

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H. C. ANDERSEN

I TEKST OG
BILLEDER

AF KARL LARSEN

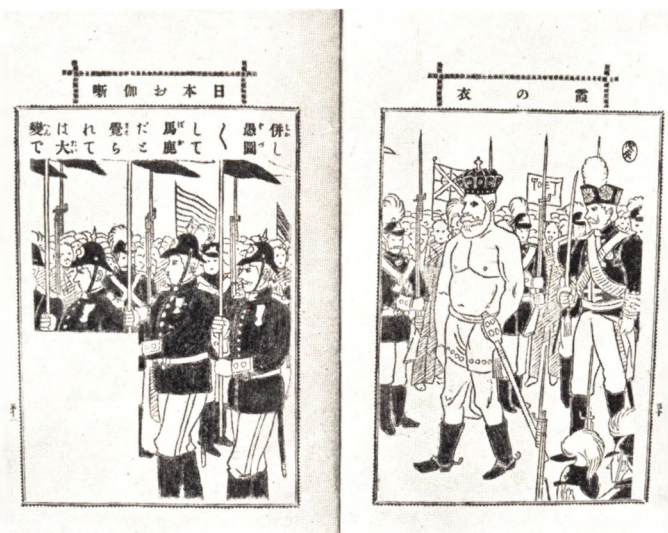
1 9 2 5

FORLAGT AF J. D. QVIST & KOMP. EJNAR LEVISON KØBENHAVN

DET VAR ENGANG — i Aaret 1912, at jeg paa en Rejse i Japan kom til den gamle Stad Kioto. Omkring et stort buddhistisk Tempel, hvor der fejredes en Fest, var Marked med alle Slags Udsalg i Smaaboder og under aaben Himmel.

Jeg standsede foran en gammel Kone, paa hvis lille Bord, der mellem alskens Legetøj og søde Sager laa nogle smaa, tynde godtkøbs Billedbøger, som jeg gav mig til at blade i. Der var afbildet japanske Fabeldyr og kæmpende Helte, gode og onde Aander mellem de hjemlige Fjælde, Vande og vindvredne Fyr. Pludselig saa jeg en europæisk Kejser — i russisk Lignelse — sidde paa sin Trone, omringet af Soldater med Pikkelhuer paa. Længere henne viste et Billede en tom Væv, der præsenteredes for en Skare vesterlandske Hoffolk med trekantede Hatte, indtil til sidst — nu kunde jeg ikke længere være i Tvivl: Kejseren gik i Procession, nøgen, med Kronen paa Hovedet og Scepteret i Haanden! Det var H. C. Andersens »Kejserens nye Klæder«. Ved nærmere Eftersyn viste Eventyret sig at være genfortalt med lidt prosaisk Japanermoral puttet ind i Teksten, men til Slut raabte Originalens udødelige lille Barn midt ud i Dumheden, Frygttagtigheden, Kryberiet for det store og fastslaaede sit befriende: Men han har jo ingenting paa! saa at alle Voksne forstaaende smiler og hvert lille Barn ler, som om det pludselig saa en stormægtig Lærer slaa en Kolbøtte og falde i Vandet. — Fra en ensom Digers Pen i et lille germansk Land ved et afsides

nordevropæisk Vander Andersens Eventyr vandrede ud over Bjerge og Have til Racer og Kulturer ganske forskellige fra deres Hjemlands. De er bleven læste ikke blot i pæne Bøger, bestemte for de Dannedes Boghylder, men netop ogsaa i Udgaver til de billigst mulige Penge, som gaar den Skæbne i Møde at blive slidt op af Barnehænder, uden at noget Forfatternavn har prydet dem, eller Lærerne vidste, hvorfra deres

Dobbeltside med Tekst og Illustration til »Kejserens nye Klæder«. Af en japansk Godtkøbsudgave for Børn. (Privateje)

Blyantstegning af Vilh. Pedersen til »Historien om en Moder«.

trods vekslende Tidens litterære Smag og Mode og er blevet Menneskehedens Eje, skyldes det deres almene og dybe Menneskelighed i Følelse, Lune, Satire og deres kunstnerisk fuldenkte, knappe Form. Disse smaa Digtninge er skarpe i Tanke og Form som et Ordsprog og dertil saa anskuelige i deres Udtryk som Skov og Mark og Sø og for den Sags Skyld Gade og Losseplads med. De tør sammenlignes med rytmisk og melodisk lige fortrinligt opbyggede Melodier, der kan blive ved at forfølge en, saa at man ikke bliver dem kvit, der glemmes men dukker op igen, og som man egentlig ejer for Livet, naar man en Gang har lært dem at kende.

Intet Menneske paa den hele Jord læser sikkert »Historien om en Moder«, uden at det dirrer i Øjenkrogene og han samtidigt gribes af den dybt tilfredsstillende Følelse, at der gives dog i hvert Fald ét

Indhold kom. Navnløse som en Folkevisse, om hvis Herkomst ingen spørger, der blot huskes, varieres og gaar videre fra Slægt til Slægt. Hans Christian Andersen, der lidenskabeligt attraaede det personlige Ry, naaede endog den højeste og skønneste Berømmelse, fuldkomment at forsvinde bag sin Digtning.

Naar de bedste af H.C. Andersens Eventyr har kunnet

Illustration af Alex. Lunois til »Historien om en Moder« i Histoires et Aventures etc. Paris 1909.

menneskeligt og forgængeligt, der er uforgængeligt, og som i uendelig Kærlighed kan miste sit allerbedste for dettes Skyld. Dets Moder er bleven aftegnet som en københavnsk Borgerdame, der sidder ved sit Barns Seng, hvor Medicinen staar med Skeen paa Bordet ved Siden af, eller som en Almueskone fra Bretagne eller som en indisk Kvinde med Ringe om Arm og Haandled ude i den tropiske Skov, hvor Døden farer hen over hendes Hovede med Ildkrone og Vinger. Saa forskelligt som vel muligt og dog det samme, der overalt virker ens. — Overfor en Digter, der er naaet saa vidt omkring og saa dybt ind i Menneskenes Sind som H. C. Andersen, spørger den umiddelbare Følelse slet ikke om mere. Den har tilegnet sig ham og nærer sig af ham, det er den nok. Men den overvejende Forstand siger til sig selv: Hvad var den Digter egentlig for et Menneske? Af hvilken Slægt, fra hvilken Omverden, gennem hvilken Udvikling er denne sjældne, poetiske Kraft og Virkning opstaaet, hvorledes var H. C. Andersens Liv, dets Forudsætninger og Forløb? De følgende Blade vil forsøge i Tekst og Billeder at give et sammentrængt Svar herpaa.

Illustration til »Historien om en Moder« fra en bengalsk Udgave, 1858. (Kgl. Bibl.)

H C. ANDERSEN er dansk, ægte, indfødt dansk, og han er Barn af lav, dansk Almue. Hans Fader var en ludfattig Skomagersvend fra et Landsogn i Nærheden af Byen Odense paa Øen Fyen, hans Moder en Tjenestekvinde, ogsaa fra det fyenske Bondeland. Forældrene blev gifte — i Odense — nøjagtigt to Maaneder før Barnets Fødsel den 2. April 1805, og de nyeste paa nøjagtige Arkivstudier grundede Undersøgelser har konstateret, at de ikke havde Hus og Hjem sammen, da Barnet kom til Verden. Digterens egne Opgivelser i hans Erindringer har vist sig at være unøjagtige, først et

lille Aar efter Barnets Fødsel kunde Forældrene, i Januar 1806, flytte sammen. I Mellemtiden har Moderen sandsynligvis, som det var Skik og Brug blandt Fattigfolk i de Tider, været ude som Amme. Af Moderens Slægt har endnu kun hendes Moder kunnet udfindes som gift for anden Gang med en forhenværende Dragon og levende i Odense under meget ringe Forhold. Om H. C. Andersens Faders Familie ved man bedre Besked. Hans Christians Farfader staar paa en Folketællingsliste anført som »Husmand og Skomager« i Bondebyen Aalsbo men er senere med sin Kone flyttet ind til Odense, hvor han under sin Sønnesøns Opvækst var kendt som en sindssyg Gadeoriginal, der i barokt udsmykkede Pjalter drev rundt i Byen og paa Landet og tjente lidt sammen ved at sælge fantastiske Figurer af Træ, som han selv skar ud, bemalede og forgyldte. Hustruen — H. C. Andersens i hans Digting mangfoldigt idealiserede Farmor — var fantaserende anlagt; blandt andet fortalte hun Drengen, at Bedstefaderen, som det hedder i Andersens »Mit Livs Eventyr«, oprindeligt havde været en velhavende Landmand, der var bleven ramt af Ulykker som Ildebrand og Kvægsyge og deraf havde mistet sin Forstand, medens hun selv, hvis Pigenavn var Nommesen, stammede fra en fin Familie, der kunde føres tilbage til en adelig Dame i Kassel, som havde ladet sig bortføre af en Komediantspiller. Ubarmhjertige Kirkebøger og andre ubestikkelige Dokumenter har i den nyeste Tid godtgjort, at hendes Fader — det tyske Islæt i Andersens danske Herkomst —

var en slesvigsk Handskema-gersvend fra Frisland, hvor Navnet Nommensen den Dag i Dag er udbredt i Egnen omkring Bredstedt, mellem Husum og Tønder, at han senere blev offentlig Trommeslager i Odense og tilsidst jordedes paa Sct. Hans' Kirkegaards Fattigafdeling. Hans Enke, Karen Sørensdatte, nævnes i en Fattigliste som boende hos sin Svigersøn, den sindssyge Skomagersvend Anders

H. C. Andersenske Udklip, der menes at være udførte i Erindring om Digterens Farfaders Udsværinger i Træ. (Privateje)

Hansen, »hun er fire og firsindstyve Aar, kan intet bestille og er meget skrøbelig, har betlet«. Syv Aar efter endte hun sine Dage som Fattiglem i de saakaldte »Doktors Boder«, og saaringe var Cathrine Nomens, som hun officielt kaldes, at hun ved sin Død hverken er indført i Kirkebog eller Skifteprotokol. Hendes Fader, Søren Jensen, havde været Postrider i sin fyenske Fødeby, Assens, døde 1754 og fulgtes i Graven af sin Hustru, Karen Nielsdatter, 1768. Længere tilbage end til disse to danske Almuesfolk lader H. C. Andersens Stamtavle sig ikke føre. Dens sene Stamfader og Stammoder synes at have holdt sig Nøden fra Døren;

Koloreret Glasrude med Underskrift
Lorens Nommensen von treninge mofe 1771.
(Folkemuseet i København)

to af deres Døtre blev godt gift, den ene med en Hvedebrødsbager i Hamborg, den anden med en Skipper i Flensborg, og en af Sønnerne døde som velstillet Grovsmed i Assens By. Men med den Datter, der fik den slesvigske Handskemagersvend, tog Nedgangen sin Fart henimod den fuldkomne Fattigdom med Fattiggaard, Daarekiste, Fattigjord som de naturlige Perspektiver. —

Hvor i Odense H. C. Andersen er født vides ikke. Det betragtedes indtil indeværende Aar som sikkert, at det ene af de to Huse fra Tiden, som endnu ligger paa Hjørnet af Hans Jensens Stræde og Bangs Boder i Odense og i 1908 blev indrettet til Andersen-Museum, havde været beboet af Digterens Forældre som Ægtefolk, og at han var kommen til Verden der.

Ifølge de af Personalhistorikeren H. G. Olrik benyttede Mandtalslister fra Datiden har Andersens Forældre dog *aldrig* boet i det nuværende »H. C. Andersens Hus«, ja overhovedet ikke boet sammen, da deres Søn blev født. Kirkebogens Bemærkning om, at Huset var H. C. Andersens Fødested, har vist sig at være tilskrevet 63 Aar! efter hans

Odense i 1805, H. C. Andersens Fødselsaar. Stik af S. L. Lange. (Kgl. Bibl.)

Fødsel, den mundtlige Tradition fra samme Tidspunkt og i samme Retning skyldes Almuesfolk, som tilmed allerede den Gang havde været døde i en rum Tid.

Tilbage staar kun *Muligheden* for, at Andersens Moder, da hun skulde føde sit Barn, har indlogeret sig hos en kvindelig »Slægtning« af hendes Mand, som det hedder, der virkelig boede i Huset, vel at mærke i den datidige Fattigvaaning ud mod Bangs Boder, ikke i det mere anselige Hus mod Hans Jensens Stræde, der nu bærer Indskrift som H. C. Andersens Fødested. Sandsynligheden herfor synes ikke overvældende, ti Andersens Moders Fornemmelse af »Slægtskab« med vedkommende Kvinde kan næppe have været særlig levende, idet denne, flere Aar før den lille Hans Christian skulde komme til Verden, var bleven Enke efter Andersens Faders Morbror, i 1803 havde faaet et uægte Barn med en Mand udenfor den Andersenske Familie og i 1805 levede i uregelmæssig Forbindelse sammen med en anden Mand, der heller intet vides at have haft at gøre med Slægten. Tradition fra anden — og intelligentere — Side end den førstnævnte har villet vide, at Andersen var født i Pugestræde, hvor hans *Faders* Forældre boede. Imod dette sidste taler, at Pugestræde ikke ligger i det Sct. Hans' Sogn,

af hvis Hjelpepræst den lille Hans Christian blev hjemmedøbt, medens Hans Jensens Stræde hører dertil. Bestemt lader Spørgsmaalet sig næppe længere afgøre.

Af H. C. Andersens Forældre var Faderen — den Sindssyges Søn — utilfreds og ræsonnerende, urolig og spredt, belæst i Forhold til sin Stand, begavet med en vis kunstnerisk Fingernemhed. I Modsætning til den lille og svage-lige, blonde Mand var Moderen et stort, stærkt, mørkt Arbejdsfruentimmer; med en Pottemager-svend havde hun en uægte Datter paa en 5—6 Aar, da hun traadte i Forhold til den 15 Aar yngre

Skomager, der endte med at gifte hende. Foruden at passe sit Hus, stod hun ufortrødent i Vaskebaljen for Byens velstaaende Familjer, men hun havde Tilbøjelighed til Drik, og det er rigtig bleven bemærket af en dansk Forsker, at Ægteparrets Søn skulde synes fra Fødselen forudbestemt til Galehus eller Fængsel, men »blev et Geni« — rigtignok for al sin Levetid indtil de sidste Dage beheftet med en Mangel paa sjælelig Ligevægt, der kunde antage patologiske Former, og som er lige saa hyppigt iagttaget og kritiseret af Udenforstaaende som i Dagbøger og Breve indrømmet og beklaget af ham selv. Ikke blot Optegnelser fra Ungdomstiden vrimler med Udbrud som: »Jeg er sjælesyg! Jeg er en ulykkelig Stakkel! Jeg ender som gal!« — Ved Siden heraf fremhæver Andersen ogsaa selv hyppigt noget »pigeagtigt, kællingeagtigt, kvindagtigt svagt« i sin Natur, der maa føles unormalt for en rigtig Mand. Han gav ofte efter for et udpræget Hang til Sladder, følte sig draget mod mangen kvindelig Beskæftigelse, holdt hele Livet igennem af at sy, sværmede for at binde Buketter, lave Festarrangementer, klistre Billeder sammen i Bøger til Børn eller paa Kakkellovnsskærme til Venner, var lykkelig over fine Klæder og ulykkelig, naar han ikke kunde faa sit Haar krøllet. Han nærede en lidt eksalteret Trang til Venskab og manglede, hvad han selv ofte betoner, »Mod«, noget der ikke hin-

St. Hans' Kirke i Odense. Stik.
(H. C. Andersens Hus, Odense)

Knud Hjallesø, Grenader i H. M. Kongens Regiment Nr. 41 (samme Regiment, hvori Andersens Fader blev Soldat)
Haandkoloreret Tegning fra Tiden. Indram.
(Odense Folkemuseum)

drede ham i — just paa kvindevis — at kunne bide al sin Angst som en Smerte i sig og — f. Eks. under talrige Rejser i dengang ret barbariske Lande — trodse virkelig Risiko, naar det gjaldt hans personlige Lyst og Ærgærrighed.

Hans Forældres Forhold var allerede i hans første Barneaar trange, og blev efterhaanden endnu ringere. Et Højdepunkt i Kummerligheden synes at være naaet, da Faderen, der havde arbejdet for sig selv som Smaaskomager, i Drengens 8de Aar, 1812, lod sig stille for Penge som Soldat. Det var noget, man ikke gjorde for sin Fornøjelse i de Dage og navnlig ikke, naar der var Krig i Landet. I sine stærkt retouchedede Erindringer har Andersen fremstillet Faderens Handling som Udslag af den endnu unge Mands Eventyrlyst, Napoleonbegejstring og Trang til Bedrift og Ære, men i anden Forbindelse kommer de virkelige Sandhedens Ord frem, naar Digteren — længere fremme i »Mit Livs Eventyr« — skriver: »At tage den røde Trøje paa var tidligere et sandt Fortvivlelsens Skridt«.

Ved Aaret 1812 var der i Danmark Grund for andre end Skomageren Hans Andersen til at føle Fortvivlelse. Det sidste Tiaar havde Europa over staaet i den franske Kejsers Tegn med Krig og Krigsgerning beherskende Sind og Syssel. Selve H. C. Andersens Fødselsaar havde set Slaget ved Austerlitz, Aaret efter fulgte baade Besejringen af Frederik den Stores Prøjsen, som i Danmark havde haft mange Beundrere, og det tyske Riges Ophævelse; fra 1807 endelig var efter Englændernes Angreb paa København og deres Bortførelse af den dansk-norske Flaade det danske Monarki, som bestod af Kongedømmerne Danmark og Norge samt »Fyrstendømmerne« Slesvig og Holsten, traadt i Forbund med Napoleon.

Selvfølgelig handlede Frankrig med det danske Monarki som med et

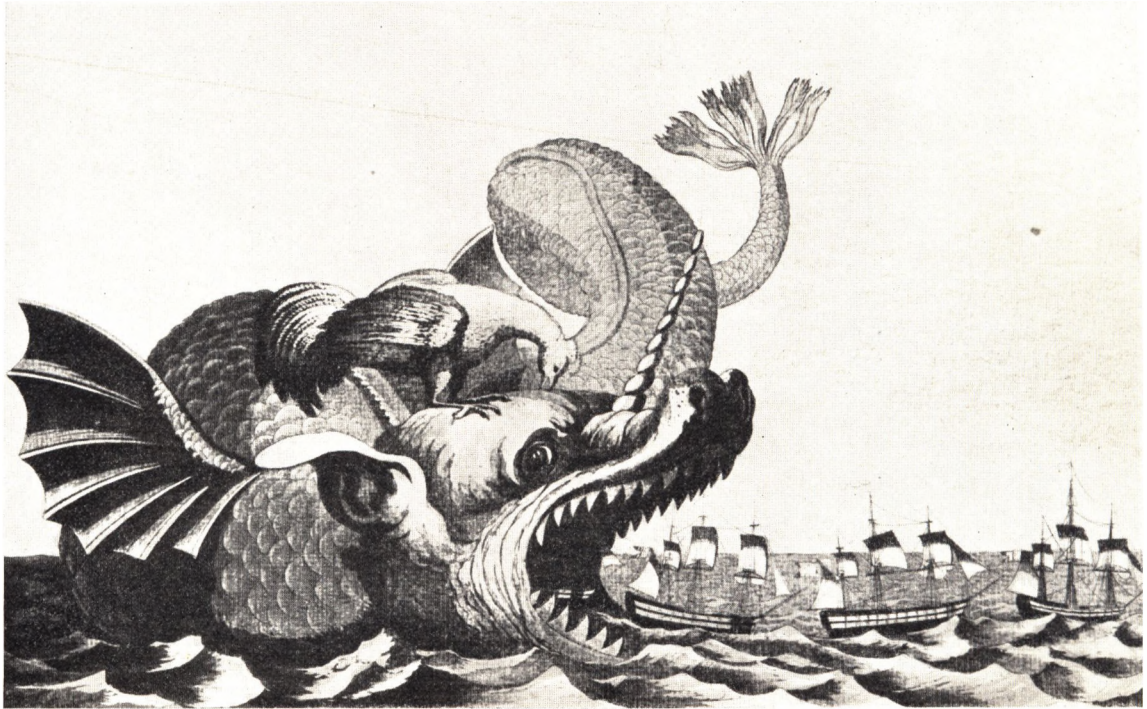

Spanske og franske Tropper paa Fyen Aar 1808. Koloreret Tegning af Andr. Ørnstrup. (Kgl. Bibl.)

politisk Lydland udelukkende ud fra sine egne Interesser. Efter at Englænderne var borte fra den danske Landjord, hvor de, som Napoleon træffende bemærkede, »ikke havde noget at gøre mere«, sendte den store Kejser Landet en fransk-spansk Hjelpehær under Bernadotte, der paa Sjælland skulde optage et dansk Kontingent og derpaa angribe Frankrigs Fjende, Sverige, i Skaane. Spanske Regimente laa i Kvarter i Odense, hvor den lille Hans Christian saa de fremmede Krigsmænd strække sig henad Gadens Fortov og paa Halmknipper inde i den halvt nedbrudte Graabrødre Kirke. Overalt i Danmark søgte Regeringen at ruste saa stærkt som muligt; ikke mindst i Odense vrømlede det med rødtrøjede Landsoldater. Men engelske Krydsere i Kattegat, Skagerak og Bælterne havde allerede dengang faktisk

En lukket Metalglobus med danske Navne, som bærer en forgyldt, kejserkronet Ørn. Den er til at skille ad og under en Trikolør som Dække ligger i et lille noget dybere Rum et Laksegl i Sort med Billede af Kejsers Napoleon. Paa Vingerne af Ørnen findes Indskriften: Axel Frederik Lassen, Prosecteur Théâtre anatomie en Kiel 1810. (Odense Folkemuseum)

Frankrig (den galliske Hane) nøder England (Søhyret) til at give den danske Flaade tilbage.
Stik af Wensler. (Kgl. Bibl.)

tilintetgjort det gamle dansk-norsk-tyske Monarki. Under de fjendtlige Orlogsmænds Kanoner laa det splittet i Norge, Øerne og Jylland, Slesvig og Holsten, der væsentligt maatte regeres hver Del for sig og kun vedligeholdt en Forbindelse, som var prisgivet Held og Lykke. Alene et Par af Napoleons spanske Regimenter lykkedes det at komme over til Sjælland, Resten maatte blive paa Fyen og i Jylland, og da Oprøret i Spanien mod Napoleon brød ud, tog engelske Skibe i Bælterne simpelt hen ved Nyborg de revolterende spanske Tropper med sig hjem; kun de Par Regimenter, der laa midt ovre paa Sjælland, blev det Danskernes lidet behagelige Opgave at afvæbne. Krigen slæbte sig derefter hen Aar for Aar som et Forsøg paa ved Kanonbaade og Kapere at modarbejde den engelske Blokade og dermed tillige den franske Forbundsfélles økonomiske Politik, som gik ud paa at hindre Danmark i at faa Raastoffer indført Syd fra og underlægge Landet fransk Industri og Handel. Den fortsatte Udskrivning og Uddannelse af danske Landsoldater førte kun til, at der tilvejebragtes et militært Materiale for Frankrig med de gunstige Chancer for Øje, som man stadig maatte vente

H. C. Andersens Barndomshjem i Munkemøllestræde, Odense. Akvarel af J. Hanck 1836.
(H. C. Andersens Hus, Odense)

paa. For hver Maaned længere der gik, blev Forholdene i Landet vanskeligere, med Fortjeneste for Krigsspekulanter og deres Følge men pinagtige Besværligheder og Savn for Mellemstand og Smaakaarsfolk. Befolkningen med Kongen i Spidsen holdtes kun oppe af en vis overtroisk Tillid til Napoleons Stjerne, der tilsidst vilde lyse sejerrigt over en Verden, hvori Danmark da forhaabentlig fandt Oprejsning og Belønning; selv paa den stakkels Skomager Hans Andersens Væg hang, efter hans Søns Fortælling, Napoleons Billede som en Art Fetisch eller Talisman.

Man forstaar udmærket vel, at i en saadan økonomisk, politisk og moralsk Atmosfære, der var trængt ind i selv den usleste Proletarstue, kunde H. C. Andersens Fader blive drevet til, 29 Aar gammel, at lade

Illustration til »Snedronningen« af Vilh. Pedersen fra den første tyske Udgave af Andersens samlede Eventyr, Leipzig 1846.

nes det, som om Konen og Barnet endog har maattet indskrænke sig til at bo paa Loftet.

I sine Erindringer har H. C. Andersen skildret os dette sit Barndoms-hjem, og det er benyttet paa mangfoldige Steder i hans Digtning. Dets eneste Stue var opfyldt med Skomagerværkstedet, Ægtesengen og Slagbænken, hvori Hans Christian sov. Paa Væggen hang Godtkøbsbilleder, Husets bedste Kopper stod opstillede paa Dragkisten, over Værkstedet ved Vinduet var en Hylde med nogle Bøger og Viser. Udenfor, i Husets Smule Gaard, stod en eneste stor Stikkelsbærbusk. Fra det lille Køkken til Stuen kom man ad en Stige op paa Loftet, hvor man kunde se ud ad Luger i Tegltaget; i Tagrenden, som næsten naaede over til Nabohuset, var anbragt en Kasse med Purløg og Persille. »Min Moders hele Have«, skriver Digteren, og han tilføjer: »I mit Eventyr »Snedronningen« blomstrer den endnu«! Medens den lille Hans Chri-

sig leje som Stillingsmand. I Sommeren 1812 traadte han ind i Hans Majestæt Kongens Regiments 3die Bataillon, uddannedes i Odense og marcherede i Efteraaret 1813 med sin Afdeling til Holsten, hvorfra han dog allerede tidligt paa det næste Aar, udtæret og nedbrudt, vendte hjem igen. Ægtefællerne havde med deres Dreng beboet en enkelt Stue i et lille Hus, som laa i Munkemøllestræde og var overfyldt med Fattigfolk. Under Husfaderens Fraværelse som Soldat synes det, som om Konen og Barnet endog har maattet indskrænke sig til at bo paa Loftet.

Klingenberg Torv, nær ved Munkemøllestræde, Odense. Første Halvdel af 19. Aarh. Dilettantmaleri i Olie. (Odense Folkemuseum)

Tvangsarbejdsanstalten i Odense (Odense Tugthus — O. T.),
den store Bygning til venstre. Til højre Indkørselen til Bispegaarden. Dilettantmaleri i Olie af I. P. Thomsen. (Privateje)

stian skyede sin sindssvage Farfader, hvis Naragtighed ogsaa stundom havde indbragt ham Haan af andre Drengene, hang han med stor Kærlighed ved Farmoderen, som daglig kom hos sin Søn og Svigerdatter. Hun kunde tage ham med til en for Barnets Fantasi vidunderlig Have, idet hun nemlig oppe ved Hospitalet passede et lille Stykke Land, der tilhørte Portneren dér, en gammel afskediget Musketér fra jydsk gevorbne Regiment, som havde været en af Fadderne ved Hans Christians Daab. Her fik Drengen Blomster, her kunde han ligge i de store Dynger Grønt og Ærteranker, der blev samlede en Gang om Aaret for at opbrændes i Hospitalets store Ovn, her kunde han give sin overordentlige Snaksomhed og Lyst til at agere frit Spillerum overfor Hospitalets gamle, fattige Kvinder i deres Spindestue, hvor de til Gengæld fortalte ham Eventyr, som de dengang endnu levede i Folkemunde. Her saa han endelig i den med Hospitalet forbundne Daarekiste de Sindssyge, fra de uskadelige, som kom ned i Haven og Grønnegaarden,

til de isolerede Bindegale. De satte hans Indbildningskraft i lige saa stor Bevægelse som Karlene og Kvinderne paa Tvangsanstalten, Odense Tugthus, der fortalte Historier og sang, medens de spandt paa Skotrokken; et Besøg dér til en Familiefest hos en af Funktionærene, som Hans Christians Forældre kendte, hører til Digterens tidligste og stærkeste Erindringer.

Alt hvad H. C. Andersen direkte — eller indirekte gennem sin Digtning — har fortalt om sin Barndom synes at vise, at han har været Enebarn i Hjemmet. Den hidtil gængse Antagelse, at hans 6 Aar ældre, uægte Halvsøster skulde have boet hos Moderen i hendes Ægteskab forekommer mindre sandsynlig. Andersens Produktion, der under mange Forklædninger tydeligt beskæftiger sig med Søsteren (som ogsaa af og til nævnes i hans Dagbøger, medens hun forties i de trykte Erindringer) indeholder ikke udprægede Motiver af den Art, der maatte synes rigeligt at være fremkomne, hvis Drengen havde haft en ældre Søster til daglig Omgang og Sovekammerat i Slagbænken, hvorimod han i Breve oftere har understreget, at han som Barn var »ene«.

Moderen har efter al Rimelighed, da hun giftede sig, ladet Pigebarnet blive, hvor hun nu maatte have været anbragt, og Faderen har kunnet tage sig af Drengen alene, saaledes som Digteren skildrer os det, gaaet Vandringer ud i Skoven med ham ved Haanden, glædet ham ved selvlavet Legetøj, fortalt ham Historier af hvad han læste, Holberg, Tusind og én Nat, maaske en eller anden oversat tysk Roman fra Tiden. I Aaret 1816 døde Faderen, og to Aar efter giftede den halvhundredaarige Enke sig igen, atter med en fattig Skomager, som denne Gang var endog 20 Aar yngre end hun selv. Den nye Mand synes at have været langsom og sløj, lod hende til hendes Ægrelse slide for sig og gik nærmest sine egne Veje, medens hun slæbte med Vask for fremmede Folk. Drengen fulgte hende ofte til Vaskepladsen ved Odense Aa, hvor hun brugte en af de store Sten i det flade Vand ind mod Bredden til Bankesten og med en »Tæskel« slog Bøgeasken ud af Tøjet.

Som ganske lille havde Drengen gaaet i en sikkert lidet anset Skole i Nærheden af Forældrenes Bopæl — det var en Privatskole for Jødebørn, Drengene og Piger sammen — senere kom han i den offentlige Fattigskole; naar han gik forbi Byens Latinskole og saa Drengene støje omkring paa Legepladsen, ønskede han sig ofte blandt dem, særligt, som han selv siger, »for de mange Bøger, de havde, og for

Dankwart Dreyer: Efteraarsdag ved Odense Aa.
Fra Bleghaven udenfor Møllekro. Skitse i Olie. Omkring 1848. (Statens Museum for Kunst)

hvad de kunde blive til i denne Verden«. Ti endnu mere end Faderen holdt han af at læse alt, hvad læses kunde, og som Farmoderen sværmede han for det, der var »fint«. Fra andre Dreng havde han altid holdt sig, de fandt ham hverken drenget eller almindelig nok, var oven i Købet løbet efter ham paa Gaden og havde raabt: »Der er Komadieskriveren! Han er gal som sin Bedstefader!« I Følge et Øjenvidnes Udsagn skal den langarmede Dreng endog en Gang være entret højt op i et af de gamle Kastanietræer paa Sct. Knuds Kirkeplads for at undgaa sine Forfølgere. Snarere søgte han sig sit Publikum, ud over Moderen, Farmoderen og deres lille Kreds, hos en eller anden lille Pige, som han mente at kunne imponere. Paa sin Fantasis og sit Fantasteris Vidder regerede han ene og enevældigt, udstafferede og smykkede sig selv paa det prægtigste.

Betegnende for baade Virkeligheds- og Fantasisiden i hans Tilværelse

Odense gamle Fattiggaard, hvor Andersen gik i Fattigskolen.
Maleri (ufuldført) af V. F. Bendz. (Hirschsprung's Samling, København)

er Digterens egen Fortælling om, hvorledes han kunde staa hos Moderen under hendes Arbejde ved Aaen og synge alle mulige Viser, saa at det lød ind i en af Byens store Mænds, Justitsraad Falbes smukke Have. »Jeg vidste«, skriver Andersen, »at naar i Haven derinde var Fremmede, hørte de altid efter min Sang. Alle Folk sagde

Udsigt langs Kanalen til Odense imellem den nye Landevej og et Parti af Bogtrykker Iversens Anlæg ved Marieshøj.
Stik efter Tegning af J. Hanck. (Kgl. Bibl.)

til mig, at jeg havde en dejlig Stemme, og at jeg vist med den vilde gøre min Lykke i Verden«. Samtidig hører han med troende Betagethed en af Konerne fra Vaskepladsen fortælle om, at Kejserriget Kina laa paa den anden Side af Jorden, lige netop under Odense Aa, som de stod ved, og han holdt det ikke for umuligt, at en maaneklar Aften kunde en kinesisk Prins grave sig igennem, høre ham synge, tage ham med sig til al sin Herlighed, gøre ham rig og fornem men dog tillade ham igen at besøge Odense, hvor han da vilde bo og bygge et Slot; hele Aftener igennem kunde han sidde og gøre Tegninger og Grundrids af det fremtidige Palæ.

Ud mod Odense Kanal, der, kort inden Landet kom i Krig, var bleven ført igennem helt til Odense Fjord, laa Landstedet Marieshøj i Tolderlund, som tilhørte en af Byens mest ansete Borgere, Bogtrykker og Bladudgiver Iversen. Han og hans Hustru havde ladet anlægge en prægtig Have, hvor de hyppigt samlede Gæster. Landevejen mellem Odense og Bogense løb hinsides Kanalen. Paa denne alfare Vej

Illustration til »Snedronningen« af Ed. Dulac i La reine des neiges etc.
Paris 1911.

Slottet i Odense ca. 1830. Stik af S. H. Petersen. (Kgl. Bibl.)

stod den lille Hans Christian Gang paa Gang og saa over mod den smukke Park med sine mange Hvilesteder og Inskriptioner i Tidens Stil; et lille Batteri med Trækanoner var bygget op mod Vandet, en Trægrenadér stod i et Skilderhus bag Trommer og Geværer. I H. C. Andersens »Snedronningen«, tredje Historie, glider den lille Gerda ned ad en bred Strøm, til hun naar en vidunderlig Kirsebær-Have, hvor der er et lille Hus med røde og blaa Vinduer og Straatag; udenfor staar to Træ-Soldater, som skuldrer for den, der sejler forbi. Haven er en aflukket Armidas Tryllehave, Herskerinden en gammel Kone, der støtter sig paa en Krogkæp; hun har Solhat paa, og den er bemalet med de dejligste Blomster. Det er Barneindtrykkene af Iversens Park ved Kanalen og af Farmoderen, der med en Solhat af bemalet Pap paa Hovedet passede Portnerens Have ved Graabrødrehospital, som her er bleven digterisk udnyttede. —

De Eilschouske Boliger i Munkemøllestræde, Odense. Fotografi af A. Lønborg 1924.

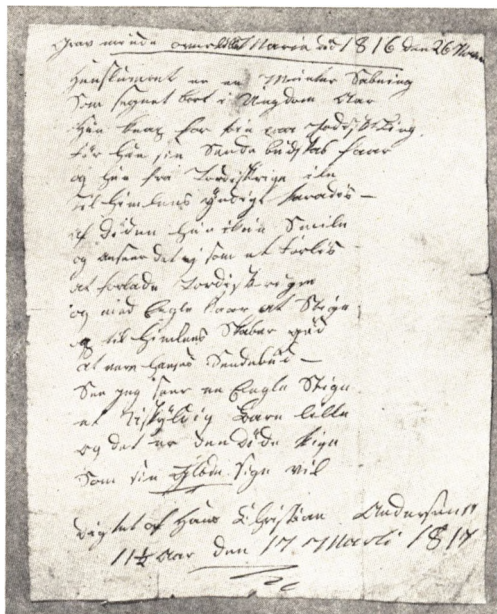
Odense var en Standsby. Med sine efter Folketællingen i 1801 knap 6000 Indbyggere (foruden Militæret) havde den et Slot, hvor Øens Guvernør, Prins Christian, og hans unge, skønne Gemalinde, Caroline Amalie af Augustenborg, residerede, mange af den store, fynske Adels Medlemmer havde ladet opføre Vinterpalæer i Byen og kunde, til Trods for de urolige Tider, endnu bo og feste der, et Dragonregiments og flere Infanteriregimenters Officerer brillerede efter Omstændighederne paa Gaderne, de velhavende Borgere optraadte som Kommanderende i Borgervæbning og Brandkorps, Matadorer ved Fugleskydninger og Dilettantforestillinger, større Haandværkere spillede Rolle i Laugsprocessionerne, som for Hans Christians beundrende Øjne ved festlige Lejligheder drog igennem Staden.

Hvad den vordende Digter havde læst, holdt han af mere eller mindre

frit at genfortælle til andre, han lærte med stor Lethed udenad og deklamerede gerne Vers, eller han lavede selv Komedier, som han spillede med Dukker, hvis Dragter han syede. Moderen og Farmoderen saa et Lys i ham, og hos en venlig gammel Præsteenke, Madam Bunkeflod, hvis Mand havde haft en paaskønnet digterisk Aare, fandt han en Beskytterinde. Den gamle Dame boede i Stiftelsen »De Eilschouske Boliger«, der laa i samme Gade som Andersens Barndomshjem, hvor den endnu findes. Her hørte han, efter hvad han selv skriver, »første Gang Navnet »Digter« blive udtalt og nævnet med en Højagtelse som noget helligt«, og her læste han Holberg og i dansk Oversættelse Shakespeare, hvorefter han da straks spillede de shakespeareanske Tragedier paa sit Dukketeater og forfattede en Tragedie, hvis Indhold han havde taget efter en gammel Vise om Pyramus og Thisbe. Som syttenaarig berører Hans Christian selv i en »Poesibog« fra Skolen denne sin Barndomslæsning:

Nu lærte jeg at læse; hvilken Himmel
 Laae ikke for mig, hvilken Blomstervimmel!
 Nu fulgte jeg Kong Lear paa nøgen Hede
 Og mødte Macbeths Hexe, fæle, lede,
 Jeg med Niels Klim foer ned i Dybets Skiød
 Og græd veemodig ved skjøn Walborgs Død.

Som alle andre fattige Drengene har H. C. Andersen sikkert inden Konfirmationen maattet arbejde for at tjene lidt Penge. Hans Erindringer fremstiller ham ganske vist nærmest som en Art ung Aladdin, der af Forældrene faar Lov til at drive om i Naturen og Staden, og han meddeler kun i Forbigaaende, at han en Gang er bleven anbragt paa en Klædefabrik men straks af sin Moder hentet hjem igen, da nogle tyske Svende havde krænket hans kvindagtige Undselighed med uhøvisk Tale. Utvivlsomt har han dog haft andet og forskelligt at bestille; der foreligger Samtidiges Vidnesbyrd for, at han en Tid har været

Grav minde over lille Maria død 1816 den 26 Novem
 digtet af Hans Christian Andersen 11 1/2 Aar den
 17 Marti 1817.

Oberstløjtnant (senere General)
Chr. Høegh Guldberg. Oliemaleri.
(Privateje)

Ærindedreng hos en Farver, og som det er oplyst i Erindringer, der skyldes Finansmanden, Odenseaneren C. F. Tietgen, tjente Andersen som Markør i Odense adelige Klub, hvor Tietgens Fader bestyrede Restaurationen. Markørstillingen kunde tænkes at have været til nogen Fordel for Drengen med hans stærke Drift mod det fornemme, som han tidligt søgte at tilfredsstille. Alt, hvad der optog »bedre Folk«, Læsning, Musik, Teater fængslede ogsaa ham og søgte han bedst muligt at dyrke ved Hjælp af Velyndere, som han nærmede sig med den ejendommelige naive Paatrængenhed, der heller aldrig forlod den senere Digter. Dette Proletarbarn, der var glimrende skaaret for Tungebaandet, elskede at optræde, rostes for sin Sangstemme, beun-

dredes af sine Nærmeste og endnu mere af sig selv, vilde »frem« i barnlig Tillid til Gud, der nok skulde forstaa at føre og lede ham, saa at han blev »berømt«.

Det lykkedes Barnet fra den mest afgjorte Underklasse med sit Talevæld, sine Deklamationer, sin Sang og sin lige rørende Selvtillid og Tro til Hjælp fra Gud og Mennesker at vække nogen Interesse for sig hos betydende Folk i Byen, deriblandt foruden Bogtrykker Iversen særligt Dragonregimentets Chef, Oberstløjtnant Høegh Guldberg, som endog forestillede ham for Prins Christian. Men Prinsen mente ikke at burde opfylde Drengens Ønske om at blive understøttet til at komme i Latinskolen, vilde derimod tage sig af ham, hvis han lagde sig efter en smuk Profession, for Eksempel at blive Drejer! Moderen var for saa vidt enig med Prinsen, om end hun foretrak, at Drengen blev Skræder, hvortil hans ivrige Syslen med at sy fantastiske Kostumer til sine Teaterdukker syntes hende at røbe store Anlæg.

Et Sted i Byen kredsede Hans Christians Tanker om med særlig Interesse og Spænding; det var Teatret. Fra det blev aabnet i 1795, husede det snart danske, snart tyske Selskaber. Krigen havde i flere Aar standset dets Virksomhed, men i Efteraaret 1809 var det blevet

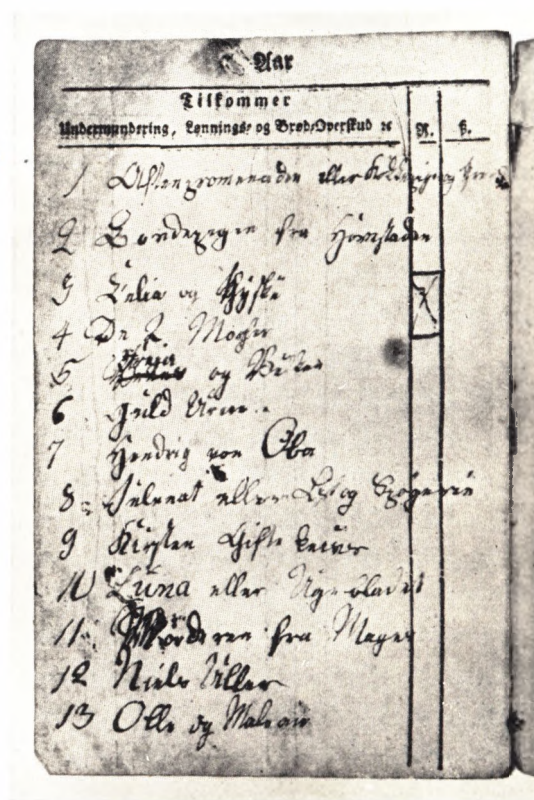
Teatret i Odense. Litografi af Jab. (Kgl. Bibl.)

aabnet igen, den Gang med et tysk Skuespillerselskab fra Hamborg, og i en Række Aar spillede kun tyske Trupper i Odense. Da den lille Hans Christian første Gang kom paa Komædie, var det da ogsaa til Holbergs »Den politiske Kandestøber«, fremstillet paa tysk og forøvrigt bearbejdet til Farce med indlagte lystige Viser og grovkornede Vittigheder. Han har næppe forstaaet meget af Teksten hverken bogstaveligt eller i overført Forstand, men hele Teatrets Væsen fangede ham straks ved første Blik og holdt ham egentlig fast hele Livet igennem med sin Ageren og Forklædning, Uvirkelighed der forestiller Virkelighed, og hele Evne til at trylle Mennesker bort fra det hverdags-

Kostumbillede fra »Abællino, den store Bandit«. Koloreret Stik i Schiller: Journal für Theater, I, 1797. (Kgl. Bibl.)

lige omkring dem ind i en snart hvilkensomhelst anden Verden. De tyske Skuespillere havde paa deres Repertoire foruden Schiller, Kotzebue, Iffland og nogle til tysk oversatte danske Stykker, en stor Række med særligt Bifald optagne Røver-, Ridder- og Soldaterskuespil: »Abellino, den store Bandit«, i 5 Akter, »Røverhulen i Calabrien«, Skuespil med Fægning, Marsch og Chore i 3 Optog, »Albert von Thurneisen«, militairisk Skuespil i 5 Akter, o. s. fr., for ikke at tale om det fra alle Kontinentets store Scener berømte Sangspil »Das Donauweibchen«, en Trylleopera, Eventyr- og Spøgelsekomedie. Og kunde vel ikke den fattige Hans Christian faa Lejlighed til mere end en sjælden Gang at komme indenfor de ham hellige Mure, forstod han dog at gøre sig gode Venner med Manden, som ordnede Teatrets Plakater rundt i Byen, og, mod at hjælpe ham, dagligt opnaa at faa et Eksempplar af Programmet. Han sad da hjemme i sin Kakkelovnskrog og tænkte

Omslag til og Side af Afregningsbog fra Militæret for H. A. Aalsboe (H. C. Andersens Fader). Sønnen har i Barneaarene her opskrevet Titler paa en Del Komedier, som han agtede at skrive (Aftenpromenade eller Kokkepige og Greve — Bondepigen fra Hovedstaden — Celia og Physke — De 2 Mocher — Freya (overstregt Venus) og Vulkan o. s. fr.) (Collinske Saml. Kgl. Bibl.)

Flakhaugen i Odense, Aar 1811. I Baggrundens Sct. Knuds Kirke, hvor Andersen blev konfirmeret.
 Akvarel af Hans Christian Roulund. (Odense Folkemuseum)

sig efter Stykkets Navn og Personlisten hele Komedien. Paa en gammel Afregningsbog af Faderens fra Soldatertjenesten har han nedskrevet en Række Titler paa Teaterstykker, som han selv agtede at skrive. Hans eget Dukketeater kom i Aarens Løb til at spille en stadigt større Rolle i hans Tilværelse, og da han Søndagen efter Paaske 1819 har staaet Konfirmand i Sct. Knuds Kirke, holder han overfor Moderen fast ved, at han vil til København og til »Comedien«.

Præsten, der havde konfirmeret Drengen, indførte som Vidnesbyrd for ham i Kirkebogen: »Har meget gode Evner og Religionskundskaber; kan end ej hans Flid roses, hans Forhold kan dog ej dadles.« Der skinner herigennem en vis Mistro til, at Drengen paa Trods af disse gode Evner vilde kunne udvise den nødvendige Stadighed og have Udholdenhed nok til at naa frem i Verden ad regelmæssig Vej. Et lignende Indtryk synes at have ligget bag den aabenbare Tilbageholdenhed, som Drengens odenseanske Velyndere udviste. De skillingede nok sammen til de 13 Rigsdaler, som han selv fortæller, at han fik af Velgørere til at rejse til København for, men gjorde netop intet for alvorligt at bekæmpe Drengens Lyst til at lytte og lege sig til alt i Kraft af sine,

POLITIEMESTEREN I ODENSE

Gjør vittentligt, at *Løjtnant Hans Christian Andersen*

14 Aar gammel, født i *Copenhavn* taler _____, er _____ af Væxt, og _____ af Bygning, har _____ Haar, _____ Øine.

agter nu at reise herfra Staden til *Kjøbenhavn* *den 4de*

Min tjenstlige Begjering er til alle og enhver som bemeldte

H. C. Andersen
maatte forekomme, at de *faa* paa denne Reise ubehindret vilde lade passere.

Her paa Stedet hersker ingen smitsom Sygdom.

Odense Politilekammer den *11de* September *1819* klok. *10* Aar Middag.

NB. Dette Pas gjælder alene for ovennævnte Reisetid og her i Byen kun 5 Gange 24 Timer.

Betalt *3. 1/2*

Andersen
1819
Løjtnant
Hans Christian

H. C. Andersen
Kjøbenhavn
den 4de
September
1819

H. C. Andersens Rejsepas, udstedt af Odense Politikontor d. 4. September 1819. (H. C. Andersens Stambog. Kgl. Bibl.)

som han stode paa det, usædvanlige Evner, der en skønne Dag maatte bringe ham en Lykke, som dalede ned over ham fra Himlen. De havde ikke Offervillighed og Ansvarsfølelse nok til at tvinge ham ind paa en fornuftig Udvikling og faa ham bibragt ordentlige Kundskaber, hvad der havde været Lejlighed til i selve Byen med dens Katedralskole. Med Rette er det betonet af Andersen-Forskeren, Professor Hans Brix, at den vordende store Digter »ikke blev hjulpet frem i Odense«; man lod ham sejle sin egen Sø i Ordets bogstavelige Forstand, saa hjælpeløs en Skipper man end maatte vide, han var, uden hverken Kompas eller Ballast.

»Hvad skal der blive af Dig i København?« spurgte, efter Andersens egen Fremstilling, Moderen med højst berettiget Bekymring.

Men Sønnen svarede — i Følge »Mit Livs Eventyr« — »Jeg vil være berømt! Først gaar man saa gruelig meget ondt igennem, — og saa bliver man berømt!«

Moderen fandt, at Modstand var unyttig. Dog gik hun først om paa Hospitalet til en gammel, klog Kone, som i Kort og Kaffe kunde vise Fremtiden.

»Hendes Søn bliver en stor Mand!« — sagde den Gamle, — »til Ære for ham skal engang Odense By blive illumineret«.

Farmoderen gjorde dog endnu det betænksomme Forslag, at han skulde blive og se at komme paa en Skrivestue: »Det var dog noget fint, og det har Hans Christian Tanke til«.

Men Drengen vilde af Sted til det kongelige Teater i København, hvis Skuespillere i Sommeren før hans Konfirmation havde givet Gæstroller i Byen. Da havde han ikke blot som Ven med Plakatbæreren kunnet se alle Forestillingerne fra Kulisserne, men oven i Købet faaet Anledning til at optræde blandt Statisterne som baade Page og Hyrde.

Og saa blev da Afrejsen bestemt — ud i det store uvisse. Springet, som skulde gøres af et stakkels Almuesbarn med nogle usle Daler paa Lommen, et Barn, uden nogen Art af virkelige Kundskaber, Søn af en eksalteret Fader og en drikfældig Moder, Barnebarn af en Sindssyg og en Illusionist, selv højst usikker over Grænsen mellem Indbildning og Virkelighed!

Foreløbig skulde Turen gaa som »blind Passager« fra Fødebyen over Nyborg ved Storebælt. Postkarlen, der kørte Deligencen, havde indvilliget i mod et Par Dalers Penge at tage ham med op paa Bukken, naar han først var udenfor Postmesterens Synsvidde.

Moderen, Farmoderen og Drengen vandrede da ud af Byens Port og bød hin-

Undersøget, taget og bevaret. Færdig paa det Bilde af udsigt paa Kongelige Postgaard i Nyborg til alle Herrens Huse og Gæstrolle, som vil haars mit Hæns med sin Begynde, og paa alle smukke Lande, rent og gode, lange, paa alle og god. Beværet med alle sine i sin første Kænde. All til mit eget Ulykke. Penge.

Je me permets avec le plus grand respect de recommander à Messieurs les Voyageurs l'hôtel royal de la poste à Nyborg. Tous ceux qui voudront bien me faire l'honneur de descendre chez moi, y trouveront des logements élégans, des lits propres et commodes, un traitement prompt et tel ainsi que des vins fins et peu prisés par à peu de chose. Je vous prie de m'en faire part.

Der kongelige Posthof i Nyborg er et af de aller herrens huse og gæstrolle, som vil haars mit Hæns med sin Begynde, og paa alle smukke Lande, rent og gode, lange, paa alle og god. Beværet med alle sine i sin første Kænde. All til mit eget Ulykke. Penge.

I beg leave to recommend most respect fully to travelling Gentlemen the Royal Posthouse at Nyborg. Every one who may desire to honor me with taking up in my house, will find with elegant rooms, clean and comfortable beds, good and quick attendances, as well as fine and genuine wines put at the best hand. All to be had at the most moderate prices.

Johann Friis Schallburg

Prospekt af den kongelige Postgaard i Nyborg ca. 1820 paa et Reklamekort fra Gæstgiver Joh. Fr. Schallburg s. St. En Deligence kører frem for Huset. (Kgl. Bibl.)

anden Farvel, da Postillonen blæste. »Og snart skinnede Solen ind i mit lette, barnlige Sind«, skriver H. C. Andersen.

Ved Nyborg kom han ombord i Postsmakken, for første Gang ud paa det Vand, hans Moder havde næret et stille Haab om vilde skræmme ham til at vende tilbage. Men han gik trøstigt om Bord.

Og saa snart han var kommen i Land ved Korsør, faldt han, som han selv fortæller, »omme bag et Skur ved Strandbredden« paa sine Knæ og »bad Gud at hjælpe og ledsage mig«.

OM MORGENEN den 6te September 1819 saa den fjorten-aarige Odensedreng ud over »Kongens København« fra den høje Frederiksbergbakke Vest for Byen.

Staden var en Fæstning, der vrimlede af broget uniformeret Militær, som Kong Frederik den Sjette holdt store Revuer over paa de vidtstrakte Fællede. I Virkeligheden var den Hovedstad i et økono-

Frederik den Sjette til Danmark ved Mønstring. Kol. Kobberstik. (Kgl. Bibl.)

misk ruineret og indtil Magtesløshed politisk lemlæstet Rige. Ved Tabet af Forbindelsen med Norge var enhver Mulighed for dansk Genoprettelse af gammel Søfart og Sømagt udelukket, et betydningsfuldt Marked for Rigets Landbrug mistet og en stor Mængde fortrinlig Arbejdskraft gaaet tabt for Danmark, som ikke blot paa Søfartens og Krigsflaadens Omraade men ogsaa indenfor Litteratur og Videnskab, Lovgivning og Administration stod i dyb Gæld til Nordmænd. Monarkiet var ikke længere dansk-norsk-tysk men kun dansk-tysk, gik ikke længere fra Nordkap, kun fra Kattegat, til Elben.

Til Gengæld herskede der efter Krigen en stærkere Solidaritetsfølelse mellem Monarkiets danske og dets tyske Statsborgere, end Tilfældet havde været en Menneskealder forinden, hvor bitter, dansk og norsk Opposition havde rejst sig mod Tyskheden i Landet, baade den indfødte holstenske og den fra tyske Riger og Lande indkaldte, der i høj Grad prægede Diplomati og Landmilitær, Civilregering og officiel Videnskabelighed, Haandværk, Industri og liberale Professioner. Nu havde Krigen mod Englænderne skadet Holstenere og tyske Slesvigere saa godt som Danskerne. Helt tyske Byer som Altona — Monarkiets næststørste Stad — og Tønning satte deres Skibsfart til saa godt som København; Holsten og det tyske Slesvig havde snarere lidt mere ved egne Troppers Indkvarteringer, »Hjælpehære« og fjendtlige Arméer end det egentlige Kongerige; Raabet om Hævn mod Briterne havde lydt lige lidenskabeligt fra dansk og tysk Tunge. Danskere og Tyske i Danmark vidste lige lidt, at det var Napoleons Aftaler i Tilsit med Rusland, der havde voldt Englændernes »præventive« Angreb; Ulykken var nu engang kommen under engelsk Flag, og i Politik har altid Flagget dækket Ladningen, det være sig paa godt eller ondt.

Hævn (over England i Anledning af 1801—1807).
Koloreret Kobberstik fra Tiden. (Kgl. Bibl.)

Heil Dir! Heil Friedrich Dir!
 Litografi af Heustreu. Trykt og forlagt hos Bindemann, Kiel. (Kgl. Bibl.)

Frederik den Sjettes Hjemkomst fra Kongressen i Wien.
Koloreret Tegning af P. Klæstrup, udført efter Beretninger fra Tiden, ca. 1870. (Kgl. Bibl.)

Selv da England blev Forbundsfælle af de tyske Stammer, som efterhaanden alle rejste sig mod Franskændene, medens Danmark holdt ved Galjerne, følte vel indenfor Danmarks tyske Landsdele antidanske Stemninger, der kunde antage politisk Farve, men de tabte sig for Minderne fra de mange Nødens og Krigens Aar, under det nedarvede Herskerhus, mod en fælles Fjende. Alt dette holdt tyske Slesvigere og Holstenere stærkere fangen end Følelsen overfor det Tyskhedens store Fædreland, der endnu var i sin Vorden. Glemte blev baade, at danske Soldater i 1809 havde maattet være med til at udføre fransk Skarprettertjeneste overfor den tyske Patriot, Major Schill, i Stralsund, og at Danmark nødtes til i 1813 at opstille en Hær, der skulde falde den store, tyske Folkerejsning mod Napoleon i Flanken og Ryggen. Med Stolthed erindredes derimod det smukke Vaabenbroderskab mellem danske og holstenske Tropper i den hæderfulde Kamp ved Sehested mod ikke blot russiske og svenske, men ogsaa rigstyske Tropper. Da danske og tyske Undersaatters fælles Landsfader, Kong Frederik den Sjette, i 1815 vendte hjem fra Wienerkongressen, gik Rygtet, at han

Frederik den Sjette med Familie ror paa Frederiksberg Haves Kanaler.
 Akvarel af P. Klæstrup, tegnet efter Erindringen, 1876. (Bymuseet i København)

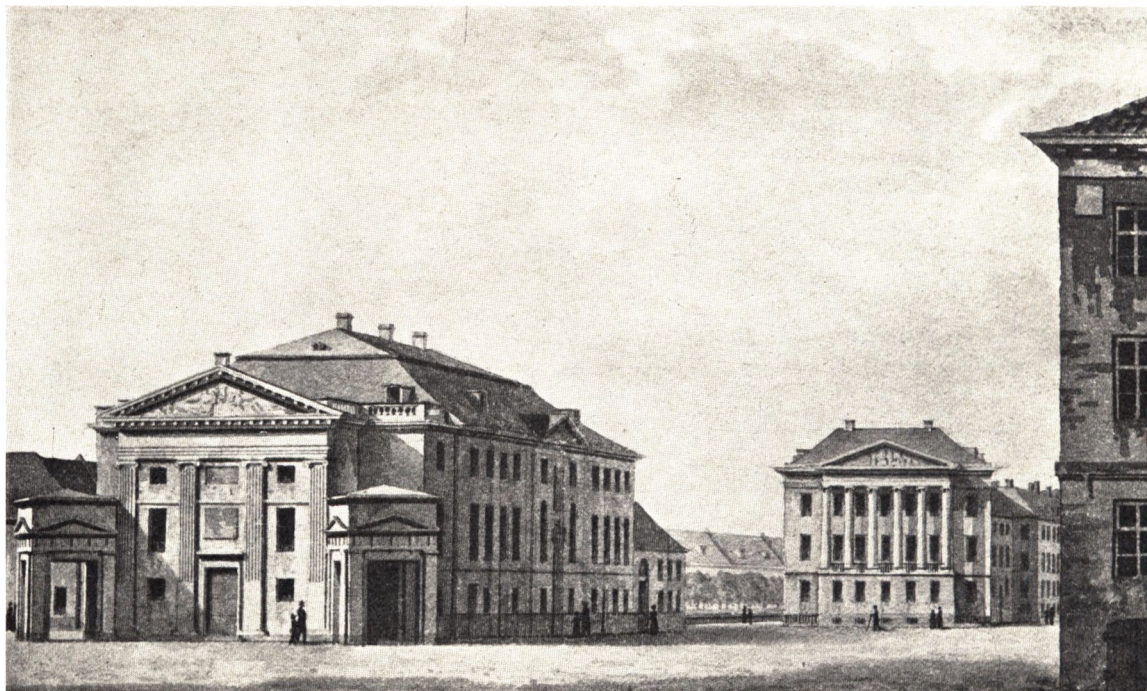
dér havde reddet Holsten og Slesvig fra at blive præjssiske og Sjælland fra at komme under Sverige, og i Holsten spændte man jublende Hestene fra hans Vogn, medens Københavnerne var nær ved at bære selve Kareten.

Det, som duede hos den kortsynede, egenraadige og stivsindede Kong Frederik den Sjette, var en Pligtfølelse til ned i de mindste — om end ofte ligegyldigste — Smaating, borgerlig Optræden med Kone og Børn, Godmodighed og personlig Nøjsomhed, altsammen Egenskaber, der kunde virke forbilledligt, naar et Folk under yderlig forringet Lefevod langsomt maatte arbejde sig opad igen. Med baade Ærefrygt og Hengivenhed hilste om Søndagen Undersaatterne i Residensen ærbødigt Kongen og hans »høje, elskede Familie«, der efter Taflerne paa Frederiksberg Slot lige udenfor København lod sig ro omkring i Slots-parkens Kanaler. Selv sad han da ved Roret, med parodisk militær Korrekthed iført Admiralsuniform i den Marine, der daarligt eksisterede mere, og som skulde synes at maatte være ham og alle Danske det pinligste Symbol paa Landets sørgelige Afmagt. Men Danske og

Vesterport, set fra Halmtorvet (nu Raadhuspladsen) 1809.
 Akvarel af Eckersberg. (Bymuseet i København)

Tyske indenfor Monarkiet indskrænkede sig i lige Grad til at kæmpe mod den vanskelige økonomiske Virkelighed, saa godt det nu lod sig gøre, føle en Art smigrende Trøst i at være gaaet til Bunds sammen med et Geni og vende det døve Øre til al Art Politik, som man med psykologisk forstaaelig Inkonsekvens, træt og skuffet af de sørgelige udenrigspolitiske Erfaringer, lagde i de Regerendes Haand. Fred og Hvile blev fundet i det hyggeligt spidsborgelige, og de mere Udvalgte tyede til Tankens og Fantasiens Verden, begge Dele i nøje Tilslutning til Tyskland. Ikke blot Holstenerne men ogsaa de Danske, som i Aarhundredets første, lykkelige Aar havde skabt et nyt, nationalt aandeligt Liv, følte sig taknemmeligt paavirkede af tysk Sæd, Skik og Aand. Digttere som Oehlenschläger, Ingemann og Grundtvig, Præster som Mynster og Grundtvig, Videnskabsmænd som Brødrene Ørsted priste taknemligt tysk litterær Klassicisme og Romantik, teologisk, filosofisk og fysisk Forskning; der var livlig Forbindelse mellem danske og holstenske religiøse Kredse; danske og holstenske Malere og Billedhuggere levede i Udlandet sammen som Landsmænd i Fællesskab med Tyskere fra det store Fædreland. —

Det kgl. Teater i København ca. 1825. I Forgrunden Hjørnet af Østergade og Kongens Nytorv. I Baggrunden Erichsens Palæ og Holmens Kanal. Tegning af C. F. Christensen. (Bymuseet i København)

Midt i København paa selve Kongens Nytorv laa det kongelige Teater, som Hans Christian Andersen hurtigst muligt styrede imod efter at have lagt Rejsebylften fra sig i en Gæstgivergaard paa Vestergade lige indenfor de høje Fæstningsvolde og ganske nær ved Frue Plads med Universitetet, hvor Landets Hovedkirke endnu henlaa i Ruiner efter Englændernes Bombardement i 1807.

Landets danske Statsscene, hvis Ry havde taget endogsaa Proletardrengen fra Odense fangen, var knap halvhundred Aar gammel men havde udviklet sig til en væsentlig national Betydning. Under Krigens Ulykker, efter Flaadens Tab, tiljublede Publikum dér »Skuespilleren og Dannebrogsmændene« Knudsen, som, omgivet af et Kor, der forestillede Repræsentanter for alle Landets Samfundslag, deklamerede, med Modellen af et nyt Linjeskib, »Phønix«, i sin Haand. Med Rette har en dansk Musikhistoriker udtalt, at de tyske Komponister og Kapelmestre ved Teatret i København, Schulz og Kunzen, »skabte den danske Vise«, der danner Prototypen for Holsteneren Weyses danske Romance, og fra Teatrets Scene trængte Weyses Musik til Oehlenschlägers »Sovedrikken« vidt og frugtbart ud i Befolkningen. Ogsaa Oeh-

C. F. Weyse.
Litografi af L. Fehr. (Kgl. Bibl.)

Knud Lyne Rahbek.
Pastel af Hornemann. (Studentforeningen i Kbhvn.)

Oehlenschläger.
Litografi efter Maleri af C. A. Jensen. (Kgl. Bibl.)

H. C. Ørsted.
Liografi efter Maleri af C. A. Jensen. (Kgl. Bibl.)

Vor Frue Kirkes Ruin efter Bombardementet 1807. Maleri af Elias Meyer 1812. (Bymuseet i København)

Madame Schall som Nina.
Koloreret Stik. (Teatermuseet i København)

lenschlägers nordiske Tragedier havde fra den kongelige Scene samlet fanatiske Tilbedere blandt de intelligenteste Teatergængere. I det bredere, dannede Publikums Gunst maatte de dog vige for Kotzebues, Ifflands og andre, ældre og yngre, tyske sceniske Skribenters Værker, der i Aarhundredets andet Tiaar beherskede Repertoiret og derigennem iøvrigt ogsaa bidrog til at udvikle en Følelse af aandelig Sammenhørighed mellem Dansk og Tysk, som man ligeledes faar et levende Indtryk af ved at gennemblade Katalogerne fra datidige Lejebiblioteker eller de mere udbredte underholdende Tidsskrifter, der endog oftere indeholdt tyske Bidrag jævnsides med de danske.

En Høkerloge i det kgl. Teater. Akvarel af P. Klæstrup. Udf. efter Erindring og ældre Skitser ca. 1870. (Bymuseet i Kbhvn.)

Hos en af det kongelige Teaters mest fremragende Danserinder, Madam Schall, gjorde den unge Hans Christian sit første Besøg med en Introduktionsskrivelse fra Bogtrykker Iversen i Odense. Det er betegnende, at den af Drengen hjemme indstuderede Rolle, hvori han ønskede overfor Damen at dokumentere sin Brugbarhed for Scenen, var en *Kvinderolle* i et oversat Syng- og Dansestykke, som han havde set udført paa en Turné i Odense af de kongelige Skuespillere.

Den selvfølgelige Afvisning, han mødte ikke blot fra Danserindens Side men ogsaa hos Teaterchefen, som det lykkedes ham at faa Foretræde hos, kuede hverken hans Lyst eller indvirkede paa hans utrættelige Løben

GIUSEPPE SIBONI

Crasi l'azione di tutto i pregi, come toccava nel Sig. Siboni celebre soprano Veneto. La nobiltà della sua voce, la facilità e la destrezza nel meditare la nobiltà e l'espressione, nell'opere gli hanno meritato ovunque sommi lode ed unanimi applausi.

Tenorsangeren og Syngemesteren Giuseppe Siboni. Stik af Rados. (H. C. Andersens Hus)

Trappe op og Trappe ned for dog at naa indenfor de hellige Mure. Efter sin egen Fremstilling forklarede han med grædende Taarer en Aften oppe i en af Teatrets »Høkerloger«, hvor han såa Syngespillet »Paul og Virginie«, en Række godlidende Madammer af det bredeste Folk, at Teatret var *hans* Virginie, som han aldrig kunde tænke sig at skulle miste.

Syngemesteren ved Teatret, Italieneren Siboni, som han var gaaet op til fra Gaden, fik Medlidenhed med det hjælpeløse, unge Menneske, skaffede ham nogen privat Understøttelse, bl. a. af Weyse og Kuhlau, og gav ham selv en Tid lang baade gratis Undervisning og den daglige Kost, »i det Haab«, som det hedder i en Betænkning fra Teaterdirektionen af 24. August 1820, »at kunne for det første danne ham til Kortejente ved Teatret«. Men, fortsætter samme Betænkning, »selv dette saa han (Andersen) sig nødt til at opgive. Han tog derpaa sin Tilflugt til Hr. Solodanser Dahlén's Danseskole for at oplæres i dette Fag, hvortil han efter Hr. Dahléns Erklæring ligeledes mangler Anlæg og Udvortes«. Direktionen udtaler sluttelig — omtrent et Aar efter Andersens Ankomst til København —, at den anser det for sin Pligt »at fraraade hans Ansættelse i *nogetsomhelst* Fag ved Teatret«. Det syntes skrevet med Rette af Drengen i hans Ansøgning om Ansættelse ved Teatret: »Kun udrustet med min *heftige Lyst* og *Haab til ædle Mennesker* traadte jeg ud i den store Verden«.

Paa Trods af den absolute Afvisning lykkedes det dog Andersens Vedholdenhed at skaffe ham Adgang igen til Syngeskolen. Som Danse-Elev drev han det til at spille Trolde i en Ballet, »Armida«, hvor hans Navn til hans ubeskrivelige Henrykkelse stod paa Programmet sammen med den senere berømte Fru Heiberg, dengang Luise Pätges (der paa Personlisten urigtigt kaldes Petcher) men ikke, som Andersen har fortalt det, med Louise Rasmus-

Personalet i Balletten Armida.

Armida, Mad. Schall.	Johanne Petcher.
Ismene, hendes Fortrolige, Mad. Jansen.	Amalia Petcher.
Rinaldo, Herr Kund.	Adelaide Wørresen.
Isaldo, — Dahlén.	Herr. Edarpentier.
Fortuna, Fr. Skaarup.	Antoinette Bloz.
Amor, Fr. Kina Schall.	Henriette Schumann.
Fr. Bruun.	Herr P. Vædher.
— Wolstrup.	— C. Weile.
— Vædher.	— Jacobsen.
— Johnsen.	— Wengem.
— Høyer.	— Holm.
— Weile.	— Stramboe.
— Hind.	— C. Petersen.
— Sannes.	— Hammer.
— Svaneemann.	— Friis.
Mad. Braudt.	— W. Petersen.
— Weidman.	— C. Lund.
— Freiman.	— Wehm.
Theodor Scharff.	Herr Fredstrup.
Andreas Rüsself.	— Lundgreen.
Josephine Fredstrup.	— Willeneuve.
Ada Andersen.	— P. Poulsen.
Sophie Møller.	— Hamberg.
Andrea Møller.	— Wagaard.
Genevieve Weiner.	— Andersen.
	— Wilhelm Scharff.

Haudlingen foregaaer paa Armidas fortrollede Pl.

Personliste fra Balletprogrammet til Dahléns Ballet »Armida«. Johanne og Amalie Petcher er Johanne (Luise) Pätges, senere Fru Heiberg, og hendes Søster.

Fr. Høegh Guldberg.
Ættsning. (Kgl. Bibl.)

Rasmus Nyerup.
Litografi 1828 efter Maleri af Chr. Hornemann. (Kgl. Bibl.)

Jonas Collin.
Maleri af Gertner. (H. C. Andersens Hus.)

Fr. Poul Gutfeld.
Tegning af Bredal 1816. (Kgl. Bibl.)

sen, der endte som Grevinde Danner. Lejlighedsvis anvendtes han ogsaa i Kor som Hyrde, Kriger og Matros; men i Juni 1822 modtog den unge »Elev« et Brev fra Teaterdirektionen, der, sikkert med god Ret og i den bedste Mening, »entledigede« ham med den Bemærkning, at man haabede, han ved sine Venners Hjælp vilde skaffe sig den Dannelsen og de Kundskaber, uden hvilke det ikke hjalp at have nogen Slags Talent.

Direktionen hentydede hermed til sin Kundskab om, at den unge Hans Christian Andersen allerede havde givet sig af med litterære Sysler, og at intelligente og til Dels indflydelsesrige Folk interesserede sig noget for ham. Selvfølgelig havde Andersen opsøgt en Broder til Oberst Christian Høegh Guldberg i Odense, Professoren i Dansk, Digteren Frederik Høegh Guldberg, der gik ind paa at læse lidt Dansk og Latin med ham; en Smule Tysk fik han ogsaa ved Protektion til-egnet sig; iøvrigt viste han kun ringe Flid ved Læsningen men slugte hvad han kunde faa fat i af Bøger paa Universitetsbiblioteket, hvortil Bibliotekaren, Professor Rasmus Nyerup, en Bekendt af Madam Bunkeflod fra Odense, havde aabnet ham Adgang. I Byens Lejebiblioteker laante han ydermere Morskabslæsning, ofte for de Penge, han skulde have brugt til sit nødtørftige Underhold, og som han havde samlet sammen ved at gaa med Subskriptionslister fra Dør til Dør. »Stolende paa derres Godhed«, skriver han »underdanigst« til Digteren Ingemann, »fordrister jeg mig at skrive dem til for at anmode dem om at igjennemlæse det indlagte Papir. Jeg føler meget ved at jeg maa henvende mig til Fremmede men jeg ser, at jeg paa ingen anden Maade kan naa det Maal, jeg anser for min største Lykke. Blottet for alt vovet jeg mig til Hovedstaden med det Haab, at jeg ved ædelmodige Menneskers Hjælp og med det Talent jeg efter fleres Dom skulde besidde vilde arbeide mig frem . . . vis det var dem til Fornøielse vilde jeg Deklamere nogle Scener og Digte for dem. Jeg har ogsaa vovet at skrive nogle Vers og Tragedier vis de vil se disse . . .« Ogsaa hos H. C. Ørsted, i Digteren Rahbek og hans Hustrus berømte Hjem paa Bakkehuset og indenfor andre litterære Personligheders Døre skaffede han sig Indpas, foruden at han trængte sig frem gennem Forgemakket hos Kronprinsesse Caroline Amalie og Prinsesse Caroline ved Hjælp af godmodige højtstaaende Damer, som han fra Odense vidste Besked om. Hvor han naaede at komme hen, søgte han at tale med Folk om dannende Emner, for saavidt de overhovedet vilde give sig af med

Holmensgade i København fra Midten af det 19. Aarhundrede.
Til højre Hussiden, hvor H. C. Andersen boede. Akvarel.
(Øregaardsamlingen, København.)

ham og han kunde lade være med at snakke alt for meget om sig selv og sine Forhaabninger eller recitere dramatiske Scener og deklamere Digte — ofte af egen Produktion — med en Følelse, der kunde virke gribende men hyppigt kun indbragte ham en Spot, der dog som Regel gik ham selv forbi.

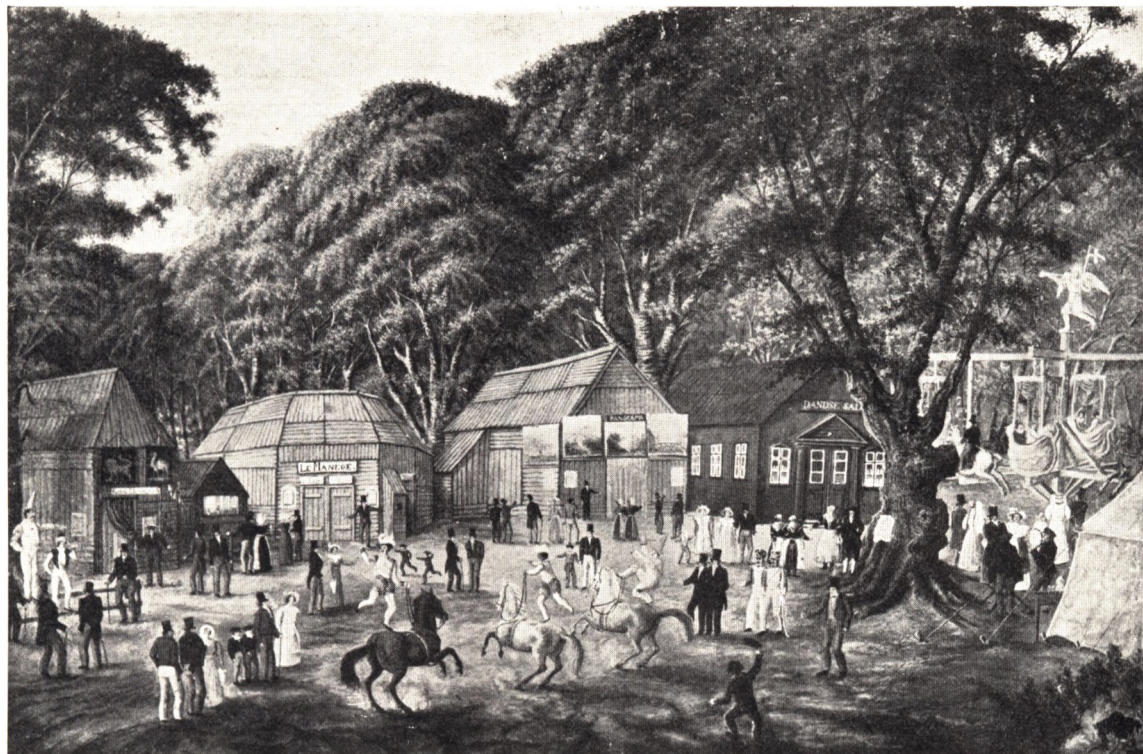
I Følge en Skildring af Digteren J. M. Thiele gik den usædvanlig lange Dreng den Gang om i en luvslidt, graa Frakke, hvis Ærmer ikke naaede de magre Haandlede. Øjnene var smaa og skraa og »syntes at behøve en kirurgisk Operation for at faa fri Udsigt bag den store, fremtrædende Næse«. Om Halsen bar han et broget Kattunstørklæde, der var snæret saa fast, at den lange Hals ligesom anstrengte sig for at komme fri. Hos Thiele, der, uden at kende ham, havde tegnet sig

for et lille Bidrag til hans Bedste, traadte Andersen uforberedt og uanmeldt ind, kastede sin Kasket fra sig og spurgte, efter et dybt Buk, i en patetisk Tone: »Maa jeg have den Ære at udtale mine Følelser for Teatret i et Digt, som jeg selv har skrevet«! Hvorpaa han uden at lade sig afbryde deklamerede først Digtet, saa en Scene af »Hagbarth og Signe«, derpaa en Scene af en Komædie og tilsidst en selvforfattet Epilog, hvorpaa han efter forskellige, teatralske Buk greb sin Kasket og forsvandt. —

Af Fortegnelsen over ankomne Rejsende til København har det ladet sig oplyse, at der med Deligencen fra Odense d. 4. September 1819 var en Skomagermadam Hermansen, der med sin Mand i hvert Fald 2 Aar senere

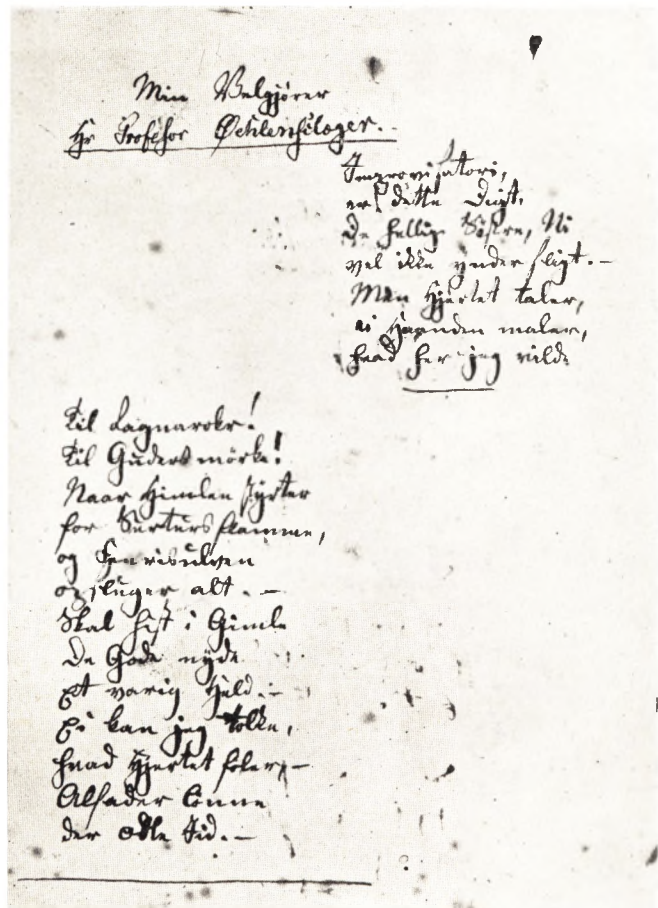

Trappeparti med gammelt Smedejernsgelænder fra Holmensgade Nr. 8, som det staar endnu, fra den Gang, H. C. Andersen boede der. Fotografi af A. Lindegaard, København.

Dyrehavsbakken ca. 1820. Anonym Gouache. (Bymuseet i København)

boede i daværende Ulkegade Nr. 108, nu Holmensgade Nr. 8, hvis Trappegang med sit Smedejernsgelænder staar uforandret endnu fra dengang. Rimeligvis skyldes det hende, at H. C. Andersen kom til at bo hos en anden Kone netop i dette efter hans eget Udtryk »ganske skikkelige Hus men ikke i en saadan Gade«, hvorfra han i al sin Kummerlighed, uden Gage fra Teatret, henvist alene til gode Menneskers Hjælp, kun en eneste Gang kunde unde sig den Fornøjelse at tage ud til Dyrehaven og »Folkelystigheden, som den Gang aandede her«. — H. C. Andersen har som gammel Mand udtalt, at i hele hans Ungdom var Oehlenschläger for ham »det samme som Frederik den Sjette for hele Folket«. Oehlenschlägers Emnekreds og Diktion spørger da ogsaa i den unge H. C. Andersens digteriske Forsøg fra Tiden; naturligvis havde han heller ikke undladt at opsøge »Dannerdigteren«, i hvem han, efter sit eget Udsagn, »var ganske forelsket«, og sendt ham et Hyldestdigt af 17. Oktober 1821, hvori »Elev ved det kongelige Theater Hans Christian Andersen erbødigst« synger om Ragnarok, Gimle og den lysløkkede Freia, som har lovet Digterkongen »en trofast Qvinde og hulde Børn«

Brudstykke af H. C. Andersens Hyldestdigt til Oehlenschläger d. 17. Oktober 1821. (H. C. Andersens Stambog. Kgl. Bibl.)

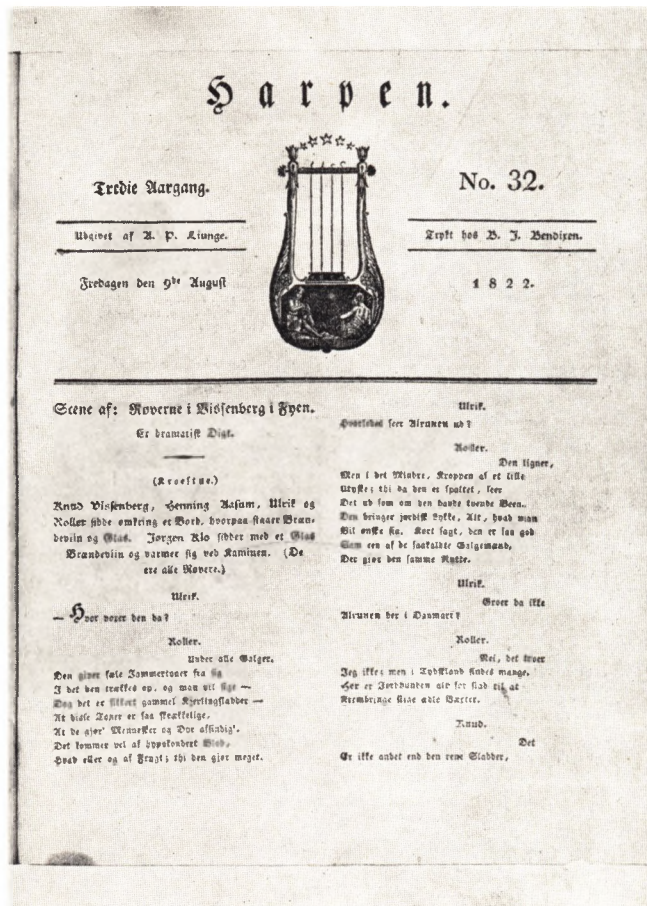
Gutfeld, sendte den ind for ham med sin anbefaling. Den forkastede tragedie skulde dog bringe sin forfatter lykken. En skønne dag kaldtes han op til teaterdirektionen, hvori blandt andre sad den fremragende embedsmand, deputeret i finanskollegiet Jonas Collin, som provst Gutfeld havde gjort ham bekendt med. Her meddeltes det ham af digteren Rahbek, at vel var hans stykke uanvendeligt for scenen, men man havde dog deri fundet »saa mange guldkorn«, at de berettigede til haabet om, at han, ved at komme i en skole og forfralære, hvad der hørte til, vilde maaske engang kunne levere den danske scene værdige arbejder. Derfor havde Collin talt den unge mands sag overfor kong Frederik den Sjette, der allernaadigst bevilgede ham fri skolegang i slagelse latinske skole og doterede en sum af finanserne

og »omkring din Urne en Egekrands«. Efter en i et Tidsskrift oversat tysk fortælling skrev den syttenaarige unge mand aaret derpaa en tragedie paa rimfri vers, »Skovkapellet«, men vovede ikke at indlevere den til teatret. Paa grundlag af gamle mundtlige beretninger om Røverne i Vissenbjerg Landsby nær Odense digtede han da en »fædrelandsk tragedie«, hvoraf senere, den 9. August 1822, et — ingenlunde talentløst — brudstykke blev trykt i Tidsskriftet »Harpen«; denne tragedie dristede han sig til at sende teaterdirektionen, men fik den forkastet tilbage. Samme skæbne ramte en ny tragedie »Alsol«, efter en fortælling af P. F. Suhm, uagtet en deltagende, litterært interesseret præst, provst

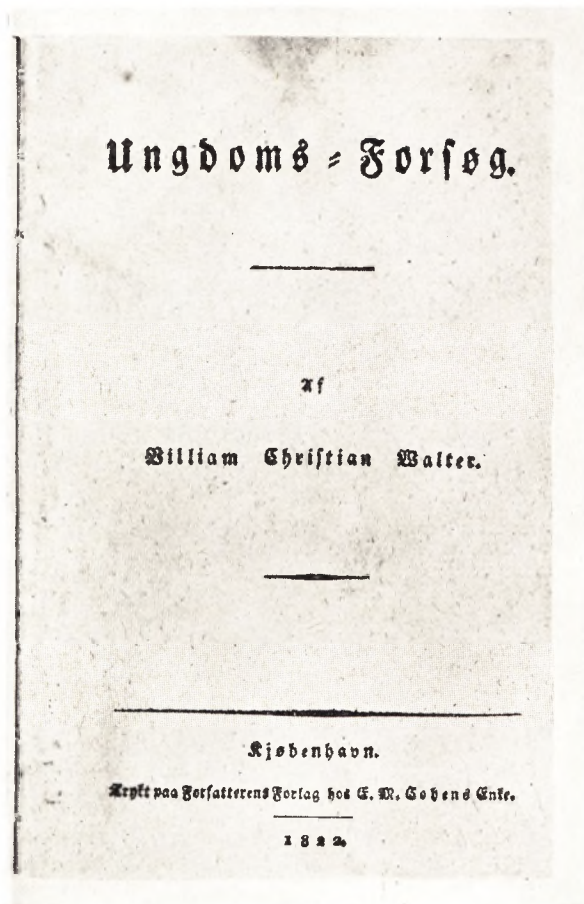
til hans Underhold indtil Studentereksamen. Med første Post skulde han rejse ned til den lille By paa Sjælland! I lydlig Taknemmelighed takkede den afskedigede Kor-Elev den høje Direktion og særligt Jonas Collin, som kvartalsvis vilde sende ham Pengene til hans Underhold, og hvem han regelmæssigt maatte skrive til om Flid og Fremgang. Inderst inde har han næppe været ubetinget henrykt over at skulle sættes mange Aar i Skole i Stedet for, i Kraft af sit Geni, at »bane sig Vej fremad«.

Inden Afrejsen fik han travlt med at samle Subskribenter paa sin første Bog, som han havde formaaet en Bekendt fra Odense, der bestyrede et Trykkeri for en Enke, til at trykke. Værket omfattede

den forkastede »oldnordiske« Tragedie og en »original Fortælling«, »Genfærdet ved Palnatokes Grav«, det hele indledet med en versificeret Prolog, hvori selve »Dana« fortæller den unge Digers Levnetsløb til Dato. Det hele kaldtes »Ungdomsforsøg« af William Christian Walter. Christian er Forfatterens Navn, hvormed han kaldtes i Hjemmet, William skal hædre Shakespeare, og »Walter« Walter Scott, som netop dengang over Tyskland havde erobret den danske Læseverden. Af et bevaret — til Biskop I. P. Mynster sendt — Eksemplar af Subskriptionsindbydelsen fremgaar, at det var lykkedes Forfatteren at formaa selve Kronprinsesse Caroline Amalie, en af hendes Hofdamer, en Kammerherre, en Biskop, en Admiralinde foruden Weyse og Professor Finn Magnussen til at tegne sig for Bogen, men i Handelen solgtes end ikke et eneste Eksemplar, inden han kom af Sted til sin Skole.

Det første, der blev trykt af H. C. Andersen.
Titelsiden af Tidsskriftet »Harpen« for 9. August 1822. (Kgl. Bibl.)

Titelblad af H. C. Andersens første trykte Bog. (Kgl. Bibl.)

gøre Litteraturen Ære og forskønne Smagen ... Gode Christian, lær at kende Menneskene og vær ikke for stolt af dit eget lille Jeg ...»

Dengang – den 12. December 1822 – sad den attenaarige unge Mand allerede i Slagelse Latinskoles næstnederste Klasse paa Bænk med 12–13 Aar gamle Peblinge og havde faaet ganske lignende Formaninger i rigt Maal med fra alle Sider i København.

PAA DET KGL. BIBLIOTEK i København findes bevaret H. C. Andersens »Poesibog« fra Skoletiden. Heri findes et Digt af ham selv, egenhændigt nedskrevet med Tilføjelsen »digtet 1822«. Banalt og usikkert i Udtryksformen, uroligt, barnagtigt, ikke helt ægte, men dog rørende i sin Følelse maler det egentlig det unge Menneskes Stemningsliv i hans lærde Skoledage fra først til sidst.

Slagelse omkring 1825. Anonymt Oliemaleri. (Kallundborg Museum)

Taarer trille, naar jeg mindes
 Barndom Dig med al Din Fryd.
 Da var jeg saa rolig,
 Herrens Engle trolig
 Skjærmede om mig — —

Naar Aftensolen hist i Vesten sank,
 Og Maanens Skive skinned' klaer og blank,
 Da kjærlig Moder tog sin lille Dreng
 Og bragte ham til lune, bløde Seng;
 Og medens udenfor lød Nattergale-Chor,
 Hun lærte mig at bede Fader-vor.

Nu var jeg fjorten Aar, mit Hjerte brændte,
 Jeg Verden kun af Digterværker kjendte,
 Og var derfor saa lykkelig og fro
 Og ilede fra Barndoms søde Boe
 Allene ud i Verden vide.

Naadig Herren var og god,
 Mig hans Engle fulgte,
 De i Dromme gav mig Mod,
 Haabet ei sig dulgte.

Naar jeg i den dunkle Nat,
 Syntes mig saa reent forladt,
 Knæled' jeg paa Sengen,
 Modig da jeg Harpen tog,
 Strengene med Haanden slog,
 Sang min Smerte, sang min Lyst,
 Og det lindrede mit Bryst.

Da hørte ædle Mænd de spæde Toner,
 Og lyttede til Barnets svage Sang;
 De saae, hvor Sjælen gjennem Støvets Zoner
 Til Trøstens Himmel barnlig fro sig svang.

Thi tog de Barnet fra sin raac Natur
 Og satte ham bag Templets lune Buur,
 Hvor Aanden kunde classisk dannes ud
 Og eengang kraftfuld stige mod sin Gud.

Jeg græd af Glæde,
 Mit Hjerte bævet,
 Er Gud tilstæde?
 Hans Engle svæved'
 Jo mildt til mig!

Heel uvant var de første Skridt at gaae,
 Og nu jeg først min hele Svagthed saae;
 Dog ei min Fryd, min Munterhed bortveeg
 Før dybt i Sjælen denne Tanke steeg;
 »Mon ogsaa Du har Kræfter, værdig er,
 Alt hvad der for Dig Svage gjøres her?«
 Men snart en Klogskabs Stemme
 Den mørke Taage brød,
 O, aldrig kan jeg glemme,
 Hvad for mit indre lod:
 Nu har man Planten prøvet,
 Men den kun Ukrud er,
 Thi har man den berøvet
 Sit Haab, sit Stjerneskjær. —

Fortvivlet drog jeg da i Natten ud,
 Og glemte Naadens store, milde Gud.
 Da lød Din Stemme, faderlige Ven,
 Og atter mig til Livet kaldte hen.
 Skjøndt vel jeg veed Du skuffes i Din Tro,
 At Evner end hos Ynglingen skal boe.
 Men det er dog en sød, en salig Trost
 At høre Venskabs vennehulde Røst.
 Jeg synker, ved jeg — men med roligt Bryst,
 Jeg gjorde hvad jeg kunde, er min Trost.
 Jeg var stupid, forvirret, uden Sands,
 Og derfor drømte om en Digterkrans.

— — — — —

Den faderlige Ven er Faderen Collin, hvem Andersen uden at lægge mindste Baand paa sig, skrev til om alt. Han følte sig heri ledet af en Samvittighedsfuldhed, der paalagde ham den største Flid, da han nu engang *skulde* lære metodisk, og syntes ham at forpligte til intetsomhelst at skjule overfor dem, der havde gjort ham vel; men tillige skyldtes det unge Menneskes Meddelsomhed en Drift i hans Temperament, der forblev ubehersket til højt op i Alderen. Han følte det naturligt og ligesom en Guds Bestemmelse, at han blev hjulpet af andre, imod paa sin Side til deres Glæde at vise det ogsaa for ham selv saa smigrende, at deres Hjælp havde været vel anbragt, og at han gjorde dem Ære; han trængte til at betro sig fuldkomment og skaanede i al sin ubevidst hensynsløse Selvoptagethed ikke sine Velgørere og Venner for nogen af sine Sjælekvaler.

Endnu eksisterende Brudstykker af egne Dagbøger fra Skoletiden og af Breve fra den Gang til Vennerne tegner ham lyslevende. »Gud! Gud! din Villie skee, løn mig efter Aarets Flid, ei meere — Gud veed hvad Skiæbnen har bragt, naar Bladet vendes — . . . Dit Navn være lovet — stod mig bedre i Latinsk Grammatik, maaske *Godt*.« . . . »At rive mig ud af de Dannedes Kreds, Gud, nej, det er for haardt!« . . . »Hvad kunne jeg blive? og hvad bliver jeg. Min stærke Phantasi bringer mig nu til Daarekisten, min heftige Følelse gør mig til Selvmorder, før vilde begge forenede gjort mig til en stor Digter? — Tilgiv mig Gud, jeg er uskiønsom mod Dig som har giordt mig saa usigelig meget godt, o tilgiv som Gud og hiælp mig fremdeles.« . . . »Haab om at jeg kommer op i 4de gør mig næsten allerede elleveld af Glæde, i Mor-

Den Bygning i Slagelse (fotograferet 1900), hvori Latinskolen befandt sig paa Andersens Tid. Den ældre Latinskole, nu Politistation, der bærer Indskrift om, at H. C. Andersen har gaaet dér, var den Gang Magasin for Militæret. Fotogr. af N. I. Worm.

gen afgjøres det, o Gud, søde Gud! hjælp mig!!! Aftenen derude er saa vinterlig og klar. Examen er lykkelig endt, imorgen kommer dens Udfald. Maane, imorgen beskuer Du enten en bleg og fortvivlet eller den lykkeligste. Læst Schillers Cabale und Liebe.«

Af og til fremkommer midt i den eksalterede Stemningssvingning klare, selvkritiske Bemærkninger, f. Eks.: »Sat saa hele Dagen hiemme, læste Byrons Biographi. Han lignede mig lige til Sladderagtigheden. Ærgerig er min Siæl som hans, kun i at beundres af alle føler den sig lykkelig. Den mindste, som ei gjør det, kan gjøre mig mismodig. Ære er Sporen som driver min Digteraand, men jeg føler dog selv det urigtige og svage deri.«

Lignende Selverkendelse forekommer iøvrigt ogsaa tidligt hos Andersen overfor den hele Skruen sig selv op og Styrten sig selv ned, der atter og atter hans Liv igennem giver sig Udslag i Dagbogsoptegnelser og

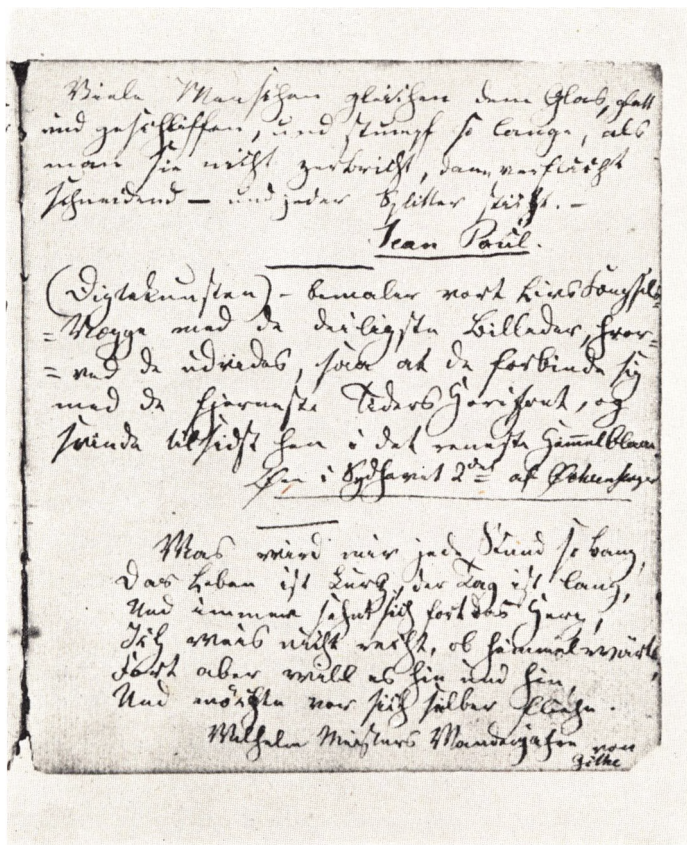
Breve, saa vel som i Samtaler med Venner og Bekendte. Saaledes hedder det i Begyndelsen af en Skrivelse fra Skolegangens seneste Dage — d. 14. August 1828 — til hans jævnaldrende Veninde, Henriette Wulff, først: » . . . Der er intet, jeg tør stole paa i dette Liv; men fortvivle — Verden er stor, en Grav finder man overalt . . . «, men derpaa: »Efter et Par Dage tager jeg atter Pennen og finder det hele lidt svulstigt, og dog kom det mig fra Hjertet, dog løb Vandet mig ned af Kinden, da jeg skrev det . . .«. Men, som han i Slagelse-Dagbogen noterer: »Hvor ulykkelig føler jeg mig ikke, og dog er min Utilfredshed en Vellyst!«

Andersens Rektor baade i Slagelse og fra Sommeren 1826 i Helsingør, Dr. S. Meisling, er senere fremstillet bittert karikeret som Professor Marette i Digterens Roman »Improvisatoren« og bliver i Andersen-Litteraturen gerne haardt angrebet for sin Behandling af den mærkelige unge Mand med de smaa Kundskaber, store Evner og en unormal Følsomhed. Andersens Dagbogsoptegnelser viser den eksalterede Elev meget benøvet, ængstelig og betaget overfor Rektoren, men bekræfter ingenlunde Indtrykket af en stadig brutal, hensynsløs og uforstandig Lærer overfor den altid villige Discipel, selv om man sporer en naturlig Bølgegang i Forholdet mellem dem. Eksempelvis noterer Andersen: »Rektoren særdeles godmodig, spadserede med mig om Eftermiddagen, talte om Taschenbücher, om Digte og deslige og trakteredede mig med Puns.« . . . »Jeg har det langt bedre her (i Meislings Hus) end hos Hennebergs (hvor han tidligere boede). O, Gud, hvor Du er god, gid jeg maa kunne bevare Rektorens Godhed, gid jeg maa kunne glæde ham, o Gud hvor er jeg ikke sjæleglad, det gaar herligt paa Skolen« . . . »O, vidste han, hvor hans Venlighed opmuntrer mig, han vilde fremdeles blive saaledes« . . . Men under Andersens senere Skoletid, da han, i Juni 1826, er flyttet med Rektoren til Helsingør, hvor han ogsaa bor i hans Hus, udvikles Forholdet mellem den almægtige Lærer og den ængstelige og urolige Elev ikke til det bedre. Man har ment, at dette delvis skyldtes Fortrædeligheder og Vanskeligheder indenfor Rektorens Hjem og hans personlige Omstændigheder i det hele; rimeligvis har Andersens stigende Nervøsitet overfor den mere og mere nærførestaaende Eksamen bidraget lige saa meget dertil som Rektorens af samme Grund større og større Fordringer. Andersens bedste og forstandigste Venner skriver ham just i denne Periode til paa en Maade, der ikke er til at misforstaa, f. Eks. Oberst Høegh Guldberg den 13. Septbr. 1826: ». . . Dette er alt, hvad jeg kan

svare paa Deres Klynkerier i de to sidste Breve. Er det da saa forfærdeligt, saa forskrækkeligt at faa nogle Skænd, om disse endog er ufortjente? Tror De dog ikke, at Mængden af Menneskene har *langt* større Byrder at bære? . . . Bed Gud om Kraft til at bære den usle Byrde, han lagde paa Deres Skuldre, som De med Deres Forstørrelsesglas paa Næsen gør af en — Lus til en Elefant. Dernæst inderligt ærbødigt gaa ligefrem til Meisling, skildre ham Deres Sjælekvide, den Mistro, De slides af, til Dem selv og bed ham sønligt lette Deres tunge Byrde! . . . Manden er god; hvad der kommer fra Hjertet, vil da og gaa til Hjertet . . .«

Og i et udateret Brev fra Efteraaret 1826 skriver Andersen selv i et af sine heldige Øjeblikke til Ingemann: »Længe har jeg været i et daarligt Lune, de kære gamle Klassikere bringer mig tit Vandet i Øjnene, og Meisling *maa* være streng, da jeg *skal* være Student om 2 Aar. Manden mener mig det godt, og naar jeg saa er Skyld i, at han bliver utaalmodig, saa er jeg ganske ked af det; jeg er ogsaa lidt vel barnagtig og faar straks Vand i Øjnene, naar Vinden blæser en Smule skarp, skønt jeg nok ved, at Livet ikke kan være en evig Majdag . . .« Men omtrent samtidigt gaar han helt over Stag i et Brev af 31. Oktober 1826 til hans tidligere Skolekammerat fra Slagelse, F. E. Hundrup: ». . . Lev vel! vi sees sikkert aldrig, i det mindste seer Du mig ikke som et lykkeligt Menneske. O Emil læs aldrig Digterne, den drømme Verden du finder hos dem er ingenstæder i Verden. Gid min Fader havde brændt enhver Bog for mig og tvungen mig til at sye Sko, saa havde jeg aldrig blevet gal, aldrig kommen i den Stilling at skuffe mine Velgjørere! Du har nok i et af dine Breve talt om mig til Hr. Rectoren, — men tjen mig i, naar Du skriver ham til aldrig at nævne mig . . .«

Rektoren, som den 21-aaarige Andersen skælver for, roses just af den »Emil«, til hvem Andersen skrev sit Brev (senere Filolog og Overlærer ved en lærd Skole), som en Mand, hvis Undervisning var »livfuld og aandrig«, og »der forstod at vække Sans og Interesse hos Disciple-*ne*«; det tilføjes endog med en umiskendelig Snert til den gamle Skolekammerat, »om han end ved sin Strengthed ikke kunde gøre sig elsket af dem, der var ældre i Aar end i Kundskaber«. Men en anden gammel Elev af Meisling, Professor N. C. L. Abrahams, har dog betegnet ham som en Lærer af den Art, der »for de Begavede var af stor Nytte, men for de mindre Dygtige en Pine og Afsky, utaalmodig, tyrannisk og drilleborn var han for dem, der ikke hurtigt kunde følge med, en sand Plageaand«. Under alle Omstændigheder synes Rektoren selv at

Blad af Andersens Poesibog fra Skoletiden, med Citater af Jean Paul, Oehlenschläger og Goethe. (Kgl. Bibl.)

fælde en ret afgørende For-
dømmelsesdom over sin
Pædagogik ved samtidig at
skælde sin forskræmte Elev
ud for »en utaalelig Kegel,
et dumt Fæ, et galt Men-
neske« og sende Collin —
pr. 18. Juli 1826 — en Er-
klæring om ham, der stærkt
fremhæver hans »livlige
Indbildningskraft, varme
Følelse, uafbrudte Flid« og
hans Opførsel, der er »af
den Art, at den kan tjene
til Mønster for en Skoles
Disciple«. Selv om det ikke
er rigtigt, hvad Andersen
siger i Erindringerne, at
»han ikke havde Anelse
om dette Vidnesbyrd«, da
Collin tværtimod den 19.
August har ladet ham vide,
at Rektorens Dom over
ham var »særdeles fordel-

agtig«, er det nok til at forstaa, at det gunstige Indtryk heraf kunde
blive borte i Fortvivelse over Rektorens fortsatte »Barskhed«, som An-
dersen forkuet udtrykker sig.

— Den »Harpe«, som Poesibogen fortæller, at Hans Christian slog i
sin Smerte og sin Lyst, saa det lindrede hans Bryst, havde utvivlsomt
alle hans Bekendte meget indestændigt opfordret ham til at hænge paa
Væggen under Skoletiden. Ogsaa mod den fortsatte overstadige »Mor-
skabslæsning« var han bleven alvorlig advaret. Men Andersen var nu
engang »Bogsluger«. Som det hedder i et senere Brev fra Ingemann:
»De er endnu, som dengang De gik i Slagelse Skole og undertiden
besøgte mig, den raskeste Læser i Landet«. Fra Dagbogsoptegnelser og
Breve ved man, at Andersen i Skoletiden med største Beundring foruden
Goethe (hvis samlede Værker han subskriberede paa) læste Schiller,
Tieck's »Kindermärken« og »Volksmärken«, som han skriver det, A.

W. Schlegels tyske Oversættelse af Calderon, Voss' Idyller, Oversættelser af Smollet og af Walter Scott (skænkede ham af Prinsesse Caroline), Ingemann, Oehlenschläger (der benyttes meget ivrigt af ham ved de Oplæsninger af egne og andres Digtninge, som han under Skoletiden ingenlunde lægger paa Hylden), desuden en stor Del tilfældig, samtidig, dansk, æstetisk Litteratur, Riises Arkiv og andre Tidsskrifter. Poesibogen fører os videre ind i hans Læsning. Den indeholder en stor Mængde Citater af danske og — navnlig — fremmede Forfattere; med Undtagelse af enkelte latinske og græske, der synes taget med for Pyntens Skyld, har de aabenbart alle haft hvert sit Ord at sige den unge Mand og svaret til Stemninger indenfor hans letbevægelige Sind. De genspejler hans Svingninger mellem Tro paa og Tvivl om sit »Digterkald«, hans moralske og religiøse Grublerier, hans Trang til Verdensanskuelse, hans Melankoli, hans Forelskelser.

De begynder — selvfølgelig — med *Oehlenschläger*:

Hvem Sanggudinden til sin Præst udkaarer
Opfostres ei dertil i Arnens Vraac.
Det vilde Bryst maa saares, meens det saarer,
Den kjække Ørn maa over Fjeldet gaae.

Men endnu paa samme Blad hedder det med *Fr. Guldberg* saare velærværdigt:

End ej din Streng af farlig Velklang bæver
Og skildrer Sandsens Ruus som jordisk Salighed.
Hvad er en Digtters Navn, naar efter ham, der lever
Et Ord, han hist skal rødme ved?

Fromt synger *Gellert* — højst ugrammatikalsk gengivet af Andersen —:

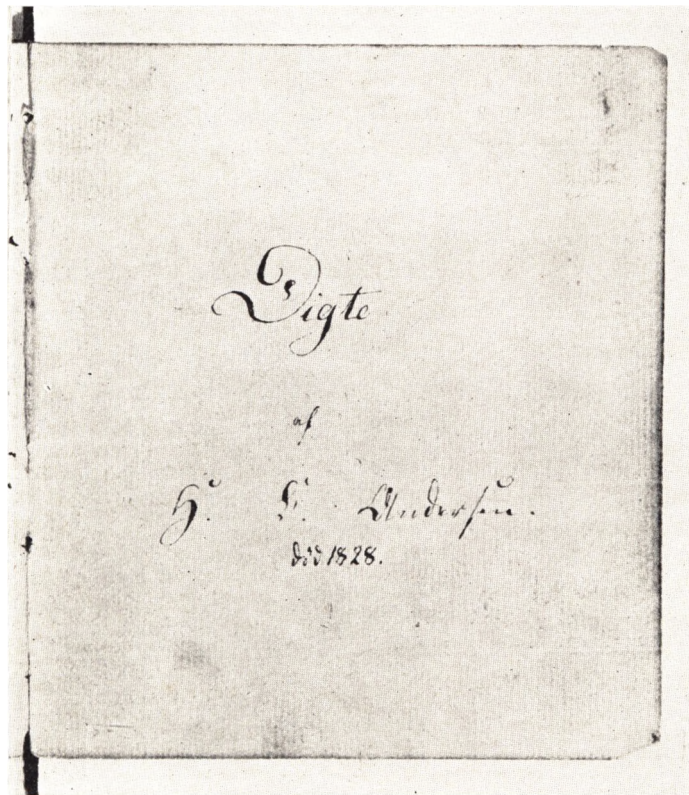
Nie will ich dem zu Schaden suchen
der mich zu schaden sucht,
Nie will ich meine Feinde fluchen,
Weil er mir flucht.

Men *Schiller* udraaber:

Leidenschaft für die Dichtkunst ist feurig
und stark wie die erste Liebe!

Og *Goethe* kræver:

Frei will ich sein im Denken und im Dichten,
Im Handeln schränkt genug die Welt mich ein.

Blad af Andersens Poesibog fra Skolen. Titelblad til hans Afskrift af egne Digte. (Kgl. Bibl.)

Goethe er den hyppigst citerede – 26 Gange –, efter ham følger Jean Paul 20, Schiller 13, Hoffmann 12, Oehlenschläger 10, Inge- mann, Chr. Wilster, som var Adjunkt i Sorø, 6, Tieck, Wieland hver 4. Tyske, franske, latinske, græske, en svensk (Tegnér), danske og norske Forfattere er repræsenterede. Hoffmann forekommer særligt i den sidste Halvdel af Bogen, hvis aller- sidste Parti ogsaa bringer Citater af Heine (Reise- bilder og Buch der Lieder) og Börne. Det føles som en Forudanselse af den be- rømte Digtets senere Mo- tiver, naar Skoledisciplen efter Voltaire nedskriver

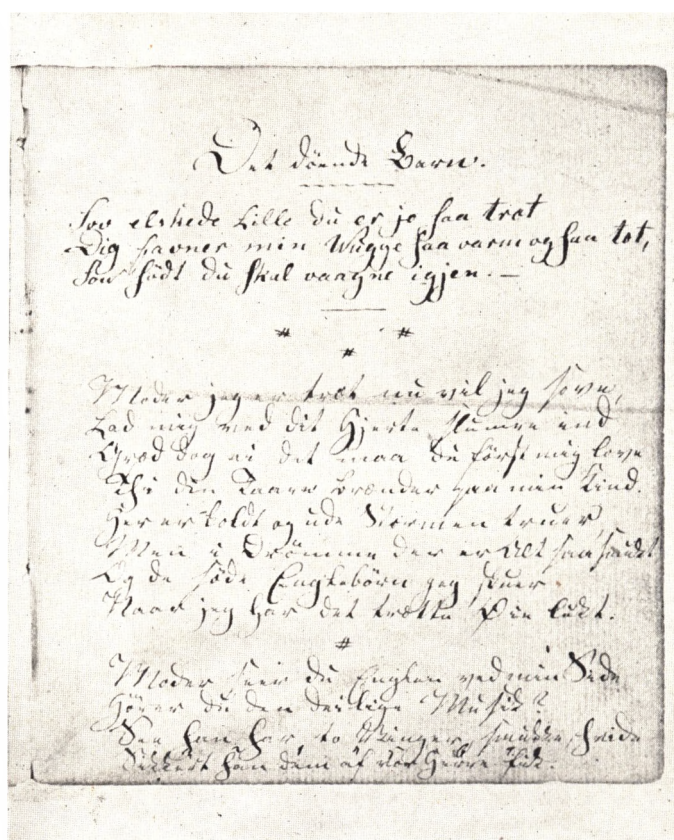
den lille Beretning om Sandskornet, der jamrede over at være un atome ignoré dans les déserts, men som i Aarenes Løb blev til en Diamant og nu er den skønneste Pryd i Kongen af Indiens Krone.

Poesibogens sidste Del indeholder Vidnesbyrdene om, at han trods alt har faaet Tid og Lejlighed ikke blot til at læse og fremsige men ogsaa til i Kraft af sin uimodstaaelige Trang at »digte«. Paa et særligt Titel- blad staar skrevet: »Digte af H. C. Andersen« og derunder, som Udslag af et af de hysteriske Øjeblikke, det vidunderlige: død 1828. Her findes – med et lille Mottovers, der heldigvis er bleven udeladt ved den senere Offentliggørelse – hans berømte »Det døende Barn«, der i Følge Andersens udaterede Brev til Ingemann fra Efteraaret 1826 er skrevet i Helsingør ved Sommertide s. A. Andre af Poesibogens Digte er som Digtet om Barnet trykte i hans to første Digtsamlinger. De svinger uligevægtigt mellem ægte Følelse og Føleri, frisk Natursans, Lune og en mere eller mindre vittig Spot, der er stærkt paavirket af hans Læsning.

Til Trods for Skoletid, Lektielæsning og Depressionstilfælde faar Andersen tillige med den ham egne, optimistiske, aandelige Spændstighed Lejlighed til at pusle med Dilettantteater, udvide Kredsen af Venner, der interesserede sig for hans af ham selv foredragne poetiske Frembringelser, og færdes i Naturen. Han gaar lange Ture i Slagelses Omegn, drømmer paa »Hvilehøj« med dens gamle Kors fra den katolske Tid, ser fra Galgebakkerne ud over det vidtstrakte Landskab, følger med dyb Interesse Udgravningerne i det nedbrudte Antvorskov Kloster og vandrer stundom til Sorø paa Besøg hos Ingemann,

der som Lektor i dansk Sprog og Litteratur ved Akademiet dér netop paa den Tid begyndte Udgivelsen af sine navnkundige Romaner med den ogsaa af Andersen saa beundrede Walter Scott til Forbillede; Akademieleverne Carl Bagger og Fr. Petit var litterært interesserede unge Mennesker, som vedligeholdt en venskabelig Forbindelse med Andersen ogsaa senere hen i Livet. — Af Helsingør, Kronborg og alle de mange kommende og afgaaende Skibe modtager den vordende Digter stærke Indtryk, der bringer hans Længsel ud efter til at svulme.

I sin første Pinseferie fra Skolen blev Andersen af Velyndere sat i Stand til at rejse hjem for at besøge sin Moder. Et Brev fra Geheime-raadinde E. H. Colbiørnsen meddeler, at denne fornemme Dame har hos Kronprinsesse Caroline Amalie udvirket ham »en Sum af 10 Rdl., som følger indesluttet. Disse Penge formoder jeg ville være Dem en Hjælp til Deres fyenske Rejse; men spar dem nu ogsaa til dette Brug,

Blad af Andersens Poesibog fra Skoletiden med »Det døende Barn« i dets første Skikkelse. (Kgl. Bibl.)

B. S. Ingemann
ca. 1822. Tuschtegning af Koop. (Privateje)

Fru Lucie Ingemann, f. Mandix.
ca. 1822. Tuschtegning af Koop. (Privateje)

Carl Bagger, 21 Aar gammel.
Miniaturmaleri af Chr. Petersen, 1828. (Privateje)

Rektor, Prof., Dr. S. Meisling.
Oliebaseret af C. A. Jensen. (Privateje)

Parti af Kronborg, set fra Kronborg Ladegaard, 1825. Maleri af I. P. Møller.

hvortil Prinsessen har haft den Naade at give dem, og forbrug dem ikke til Unødvendigheder«.

Moderen stod nu ganske ene. Hendes anden Mand var død i Juni 1822 og havde efterladt hende i yderste Armod med et Bo, der af Øvrigheden takseredes til en Værdi af — 4 Rdl. 5 Mk. 12 Skilling. Knap et Fjerdingaar efter var Andersens Farmoder død, og det lykkedes i Løbet af det følgende Aar at faa den sindssvage Farfader »antaget som Bispisningslem i Hospitalet fra næste Mandag af«. Forinden dette skete, blev hans Bo taget under Behandling af Skifteretten i Forbindelse med hans afdøde Hustrus, og Udbyttet delt i to lige Dele, en til Manden selv, hvis Part gik i Hospitalets Kasse, og en til »Christian Andersen udi Slagelse Skole«. Det blev ialt 51 Rigsdaler, for hvis Anvendelse Andersen i Brev af 11. Januar 1823 til Collin gør rede, de er gaaet med til »et Par Buxer, Linned, Støvler forsaalede, mit Lexikon indbundet, Strømper, og 15 Rigsdaler tillod jeg Magistraten at udbetale til min Moder, som er meget trængende (jeg kunde jo ei gjøre bedre Brug)«.

Digteren fortæller i sine Erindringer, hvorledes han med sit Tøj i en lille Bylt vandrede paa sin Fod den lange Vej fra Nyborg til Odense, og alt som han kom Byen nærmere, og det gamle høje Sct. Knuds Kirke-taarn dukkede frem, blev han »mere og mere blød om Hjertet, jeg følte dybt Guds Omsorg for mig og brast i Graad«. Hans Moder var »lyksalig« over at se ham igen og sagde, at »saa mange af hendes Bekendte og fornemmere Folk, baade Købmandens og Skriverens« maatte han nødvendigvis gaa til. Hans gamle Beskyttere, Oberst Høegh Guldbergs og Bogtrykker Iversens Familier tog venligt imod ham, og, fortæller Digteren, »i de smaa Stræder saa jeg Folk aabne Vinduerne for at se efter mig, ti alle vidste, at det var gaaet mig saa mærkelig vel, ja, at jeg nu studerede for Kongens Penge«.

— I Aarene derefter finder der en stadig Brevveksling Sted mellem Sønnen og Moderen, til hvem han i 1823 (efter eget Opgivende i Poesibogen) skriver Digtet »Til min Moder«, der senere er optaget i »Digte«. Dog har han der udeladt Poesibogens første Vers, der ogsaa digterisk set er overmaade svagt, men som i og for sig er karakteristisk baade for det ægte og det uægte hos ham. Det lyder:

Naar i Natten Du paa Lei et knæler
 Og i Bønnen nærmer Dig din Gud,
 Da o Moder helst jeg hos Dig dvæler,
 Da sig salig Tanken svinger ud.
 Mærker Du da noget, som sig rører,
 Og i Luften Harpeklang Du hører,
 Da er det din Søn, som er Dig nær,
 Ført af Phantasus som har ham kjær.

Moderens Breve — der skrives for hende af forskellige Personer — vidner om hendes Optagethed af Sønnen, dybe Trang og fremadskridende, sjælelige Tilbagegang. At hun blev mere og mere hengiven til Drik fremgaar af de paalideligste Vidnesbyrd fra Tiden, blandt andet meget tydeligt af et Brev fra Pastor H. Ascanius i Veilby, der samtidig stiller Andersens Forhold overfor sin Moder i et smukt Lys. Præsten har — i Eftersommeren 1832 — efter Andersens Anmodning undersøgt Muligheden for at faa den gamle Kvinde anbragt ude paa Landet i Stedet for i den kummerlige Fattigstiftelse »Doktors Boder«, hvor det i 1825 var lykkedes at faa hende optaget. Hendes Søn havde forgæves prøvet paa at aabne det bedre Graabrødre-Hospital for hende; Kladden til hans Ansøgning af 1830 herom findes endnu bevaret. Nu svarer Pastor

Ascanius ham: »Med megen Behagelighed, kære Hr. Andersen, og ærende Deres sønlige Følelser har jeg i Deres Brev læst Skildringen af Deres Moders Forfatning; dog beder jeg Dem ret meget, lad ej Kærligheden men den nøgne Sandhed laane Farverne, og sig os det oprigtigt, om hun uden Tvang er at afholde fra Ekskursioner, om hendes Tøj kan overleveres hende selv til Varetægt« osv.

I 1833 døde H. C. Andersens Moder den 6. Oktober, medens hendes Søn var paa sin første store Italienrejse. Den 16. December faar han Meddelelse om hendes Død og skriver Dagen efter til Frøken Henriette Wulff: »I Aftes fik jeg Brev fra Faderen Collin, han meldte mig min gamle Moders Død; hendes Stilling var ublid, og jeg kunde næsten intet gøre for hende; det har tit bedrøvet mig hjemme, men tale derom kunde jeg aldrig! Nu har Vorherre taget sig af hende, jeg takker ogsaa sønligt derfor; men det har dog grebet mig dybt. Nu er jeg da virkelig ganske ene, — intet Væsen er af Naturen bundet til at elske mig.«

Mangfoldige Steder i Andersens Romaner og Eventyr forekommer Moderens Skikkelse og behandler han Moderkærligheden, som han igennem hende først og stærkest havde faaet Indtryk af. Det er Tilfældet i de tidligste Ungdomsforsøg og i »Digte« ligesom i »Kun en Spillemand« og »Improvisatoren«, i »Engelen« og »Hun duede ikke«; først og sidst i »Eventyret om en Moder«.

UNDER H. C. ANDERSENS Skoleferier tog foruden Familien Collin Kommandør Wulffs i København sig venligt af ham og lod ham, for saavidt Rektoren og Repeteringen af Lektierne tillod det, komme ind til Hovedstaden. Wulff var baade en fra Krigen mod Englænderne højt anset, tapper Officer og en literært interesseret Mand, der havde oversat Shakespeare fra Originalsproget. Som Chef for Søkadetakademiet havde han Embedsbolig i et af Palæerne paa Amalienborg. »Kommandørens Hustru«, skriver Andersen i sine Erindringer, »havde fattet moderlig Godhed for mig, og Børnene kom mig hjerteligt og fortroligt i Møde«, deriblandt særlig en ung Kadet, Christian, og den med Andersen jævnaldrende, intelligente, ganske lille, let forvoksede Datter, Henriette, som Digteren senere idealiserede til »Tommelise«. I »Mit Livs Eventyr« skildrer Andersen sine Tanker, da den unge Mand, der holder sig for Geni, paa sin første Aften hos Wulffs staar og ser ud over Slotspladsen. Da

Den Collinske Gaard, set fra Bredgade.
Tegnet af Heinr. Hansen 1850. Radering. (H. C. Andersens Stambog paa det kgl. Bibl.)

mindedes han alle moderne, danske Genidyrkeres Forbillede, Oehlenschlägers Aladdin og hans: »Dernede gik jeg som en fattig Dreng«. Men det Andersenske Genis Selvbevidsthed munder fromt nok ud i: »Jeg følte, at Gud naadig og kærlig havde ført mig; hele min Sjæl var fuld af Taknemlighed«.

Fru Henriette Wulff var den unge H. C. Andersen en oprigtig, moderlig Veninde, der skrev baade kærlige og forstandige Breve til ham, som han, i Parenthes bemærket, i sine Erindringer noget misvisende citerer. Ingen har stærkere end Fru Wulff betonet baade, hvor »ejegod« han er, at »hans Hjerte er saa fortræffeligt, at ingen Moder kan ønske sin Søn det bedre«, at han er »et godt og skyldfrit Menneske«, der viser »rosværdig Flid« og har »gode Evner«. Men samtidig beder hun ham Gang paa Gang, som det eksempelvis hedder under hans

sidste Tid i Helsingør: » For Guds Skyld, kære Andersen, sønderriv Dem ikke selv med de idelige Plager om *Dem selv*. Kan De ikke gøre, som jeg saa ofte har bedt Dem: ikke tænke saa meget paa *Dem selv*? Paa den Maade kan De jo begribe, der bliver aldrig noget andet af Dem end *Dem selv*«. Og hun anraaber ham om ikke at give efter for sin stadige Trang til at blive lagt Mærke til, »træde syngende eller deklamerende frem«, læse sine »poetiske Arbejder for for mange«.

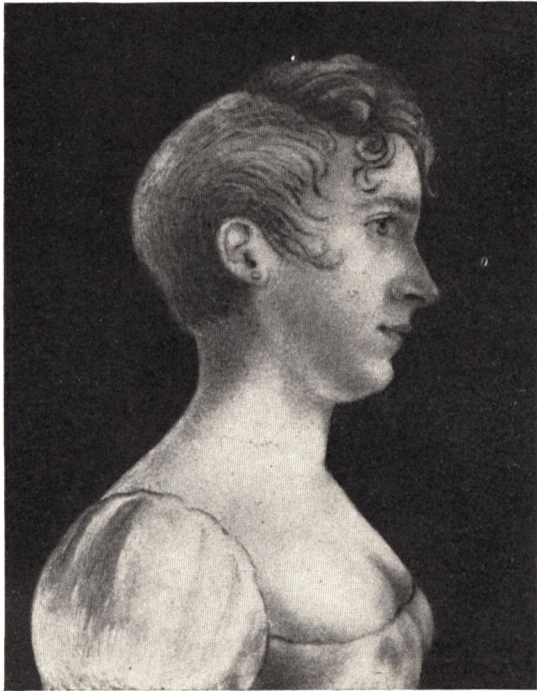
»Moderer Deres Expression i alt«, hedder det; og — Gang paa Gang — »tal ikke saa meget om Dem selv!«

Det kan derfor ikke undre, at Fru Wulff var noget betænkelig ved, at Collin i Foraaret 1827 efter en ret skarp Brevveksling med Rektor Meisling tog Andersen ud af Skolen for at lade ham manuducere privat inde i København: »Skønt jeg tilfulde indser, hvor behageligt De tænker det, gode Andersen, med det faste Forsæt at være idel Flid, saa tror jeg dog, Tanken om: Nu skal Du gaa dér, nu dér, ofte vilde adsprede Dem mere end tjenligt«.

Den erfarne Dame fik i nogen Grad Ret. Som Edvard Collin skriver ud fra personlig Erindring: Overgangen fra den fast omgærdede Provinsskole til det livlige København »bevirkede et Omslag hos Andersen i Retning af en Stræben efter Uafhængighed, en Revanche for det lange Savn af Frihed«. Af Breve til Henriette Wulff og den gamle Skolekammerat Hundrup i Slagelse fremgaar det, at han tog sig Tid ikke blot til »Visitter« af noget langstrakt Art, men ogsaa til at producere i stigende Grad — deriblandt en stor Del af hans senere Debutbog — og søge at faa sine Poesier offentligt frem. »Jeg er meget glad for mit Bekendtskab med Digteren Heiberg«, hedder det i et Brev

Den Collinske Gaard, Gaardpladsen.
Tegnet af Heinr. Hansen 1850. Radering. (Kgl. Bibl.)

Fru Henriette Wulff
i yngre Aar. Miniaturbillede. (Privateje)

Kommandør (senere Admiral) P. F. Wulff.
Litografi af Em. Bærentzen. (Kgl. Bibl.)

til Hundrup, »og finder ham meget elskværdig. Jeg var i Søndags hele to Timer hos ham (!) . . . Paa Fredag (det var den 17. August 1827) kommer mit Digt »Aftenen« i (Heibergs) den flyvende Post, men uden Navn, mit Mærke er et lille »h« . . . Under Læsningen til Studenter-eksamen naaede han at faa en hel lille Række Digte optagne i »Den flyvende Post«, og »Kjøbenhavnsposten« bragte den 25. September 1827 »Det døende Barn«, oven i Købet baade paa dansk og i en tysk Oversættelse ved et af den unge Digtters Bekendtskaber fra Helsingør, Konsulatssekretær Ludolph Schley.

— Tiden henimod Eksamen viser lignende Paroksysmer som de fra Skoletiden: »Alt er tabt! Denne Sommer er den *sidste*, jeg tør komme til Dem og kan tale med Dem«, o. s. fr., skriver han til Frøken Henriette Wulff, men i September 1828 slipper han dog igennem Eksamen med en anstændig anden Karakter. Aaringer efter er Erindringen om hans Fryd herover endnu saa levende, at han — i Romanen »O. T.« — kan skrive: »Ikke Kærligheds Lykke, ikke Begejstring for Kunst og Videnskab, elektriserer saaledes alle Nerver som dette: Nu er jeg Student!« Faa Maaneder efter træder han med sin »Fodrejse fra Holmens Kanal

Christian den Syvendes Palæ paa Amalienborg, hvor Kommandør P. F. Wulff boede som Chef for Søkademiet.
 Akvarel af H. G. F. Holm, ca. 1850. (Bymuseet i København)

til Østpynten af Amager« frem for det Bogpublikum, han brændende længtes efter.

Dansk litterær Kritik beherskedes paa den Tid af Digteren J. L. Heiberg, som Andersen da ogsaa med sin ejendommelige Blanding af Beundring og Beregning havde sørget for at gøre personligt Bekendtskab med. Den 37-aarige Heiberg havde i sin tidlige Ungdom under Paa-virkning af tysk Romantik faaet Interesse for det spanske Drama, studeret Calderon og skrevet nogle romantiske Skuespil; i Aarene 1822 til 1825 var han ansat som Lektor i dansk Sprog og Litteratur ved Universitetet i Kiel. Fra sin Virksomhed ved det danske Monarkis tyske Universitet og et paafølgende længere Studieophold i Berlin vendte han hjem til København som begejstret Tilhænger af den Hegelske Lære og dens Anvendelse paa Digtekunstens Teori. Her ud fra kritiserede han i sit Tidsskrift »Den flyvende Post« Oehlenschläger som Dramatiker og forsvarede sin egen Nationalisering af den fransk-tyske Vaudeville, hvormed han fra 1825 at regne, glimrende støttet af den fremragende Skuespillerinde, som blev hans Hustru, og hurtigt sekun-

Forfærdet, Kongelig alernødtigt Tillæbsst, med Posten overalt i Danmark og Hertugdømmene.

Det døende Barn.

Moder, jeg er fræk, nu vil jeg leve,
 Lad mig ved Du blivst slumre lig:
 Hvad dog er det, som Du serst mig løse,
 Thi Du saare bremder paa mit Liv.
 Der er fædt og nu er døende snart,
 Men i Trængsel her er det saa smukt,
 Og de saa Engle: Barn og Moder,
 Naar jeg har det døende Die lagt.

Moder, ser Du Englen ved min Side?
 Gæst Du den drøige Skilt?
 Se, han har to Singe, hvæst, brøst:
 Dem kan Hæder af vor Fædre st.
 Hæder og Gæst og Hæder for Dies fæder,
 Det er Hæder Englen hvæst,
 Gæst jeg saar Singe med jeg leve,
 Gæst, Moder: hørst jeg naar jeg leve?

Hvorfor bræst Du mine Gæst?
 Hvorfor loget Du min Gæst til min?
 Du er død, og den som du den døende,
 Moder, jeg vil altid være Din!
 Men saa man Du Hæder læst,
 Gæst Du, saa gæst jeg med Die,
 O, ta er saa træt! — saa Die læst —
 — Moder — serst nu Hæder Englen mig! —

Det sterbende Kind.

(Hans den Døende, som Ludolph Schley.)

Moder, nu du mæst, tag in Træng
 Hæder Hæder Schlemmer en Træng Kind,
 Død og brøst mit erst nicht erst in Træng;
 Død og Træng mit Hæder Kind.
 Der er fædt, nu Træng Schlemmer Træng,
 Død in Træng in alle Træng und Træng,
 Gæstfæder har ud død Træng.
 Hæder erst mit Hæst Træng Træng Træng.

Hæst! Nu fæst fæst mit en Træng Gæst,
 Hæst, nu fæst og Træng, Træng, fæst
 Død die Træng, Træng und Træng Træng!
 Træng, nu Træng Træng Træng Træng?
 Træng und Træng Træng Træng Træng Træng,
 Hæst Træng Træng Træng Træng Træng.
 Hæst, Træng und Træng Træng Træng Træng,
 Hæst erst in Træng Træng Træng!

Hvorfor bræst Du mine Gæst in Træng,
 Hvorfor loget Træng Træng Træng!
 Die er død, nu Træng Træng Træng Træng Træng,
 Hæst Træng Træng Træng Træng Træng Træng,
 Hæst Træng Træng Træng Træng Træng Træng,
 Hæst Træng Træng Træng Træng Træng Træng,
 O, wie Træng! — O, wie Træng Træng Træng Træng Træng,
 Hæst Træng — Hæst — Træng Træng Træng Træng Træng.

Kjøbenhavnsposten for 25. September 1827 med H. C. Andersens
 »Det døende Barn« paa dansk og tysk. (Kgl. Bibl.)

Kraft af hele sin Natur nødvendigt kredse, og den skinnede naadigt paa ham. Hans »Fodrejse«, der var en Studie efter Periodens Yndlingsforfatter, Hoffmann, betegnedes i Heibergs Kritik som en digterisk Fantasi, der »ofte bevæger sig mellem originale og frappante Idéer, som den forbinder paa en sindrig Maade«. Andre Anmeldere af anset Navn betegnede den lille Bog som røbende et ualmindeligt Talent, der fortjente at opmuntres, og Publikum, baade i København og Christiania, tog saa begejstret imod den, at en Forlægger hurtigt fandt Vej til Studentens Hybel for at opnaa Ret til Udgivelse af et andet Oplag, der snart endog blev til et tredje.

Den unge Digter var overstrømmende lykkelig. Hans nære Omgang havde ofte sagt til ham, at »den komiske Fortælling«, som Fru Wulff udtrykte sig, laa hans Evner nærmere end det elegiske, der alt for let blev »svul-

deret af Digteren Henrik Hertz, indledede en ny Epoke for dansk Skuespildigtning og paa det kongelige Teater trængte det fremmede Repertoire væsentligt tilbage. Netop ligesom Andersen var bleven Student opførte Nationalscenen til Prins Frederiks (den senere Kong Frederik den Syvendes) Formæling Heibergs historisk-romantiske Skuespil »Elverhøj«, der indbragte sin Forfatter Stillingen som Teaterdigter og fast Oversætter; selskabelig set hørte han hjemme i den allerbedste københavnske Verden.

Omkring denne litterære Sol, der tilmed begejstret hyldedes i det Collinske Hus, maatte den debuterende H. C. Andersen i

stigt«; selv havde han ogsaa søgt i sin personlige Holdning og Udtryksmaade at undertrykke det overfølsomme, hvor meget det end inderst inde var ham en Nydelse, og erstatte det med Satire og Selvironi efter Datidens Modemønstre, deriblandt Heine. Det gik ham som den forlegne, naar han overvinder sin Svaghed ved en tilkæmpet Dristighed, der da giver sig et overdrevent Udtryk. — Efter sin heldige Debut i den satiriske og fantastiske Genre vendte Andersen sig straks til sin store Kærlighed Teatret med en »heroisk Vaudeville«, der skulde parodiere de tyske, romantiske Spektakelstykker, han kendte saa godt fra Barndomstiden

og sine Teateraar i København. Uagtet deres litterære Herredømme allerede var brudt af Heiberg og Hertz, saa at Satiren paa en Maade kom en Postdag for sent, gjorde det lette Stykke en vis Lykke, ikke blot hos unge Studenter i København men ogsaa ved omrejsende Skuespillerselskabers Forestillinger i Provinserne, hvor det opførtes som en munter pièce de rideau.

Midt i al sin Stolthed og Glæde kunde Andersen dog ikke ganske overhøre Spotten bag den unge Cæsars Vogn. I et fortroligt Brev til Ludolph Schley taler han om, at »der Dag for Dag møder mig flere smaa litterære Sorger«, og nævner, at Lektor Peter Hjort i Sorø har kaldt »Fodrejsen« for »flov Passiar og visnæset Lapseri«. Et samtidigt Brev fra Digteren Hauch er interessant, fordi det ikke blot takker Hjort, der »har sagt Hr. Andersen Sandheden« men tillige giver en Skildring af

Lørdagen den 25 April 1829, Kl. 6,
opføres paa det kongelige Theater:

E d u c a t i o n s - M a a d e n ,

Comœdie i 1 Act af Kogelue, oversat ved R. E. Bruun.

P e r s o n e r n e :

Hr. von Alben	Hr. Højs.
Therese, hans Datter	Md. Ejsen.
Emil, hans Broder søn	Hr. Seemann.
Valentin, hans gamle Kammertjener	— Enholm.
Mad. Birk, Thereses gamle Høvmesterinde	Md. Liebe.
Hufar-Ritmester von Dohl	Hr. Stage.
Lur, hans Nidefnægt	— Dverfou.

Da:

Kjærlighed paa Nicolai Taarn

eller
Hvad siger Parterret?
heroisk Vaudeville i 1 Act af H. C. Andersen. (Første Gang.)

P e r s o n e r n e :

Die, Bøtger paa Nicolai Taarn,	} Raboridderne	Hr. Dr. Ryge.
Peer Hansen, Bøtger paa Pedri,		— Koersom.
Ellen, Borgstøten paa St. Nicolai, Dies Datter		Md. Werichall.
Maren, en gammel Amagerkone, hendes Fortrolige		— Winslow.
Søren Pind, Skradersvend		Hr. Rosenkilde.
Nbbermanden for Skraderne		— Winslow jun.
Chor af Bøtgere, Skradere og Raborer.		

(Tiden omtrent 1829.)

Vaudevillen faaes hos Beghandler Reichel, store Kjøbmagergade No. 6, for 40 Sk.

Indgangen aabnes Kl. 5. — Forestillingen er ferdi omtrent Kl. 9.

Wente hos J. Jørgen.

Teaterplakat fra første Opførelse af H. C. Andersens
»Kjærlighed paa Nicolai Taarn«. (Privateje)

H. C. Andersen omkring Aar 1828.
Tegning af Fritz Jürgensen. (Kgl. Bibl.)

den unge Digter, set med en ganske vist ilter, men dog alvorlig og retsindig, moden Digtters Øjne: »Han er bleven saa kæphøjet ved sine Subskribentere, at det er utroligt. Mange holder ham for et Geni, og jeg er bleven anset for at handle efter det sædvanlige Digternid, som man stedse forudsætter mellem Poeter som mellem andre Laugsbrødre, naar jeg i københavnske Cirkler sagde min Mening om ham. Jeg finder, det er en sand Ulykke for en Litteratur, naar slige geniløse Efterligninger vækker en *saa* stor Interesse. Det er som at sælge Drømme fra Bidstrup for Geniets ægte Frembringelser; ogsaa i hine kan man jo finde Fantasi«. Og Aarsagen til den store Lykke, Bogen har gjort, søger Hauch ubarmhjertigt i, »at Hr. Andersen kaster sig i Støvet og lader sig træde ned deri af enhver, som det falder ind. Han trænger sig ind i alle

Familier, slikker alle Menneskers Spyt og er lige saa leddeløs og uden Holdning i sin Person som i sine Digte«.

Baade fysisk og sjælelig manglede Andersen i sine unge og yngre Aar ganske Ligevægt; hans ufuldkomne Børneopdragelse havde ikke blot givet ham daarlige Manerer men trodsede paa mange Punkter Latin-skolens Dressur, saa at han f. Eks. aldrig lærte at stave rigtigt; han søgte og blev optaget i Kredse, der ejede en uvilkaarlig Sikkerhed, som – ofte til hans store Smerte – kunde give sig Udslag i kaad eller pedantisk Overlegenhed overfor hans selvglade Ubehændighed. I den Grad manglede han Selvkritik, at han ikke blot pludselig kunde slaa om

fra Jubel til Jammer, men ogsaa fra Fortvivlelse til trodsigt Hovmod, hvad der da overskyggede den Godmodighed, Velvillighed og Godhed, som alle ellers var enige i at prise ham for. Og sine Svagheder, som han i klare Øjeblikke meget vel indsaa, kunde han med den bedste Vilje ikke lade være at give efter for. Ikke for intet citerer han i Breve til forskellige Personer med Henblik paa en af sine mest iøjnefaldende Brøst Goethes Ord:

Hat es der Dichter frisch gesungen,
So ist er ganz davon durchdrungen,
Hat er es zierlich nett geschrieben,
W'ill er, die ganze W'elt soll's lieben,
Er liest es Jedem froh und laut,
Ob es uns quält, ob es erbaut!

— Paa Trods af sin ofte udtalte Beundring for Oehlenschläger stod Andersen i Striden mellem Heiberg og »Digterkongen«s Tilhængere paa sin Protektor Heibergs Side, hvad han ivrigt udtaler i Breve til Edv. Collin, ligesom han i »Den flyvende Post« faar indrykket et hvast Svar til Hauch med Spot over dennes mod Heiberg til Gunst for Oehlenschläger rettede »Babylonske Taarnbygning en miniature«. Endnu i November 1830 skriver Heiberg, der stadig optager Digtet af Andersen i sit Tidsskrift, venligt anerkendende og raadgivende til ham, men længe varede det ikke, inden den fundamentale Modsætning mellem de to Digteres hele Aandsretning traadte skarpt frem, allerskarpest gennem Heibergs Aandsfælle Henrik Hertz's opsigtvækkende »Gengangerbreve«. Dette versificerede Stridskrift udkom mod Slutningen af 1830, kort efter Andersens nye »Digte«, der foruden Satirer indeholder nogle af hans mest umiddelbare, malende Naturskildringer og hans første Eventyr, »Dødningen«, som trykkes med den Digteren godt karakteriserende Note: »Som Barn var det min største Glæde at høre Eventyr, en stor Del staaer endnu ret levende i min Erindring, og nogle af disse er kun lidet eller intet bekendte; jeg har genfortalt et, og *dersom*

Frøken Henriette Wulff i senere Aar.
Miniaturbillede. (Privateje)

jeg ser det optaget med Bifald, vil jeg saaledes behandle flere, og engang levere en Cyklus af danske Folkeeventyr«.

Henrik Hertz formummer sig som Baggesen, angriber Hauch men samtidigt langt skarpere Andersen, eller som han, med en ret ufin Hentydning til Slagelse og Hellig Anders' Kors, kalder ham »Hellig-Andersen«. Efter at have gjort sin — reserverede — Kompliment for Hauchs Digtning, lader han Baggesen sige:

Dog maa jeg for Kontrastens Skyld berøre
Paa Vandringen forbi Din Muses makadamiserede Sti
I Flugten Hellig Anders' Mose Føre,
Hvor han som *pære, pur Natur-Geni*
Er øverst blandt *Zigøjner-Kammeraterne*
Og spiller Langboldt med vor Poesi.
Ti medens Hellig-Andersen og Taterne
Formedelst alt det Vildskab, de er i,
Aldeles ikke have lært, hvad Gyldighed
Et grundigt Studium i Poesi
Har selv for den, der tror sig et Geni;
Mens de af *Confusion og pur Uskyldighed* og *Renomisteri*
Ved Ordet *Studium* gaa ganske fra det, — —
Jeg synes, Svoger gør for meget a' det.

Hermed er i Virkeligheden den Dom over H. C. Andersens Digtning udtalt, der skulde blive gængs i Danmark en Række — for Andersens utaalmodige Gemyt altfor lange — Aar igennem: Han var den rene Naturbegavelse, som ingenting rigtigt havde lært og vilde lære, men — ofte i uhyggeligt Storhedsvanvid — foretog urolige Zigøjnerstrejftog ud over Poesiens Heder og Moser (som det hedder andet Steds i »Gengangerbrevene« »med Brøl i Moserne *bag Digtervænget*«). Endnu mere som liggende »bag Digtervænget« betragtedes, rimeligt nok, de forskellige dramatiske Originaler eller Bearbejdelser, hvormed Andersen lige saa utrætteligt som forgæves bestræbte sig for at vinde fast Fod paa Nationalscenen.

Fortræffeligt belyses Modsætningen mellem H. C. Andersens digteriske Evne og den i Trediverne—Fyrreerne herskende og af Publikum adlydte, danske Æstetik gennem to Betænkninger til Ansøgninger, som i 1833 indsendtes til Regeringen fra henholdsvis Henrik Hertz og H. C. Andersen. De skyldes det ikke blot bureaukratisk fornemme men litterært højtinteresserede Collinske Hus' ældste Søn, Edvard Collin, der dengang var Sekretær i Fonden ad usus publicos og som stod Andersen

særligt nær. Han skriver om Hertz: »Den rosværdige Maade, hvorpaa Hertz har forfulgt sin Bane, idet han *først fuldendte sine akademiske Studier* (Hertz havde taget juridisk Embedseksamen), senere fik Medaillen for en Afhandling (egentlig to af Universitetets Guldmedailler, baade for Løsningen af en juridisk og af en æstetisk Prisopgave) og først, da han efter flere Aars grundige Studium havde *dannet sig en videnskabelig Teori af Kunsten*, fremtraadte som moden Skribent, borger noksom for o. s. v.« Medens Andersen anbefales med følgende Begrundelse: »Hans Ansøgning er ledsaget af Erklæringer fra B. S. Ingeman, J. L. Heiberg, J. M. Thiele, Adam Oehlschläger, H. C. Ørsted, som alle er enige om, at han har en *sand, poetisk Natur*, der, kæmpende med ydre Forhold, bestandig har mere og mere gjort sig gældende, men ligeledes enige i at erkende hans Trang til at uddanne sit Talent ved Rejser, som formenes at kunne give hans *noget regelløse Fantasi* en sikrere Retning, fremdeles, at han ved forøgede Kundskaber vilde vinde *en højere Smag*, en *skarper Sans for det passende*, og at han overhovedet vilde have godt af i den nuværende Periode af sit Liv, der maa anses for hans *højere Opdragelse*, at rives ud af den Nødtørftighed, der kun alt for ofte har tvunget ham til at producere.« —

ALLEREDE SAA TIDLIGT som den 8. Juni 1826 skriver Andersen til Ingemann efter en Beretning om sin tre Dages Rejse fra Slagelse til Helsingør med en begejstret Skildring af de mange Skibe i Sundet: »O, hvem der kunde flyve med og se alle Verdens smukke Steder! Jeg bilder mig ogsaa ind, at det vil være et af de første Skridt i vor Lyksalighed efter Døden, at Aanden frit kan svinge sig hen og se enhver dejlig Plet paa Jorden«. Denne kunstneriske, digteriske og let religiøse Trang til at se saa meget som muligt af alt det skønne paa Guds dejlige Jord (og dertil saa mange forskelligartede Mennesker som tænkeligt) har sikkert nok været et af Hovedmotiverne til de overordentlig talrige og udstrakte Udenlandsrejser, som H. C. Andersen i 1831 indleder med en Tur til Nord- og Mellem-tyskland. Som han senere udtaler: »At rejse er at leve«, det vil sige indsuge aandelig Næring og prise Skabningens mangfoldige Herlighed i Kraft af sit Digterkald. Men meget i Andersens Rejselyst hænger utvivlsomt sammen med det rastløse, hastige, utaalmodige og dog vedholdende i hans Temperament. »Det er en forunderlig Ilen med alt«, siger han, netop fra sin første, større Rejse, »der lever i mig og egent-

Gade i Faaborg med Agent Voigts Gaard. (Fotografi af A. Lønborg, Odense)

lig udgør min Grundkarakter! Jo interessantere en Bog er mig, jo mere iler jeg for at have den gennemlæst; paa selve min Rejse er det ikke ret det nærværende, der glæder mig, jeg iler efter noget nyt for atter at komme til et andet; hver Aften jeg lægger mig til Hvile, higer jeg efter den næste Dag, ønsker, at den var, og naar den kommer, er det dog en Fremtid længere borte, der beskæftiger mig«. Der bliver noget af Arbejds metode i selve denne Jagen. »Min Opdragelsesskole« skriver han i 1836 til den gamle Collin, »er Livet og Verden, jeg har Opfattelses- og Fremstillingsevne; men jeg maa have mit Værksted, og det er at tumle mig i Verden«, det vil sige paa Visiter, i Samtaler, under Rejser. »Og«, tilføjer han engang, »først paa Rejse bliver Livet rigt og levende, man nærer sig ikke om Pelikanen af sit eget Blod«: der var i Andersens Rejseri tillige en Flugt bort fra den evindelige og pinefulde Beskæftigelse med sig selv og Producenteren ud af personlige Oplevelser, der alt for ofte var ved at tage Magten fra ham. Yderligere tyede han atter og atter ud for at øge sit Publikum og vinde mere Forstaaelse af, Ros over og Glæde ved hans Digtning end den, Hjemmet skænkede ham, alt for karrigt i Forhold til hans lidenskabeligt fulte Behov.

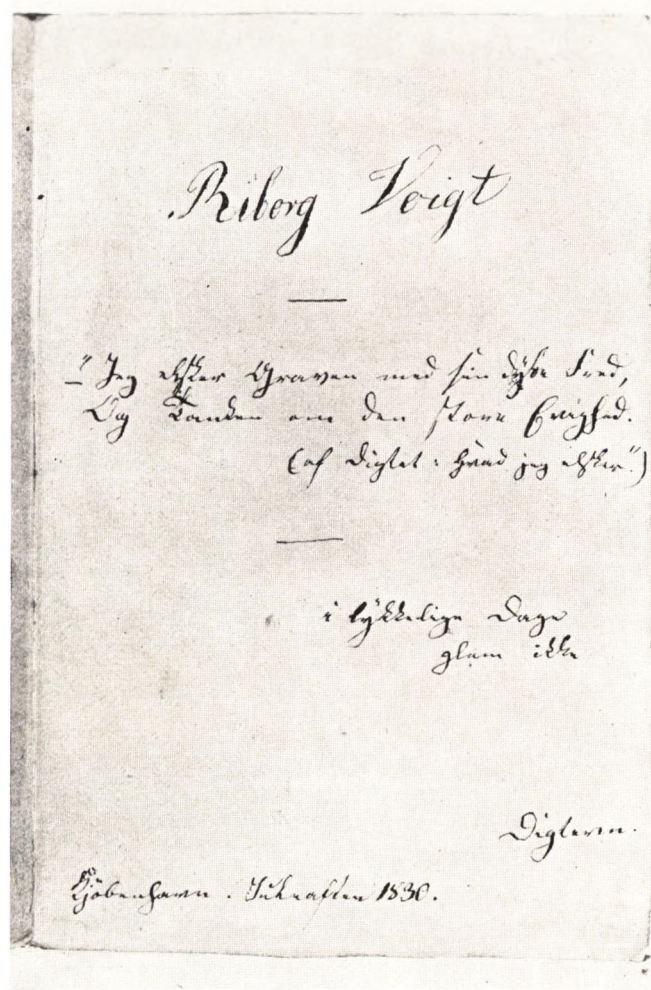
I 1831 blev Andersen drevet ud paa Rejse af »Gengangerbrevene«s Fordømmelsesdom over hans Zigøjnerpoesi, den alt overskyggende Lykke, Hertz's af Heiberg højpriste Digtning gjorde, og — af sin første, ulykkelige Kærlighed. Paa en Sommerudflugt Aaret iforvejen til Jylland og Fyen havde han i den rige Købmand, kgl. Agent Voigts Hus i Faaborg lært sin Studenterkammerat Christian Voigts Søster, Riborg, at kende, og — for at bruge Digterens eget Udtryk — »pludselig og overvældende opdaget en ny Verden for mig, saa stor. Og dog rummes den i fire Linjer, jeg da skrev:

To brune Øjne jeg nylig saa,
I dem mit Hjem og min Verden laa,
Der flammer Snillet og Barnets Fred —
Jeg glemmer dem aldrig i Evighed.

Den kønne, fireogtyveaarige, unge Pige blev ganske vist ikke upaa-
virket af den netop i disse sine første litterære Dage fejrede unge Digter
med sit ofte sprudlende Humør og underholdende, selskabelige Talenter.
Hun skriver ogsaa til sin Broder: »Det gik, som jeg har sagt Dig før,
jeg bliver let revet med af det usædvanlige, han er Digter og udmær-
ker sig heri — kunde det ikke smigre
en forfængelig ung Pige?« Men hun
var hemmelig forlovet og blev sit Ord
tro, ogsaa da Andersen, lige forelsket,
traf hende igen om Efteraaret i Kø-
benhavn. Med Venlighed men afgjort
trak hun sig tilbage fra ham. Ander-
sens Afskedsskrivelse til hende eks-
isterer endnu i Digterens Kladde.
Den slutter med en vidunderlig Bland-
ing af Heine og Katekismen: »Dig-
teren vil synge dybere; Lampen skin-
ner for Mængden, medens den selv
fortæres! Jeg bliver aldrig lykkelig;
men saaledes maa det være! derfor
glem mig! . . Lev vel! kun en Gang
hører jeg endnu fra Dem — saa al-
drig mere! Vær ikke bedrøvet for
mig, Riborg! Gud er jo god og naa-
dig! Lev vel! evig lev vell!« Det vil

Riborg Bøving, f. Voigt. Fotografi efter Daguerreotypi.

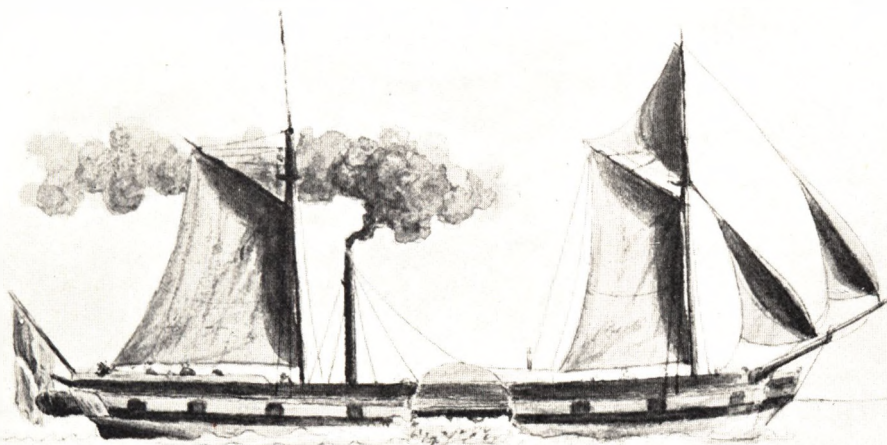

Dedikationsside til Riborg Voigt
fra »Phantasier og Skizzer«, Juleaften 1830. (H. C. Andersens Hus, Odense)

Andersens Forsæt om at rejse bort for nogle Skillinger, han med den overordentlige økonomiske Sans, der fulgte ham Livet igennem, havde sparet sammen, og i Midten af Maj Maaned 1831 tog han da med Dampskonnerten »Prinsesse Wilhelmine« fra København til Lübeck, videre over Hamborg, Harzen, Leipzig, Dresden, sachsisk Schweiz, Berlin og hjem.

Til danske Digteres store Læremester Tieck i Dresden havde Andersen et Brev i Lommen fra Ingemann, og hos den berømte Mand modtog han efter sin egen Skildring et stærkt og styrkende, moralsk Indtryk. Ved Afskeden gav Tieck ham først nogle hjertelige Ord til

ikke undre, at Andersen til Julen 1830 sendte hende sin lige udgivne Digtsamling »Phantasier og Skizzer« med en Tilegnelse, der citerede: »Jeg elsker Graven med dens dybe Fred — Og Tanken om den store Evighed«. — Det ventede Brev, det eneste, Digteren havde modtaget fra Riborg Voigt, fandt man ved hans Død i en lille Skindpose paa hans Bryst; efter hans Bestemmelse blev det ulæst brændt. — At i Vinteren 1830—31 hans Omgivelser — mandlige saa godt som kvindelige — er bleven dragne stærkt med ind i hans litterære Kvaler og ikke mindst hans Kærlighedssorger, behøvede vi ikke de endnu eksisterende Breve og Dagbogsoptegnelser for at kunne vide. Faderen Collin støttede derfor af al Magt

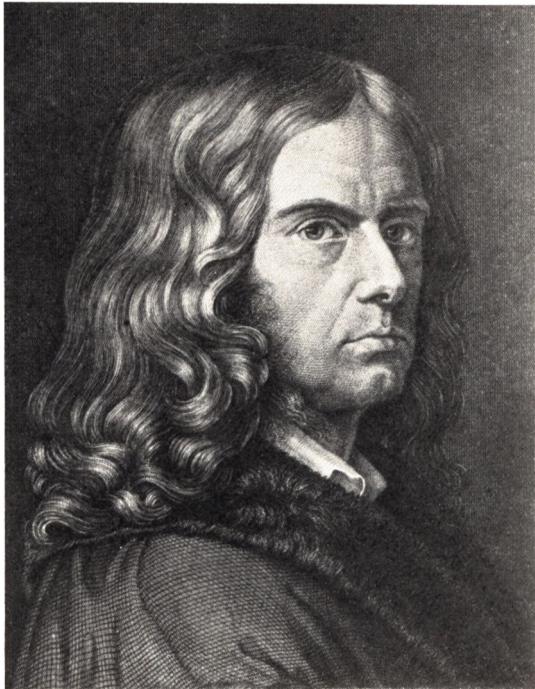

*Dampskonnerten Prinsesse Wilhelmine, funderet i Kjøbenhavn
Kjøbenhavn og Løbeck.*

Dampskonnerten »Prinsesse Wilhelmine«. Tuschtegning. (Kgl. Bibl.)

den Stambog, som han fra Skoletiden i Slagelse førte videre til sine sidste Dage. »Dernæst«, fortsætter Andersen, »sagde jeg ham Lev Vel! Ingen Fremmede saa derpaa, og derfor turde jeg nok græde; han trykkede mig til sit Hjerte, spaaede mig en lykkelig Fremtid som Digter og — tænkte vist, at jeg var et langt bedre Menneske end jeg er. Hans Kys glødede paa min Pande, jeg ved ikke, hvad jeg følte, men jeg elskede alle Mennesker; maatte jeg engang som Digter kunne skænke Verden noget, hvorved jeg kunde vise den store Digter, at han ikke tog Fejl af den Fremmede!«

Et ikke mindst for Fremtiden værdifuldt Bekendtskab gjorde Andersen i Berlin, hvor han med Introduktion fra H. C. Ørsted opsøgte Digteren og Naturforskeren Adalbert von Chamisso. Den berømte, germaniserede Franskmand, der var et stort Sprogtalent, kunde dansk, læste »Phantasier og Skizzer«, skrev venligt om Digtene i et anset Tidsskrift, ja oversatte endog nogle af dem, fordi han havde vundet Interesse for denne unge Mand fra Norden, hos hvem den tyske Digter, som han udtrykte sig, fandt »Vid, Lune, Humor og folkelig Naivetet«. Overordentlig betegnende er Andersens Skildring af den Aften i Berlin,

Adalbert von Chamisso.
Stik efter Maleri af R. Reinick. (H. C. Andersens Hus)

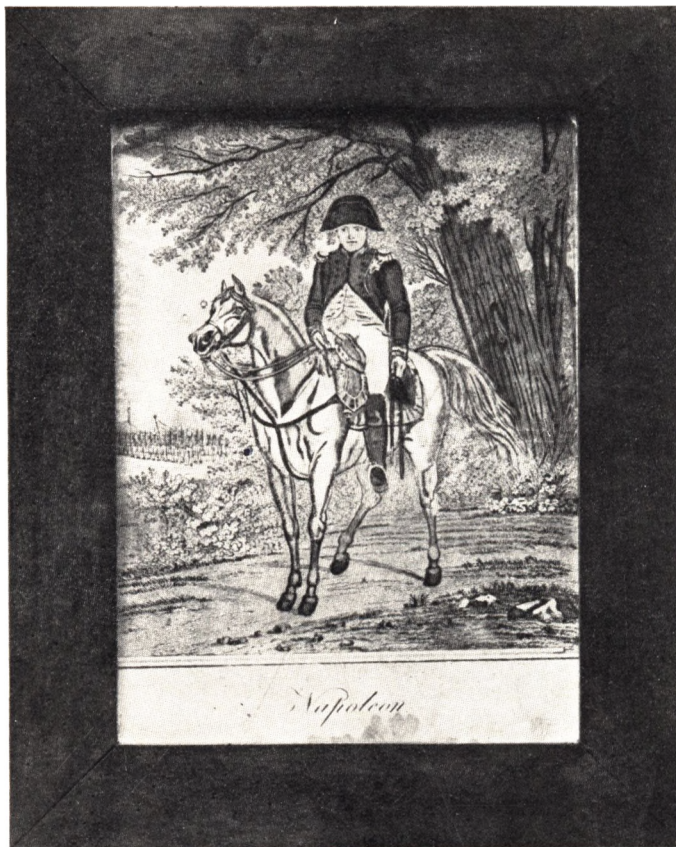
Ludwig Tieck.
Stik efter Maleri af C. Vogel. (Kgl. Bibl.)

hvor han gjorde et litterært Selskab med til Ære for Komediedigteren Karl von Holtei (hvis »Die Wiener in Berlin« og »Die Berliner in Wien« blev Heiberg et Forbillede for »De Danske i Paris«). Andersen er her ikke blot sammen med Hoffmanns Biograf Jul. Hitzig og med Willibald Alexis, der havde rejst i Danmark, men sidder ved Bordet mellem Chamisso og Karl Simrock, der for sit revolutionære Digt »Drei Tage und drei Farben« var bleven afskediget af den prøjsiske Statstjeneste. Men den danske Digter mærker end ikke det svageste Pust af Julirevolution i Salen, trøster sit medfølende Sind med, at Simrock »nød almindelig Agtelse«, saa at han nok blev sat ind igen, og finder tværtimod »meget, der ganske flyttede mig hjem til Danmark, især den inderlige Kærlighed, hvormed de nævnede deres Konge«. Chamissos tungsindige Afskedskvad til den bortdragende Digter synes for Andersen at være forvandlet til lutter Festglæde, uagtet »den graanedede Skjald« deri tilraaber sine Jævnlige, »tro mod Sangens guddommelige Gave«, at drikke for »en fjern Fremtid med nye Sange« nu, i »denne mørke, bange Tid, hvor Historiens højtsvulmende Strøm med Tordenbrag sprænger det længe faststivnede Isdække, og Verden under

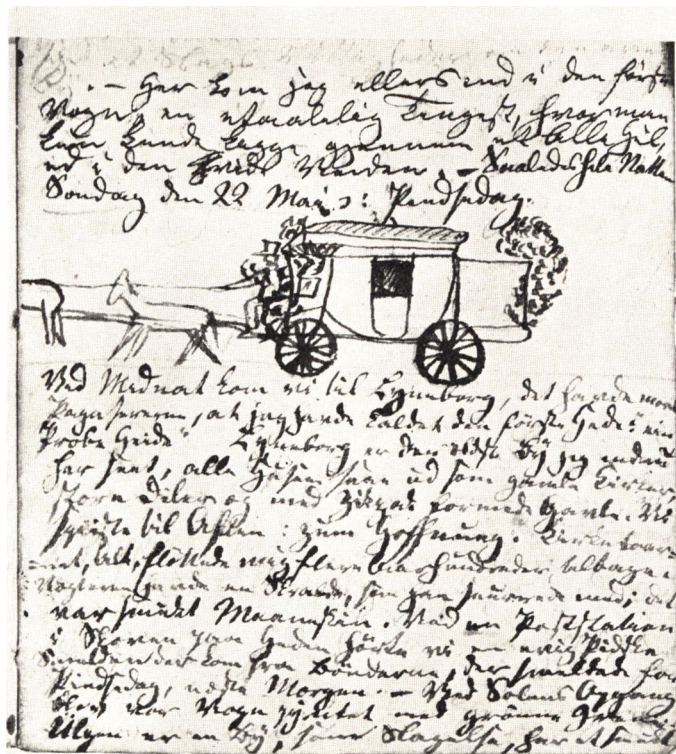
stærke Storme vil tage ny Skikkelse med nyt Liv, der baner sig Vej over Ruiner«. Andersen var i et Brev fra det foregaaende Efteraar af Oberst Høegh Guldberg bleven opfordret til i et Digt at »tolke for Danske og Slesvig-Holstenere hvad vor velsignede Konge var og er« og derigennem gøre sig fortjent af Fædrelandet som en Bekæmper af »den anarkiske Aand, der som en Smitte kan gribe om sig, hvor Ingentror det«. Men paa Trods af den fuldkomne Selvfølgelighed i Andersens Hengivenhed for sin Konge og Velgører vendte han det døve Øre til, Opgaven interesserede ham ikke, og Aaret efter bebrejder hans Ven, Adjunkten i Sorø C.

H. Lorenzen, Peder Hjort Lorenzens Broder, ham da ogsaa ret bitert »den Ligeegyldighed for Tidens Strøm, som jeg alt for længe siden har opdaget hos Dig«.

Den nye Bog, Andersen skriver hjemme i Heibergs og Hertz' København, »Skygebilleder af en Rejse til Harzen og det sachsiske Schweiz«, vidner heller ikke med en Linie om, at dens Forfatter netop rejste gennem nogle af de tyske Lande, hvor Revolutionen i Frankrig havde vakt størst Uro og betænkeligst Gæring, og vendte tilbage til et Danmark, hvor dog i Løbet af det sidste Aar to saa fremtidssvangre, politiske Begivenheder havde fundet Sted som Uwe Jens Lornsens Udsendelse af Flyveskriftet om en Personalunion mellem Kongeriget og Hertugdømmerne og selve Kong Frederik den Sjettes Anordning angaaende Indførelse af raadgivende Provinsialstænder. Af Politik kender Andersen kun »Helten« Napoleon, hans Barndoms Heros og Danskes forgæves

Kejser Napoleon til Hest. Koloreret Godtkøbsblad fra Andersens Barndomstid. Indrammet. (Odense Folkemuseum)

Blad af Andersens Dagbog under hans første Udenlandsrejse. (Kgl. Bibl.)

Haab, hvis Minde han fejrer paa de Leipzigske Slagmarker; forøvrigt ser han alene Naturen og Menneskene i deres følelsesfulde og lunerige Mangfoldighed, lader Fantasien lege med sine Iagttagelser og sørger over sin tabte Kærlighed — for Resten betydeligt mere i Digterværket end i sin omhyggelig førte Dagbog fra Rejsen, der endnu er bevaret.

Bogen indeholder mange flade Vers, der viser, hvor kritikløst Forfatteren kan ile med at udtrykke sine Stemninger, den skæmmes ogsaa stundom af Snakkesalighed med flove Tankeforbindelser, paa sine Steder bliver den flygtig Jour-

nalistik, men den rummer præcise og muntert rammende Skildringer af Datidens Rejsemaade og Rejseliv ved Siden af poetiske Smaafortællinger, hvortil Oplevelserne fra Rejsen — de mindste ofte mest — giver Anledning. Det lille Værk er unægtelig i mangt og meget »Skygebilleder« af Heines Harzrejse fra 1826—27, men en original Digter viser dog ogsaa sin Profil paa Væggen. Et lille »Børne-Eventyr«, som han efter en oprivende Teateraften »fortæller sig selv« om »en gammel, sølvgraa Konge, der havde en saadan Tiltro til Verden, at han ikke kunde tænke sig, at noget Menneske kunde sige en Løgn«, og nogle nydelige Fantasier over Blomsterne, som de Rejsende har bragt med ind i den støvede og sløvende Deligence, giver et fint Rids af den kommende Eventyrdigter.

— Københavnsk Kritik tog ret valent paa »Skygebillederne«, de fandtes »brogede og mangfoldige nok, men Fantasien flagrer for meget, og Tanken er en alt for sjælden Gæst«. Heller ikke indenfor Andersens

Vennekreds blev Bogen særlig berømmet; en lille Digtsamling fra 1832 »Vignetter til danske Digtere« fortjente ingen dybere Virkning, og Digteren havde afgjort Uheld med en fortsat Række dramatiske Arbejder til det kongelige Teater, hvoraf et en Akts Stykke »halvt Scribes, halvt mit« kom frem uden at gøre Lykke, og baade en Dramatisering efter Walter Scott og et lille, originalt »fædrelandsk Syngespil« om d. 2. April 1801 forkastedes. Endogsaa en indsendt Sang i Anledning af Dronningens Fødselsdag i Oktober 1832 blev refuseret, altsammen medens Hertz's Stjerne lyste stærkere og stærkere, begejstret hyldet af Heiberg, og Fr. Paludan-Müllers steg betænkeligt i Horizonten.

Dertil kom en ny Forelskelse med lige saa uheldigt Forløb som den første, denne Gang i selve hans »Velgører« Jonas Collin's 18-aarige Datter Louise.

Andersen var i de yngre Aar lige saa passioneret Brevskriver, som han var snakkelysten og Bogsluger, hans »Brevduer«, som han kalder dem, fløj uafsladelig fra Slaget, og med største Utaalmodighed ventede han paa at faa Svar igen og jamrede, naar de udeblev. De fleste af hans Breve til den unge Frøken Louise er ganske vist senere efter Aftale brændte, men der er dog reddet tilstrækkeligt mange, til at man faar et fyldigt Indtryk af Forskellen mellem denne hans nye Kærlighed og den typiske Sommerferieforelskelse i den jævnaldrende Riborg Voigt. Ganske vist var Riborg Voigts Forældre rige og i Rangen, hvad den fattige Student følte som en for ham betænkelig Afstand, men de var dog kun Købmandsfolk, og Andersen kom til deres Hus med sin Studenterkammerat, Familiens Søn, og som en feteret Digter paa Vandring. Louise Collin var derimod 9 Aar yngre end Andersen — hvad der i de Tider holdtes for en meget betydelig Forskel — Datter af en af Landets allerfornemste Bureaukrater, hvis Familie tilmed havde taget

Louise Collin. Maleri af Vilh. Marstrand.
(H: C. Andersens Hus, Odense)

sig af den forvirrede Proletardreng, som Andersen gjorde alt for at faa bragt i Glemmebogen, »Sumpplanten«, som han i et Brev til Henriette Wulff kalder sig, der maa hærdes og forædles, saa »at ogsaa *den* kan faa Karakter og grønnes«. I det Collinske Hjem var han optaget som en Slags Broder til venstre Haand af alle Børnene, ingen kendte bedre hans økonomisk maadelige Stilling og ofte fremtrædende Hjælpeløshed end denne Families Medlemmer, ingen hjalp ham mere og kritiserede ham mere, for ingen stod han omgivet af mindre Nimbus, hvor venligt man end kunde bedømme hans Karakter og hans Evner. Der var ikke noget ved ham, som paa Forhaand kunde blænde den unge 18-aarige Datter af Huset, saa meget mindre som han ikke var det mindste køn at se paa.

Det er da ogsaa paa en yderst forsigtig og pudsig dobbelttydig Maade, at han søger at nærme sig Frøken Louise. De første Linjer af et Brev, dateret Aften Kl. 10^{1/2} den 21. September 1832, er et Eksempel for mange: »Medens De, rimeligvis, kører fra Komodien til Nygaard (Collins Landsted ved Jagtvejen), skriver jeg dette Brev, drømmer om Dem, tænker paa Dem. — Dag for Dag, bliver alt om mig mere og mere Poesi, mit hele Liv synes mig et poetisk Digt, og De begynder ret at spille en Rolle deri, det er De dog ikke vred for? Da jeg betragter Eduard som en Broder, er det jo naturligt, at De bliver — — *hans* (bare ikke Andersens!) Søster«. — De tidligere »brune Øjne« ser han nu anderledes paa. Naturligvis har han overfor Frøken Louise koketteret med sit gamle sørgelige Kærlighedseventyr og tager nu Afstand fra det i et Digt, der tilgaar det nye Sværmeri med Indledningen: »Her har De ellers det længe forønskede Digt om *De brune og de blaa Øjne*«; straks føjer han dog ængstelig til: »De ser, det er et Spøg, der ikke engang har poetisk Betydning, men De *wilde* jo selv have det at læse«.

Digtet lyder:

Jeg var et Jordens Barn og fuld af Lune
og Glæde var min Tanke som mit Ord.
En Pige saa jeg — Øjnene var brune,
de bandt mig fast til denne skønne Jord.

Jeg saa en Pige, Alt var Aand og Tanke,
den klare Himmel jo i Øjet laa.
Dødt var mit Hjerte — nu det maatte banke,
og Sjælen barnlig mod sin Himmel saa.

Det brune vinker ned, det gjør mig svimmel,
det blaa mig aabner Kærlighedens Himmel.

I Datiden med dens forholdsvis indskrænkede trykte Nyhedsstof var det ikke ualmindeligt, at man lod Breve af livligt og interessant Indhold cirkulere. Den unge Frk. Collin vikler sig behændigt ud af Andersens Tilnærmelser ved den Bestemmelse, der træffes om, at hendes ældste Søster Ingeborg, gift Drewsen, Andersens egentlig bedste Veninde indenfor Familien, ogsaa skal nyde godt af, hvad Andersen skriver til Louise, en Afgørelse, der naturligvis volder Andersen Kvaler; »Herregud, hvor selv denne Censor gør mig forlegen!« hedder det et Sted. I et Brev af 27. Oktober føler Andersen sig »saa sorryfuld, saa ulykkelig over, at Louise har vist ringe Deltagelse for, hvad han skrev til hende: »Hvorfor har De slet ikke talt til mig, siden jeg viste Dem mit hele Ungdomsliv, det mindste Ord derom? Er der noget i mit Væsen, der gør mig saa frastødende, saa uværdig Deres Venskab. O Gud, jeg er bleven saa ængstelig for enhver Ytring af min Følelse, jeg frygter altid for, at den skal gøre mig ulykkelig«. Allerede her antyder han, at han igen vil »se at komme bort, ud i Verden«, hvad han ogsaa i »en fortrolig Meddelelse« af sin »Stemning og Stilling« til Ingemann omtrent samtidig maa have gjort. Denne hans oprigtige og inderligt taalmodige, ældre Ven skriver nemlig i et Brev fra November Maaned, at han mener, Andersen trænger mere til at samle sig end til at sprede sig, men hvis Rejsen kan komme til at vare et halvt eller et helt Aar, saa at han derigennem kunde faa Udsigt til at samle og styrke sig, »mener jeg, var det vist ikke af Vejen«. I December indgiver Andersen da Ansøgning til Kongen om Rejseunderstøttelse for mindst et Aar, og ved Nytaar 1833 forlover Frøken Louise sig med en ung, juridisk Kandidat, som det sømmede sig indenfor det Collinske Imperium.

— Sine Følelser for »de blaa Øjne« nævner H. C. Andersen i »Mit Livs Eventyr« ikke med saa meget som en Antydning, hvorfor hans folkelige Biografer, der betragter disse Erindringer som den Bibel, de skriver ud af, ogsaa vedvarende har gentaget Fortællingen om Andersens første og eneste Kærlighed. I udpræget Modsætning til, hvad der var Tilfældet med Passionen for Riborg Voigt, synes det, at han kun til sine allermost fortrolige — som den hjerteligt beundrende ældre Veninde, Fru Signe Læssøe — har turdet udtale sig om, hvor højt han havde vovet at sigte i sin Følelse for Louise. Fru Læssøe trøster ham, efter at dette andet Kærlighedsnederlag er bleven aabenbart: »Jeg vidste det i Torsdags, derfor ængstedes jeg for at se Dem, men Deres Blik var saa roligt, saa jeg nok tænkte, De ikke vidste det — o Gud, hvor

Signe Læssøe paa sine sidste Aar. Træsnit.

det ængstede mig, hver Gang jeg saa Dem smile, hver Gang jeg hørte Dem le — men ikke sandt, kære, gode Andersen, De *bøjaagter* hende ikke mer i den Grad, at De af alle Deres Livs Glæder vil gøre et Offerbaal til hendes Hæder? Nej vær Dem selv igen, bliv lykkelig igen og bønør Deres moderlige Veninde, lad ikke bitter Spot fylde det Hjerter, hvor hun før havde Sæde — for Deres egen og for vores andres Lykkes Skyld vaag over det!»

I sin Digtsamling fra 1833, »Aarets 12 Maaneder«, rister den otteogtyveaarige Andersen følgende

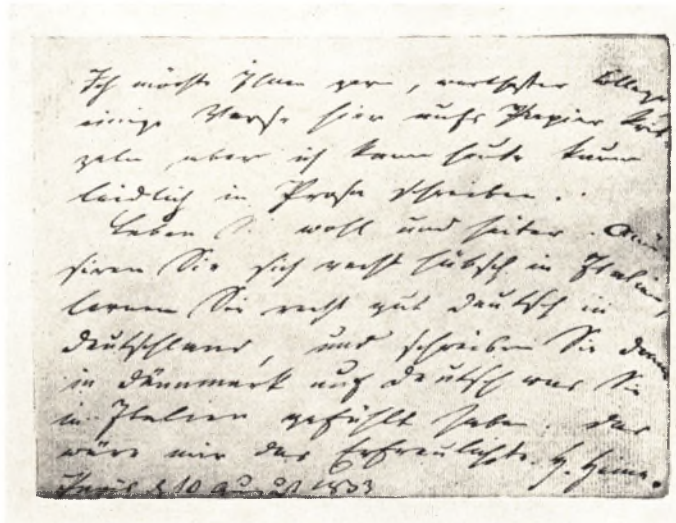
Minderune over sin sidste tabte Kærlighed:

Jeg var ej smuk, jeg var ej blandt de rige,
 Og til den bedste Blomst dog Øjet saa;
 »Vær min!« jeg drømte, voved halvt at sige.
 Hvad kan man ej i Drømme falde paa.
 I Rosens Rødmen Haab jeg vilde finde;
 En anden kom — jeg saa endnu paa den.
 Jeg saa hvordan han Rosen monne vinde.
 Og nu — er jeg en gammel Pebersvend.

DEN REJSE, H. C. Andersen den 22. April 1833 tog ud paa, skulde over Frankrig gaa til Italien, efter Winckelmann, Goethe og Thorvaldsen alle danske og tyske Digteres og Kunstneres Længsler Land.

I Paris omgikkes han mest Danske og brugte, som det omhyggeligt blev rapporteret hjem, en meget stor Del af sin Tid med Brevskrivning til Vennerne i Danmark. Dog opsøgte han efter Vane berømte Personer, Victor Hugo, Cherubini, Mlle Mars, der alle maatte yde Bidrag til hans Stambog, besøgte Teater og Opera og faldt i Andagt over Minderne om Napoleon, som han efter sit eget Udsagn stadig tilbad »som Katholiken sin Helgen«. I Klubben »Europe littéraire« traf han Heinrich Heine. »Jeg hører, De er Dansk«, sagde Heine til ham, »jeg

er Tysk. Danske og Tyske er Brødre, derfor rækker jeg Dem Haanden«. Det kom dog ikke til intimere Omgang mellem Andersen og den Digter, der »i den unge erotiske Periode af mit Liv saa ganske havde fyldt mig, saa ganske ud-sunget mine Følelser og Stemninger«. De traf kun hinanden enkelte Gange, spaserede sammen, og Heine berigede sin danske Broders Stambog med nogle venlige Linjer. Andersen

Heinr. Heines første Bidrag til H. C. Andersen's Stambog.
(Andersen's Stambog, Kgl. Bibl.)

havde skrevet hjem, at han var ængstelig for den store tyske Digter, og Fru Læssøe svarer: »Det gør mig ondt, De ikke tror, Heine er et godt Menneske; jeg tror det heller ikke; saa besmittet kan et godt Menneskes Fantasi ikke være. Dog er hans Aand i saa meget beslægtet med Deres; han søger Dem, — Gud, Andersen, han er farlig! O, Gud, lad det ikke være for sildigt, at jeg beder Dem vogte Dem for ham; han er et farligt Menneske! Naar den overvættes Aand ikke har det bedste Hjerter og de reneste Sæder, saa er det skrækkeligt! Og den moderlige Veninde fortsætter med at formane sin »Sjæls udvalgte Søn«, som hun andet Steds kalder ham, til at huske Christi Lære: Kun Børn komme i Himmelen, hvad der »i vort Sprog« kan oversættes med, at vi kun ved at fly slet Selskab holder os rene, og at kun den rene er lykkelig her og i Evigheden«. »Antag for Guds Skyld ikke den falske Lære«, udraaber hun, »at en Digter maa kende alt . . . staa barnlig ren og frels derved Tusinders Renhed; en Digter har store Pligter«. . .

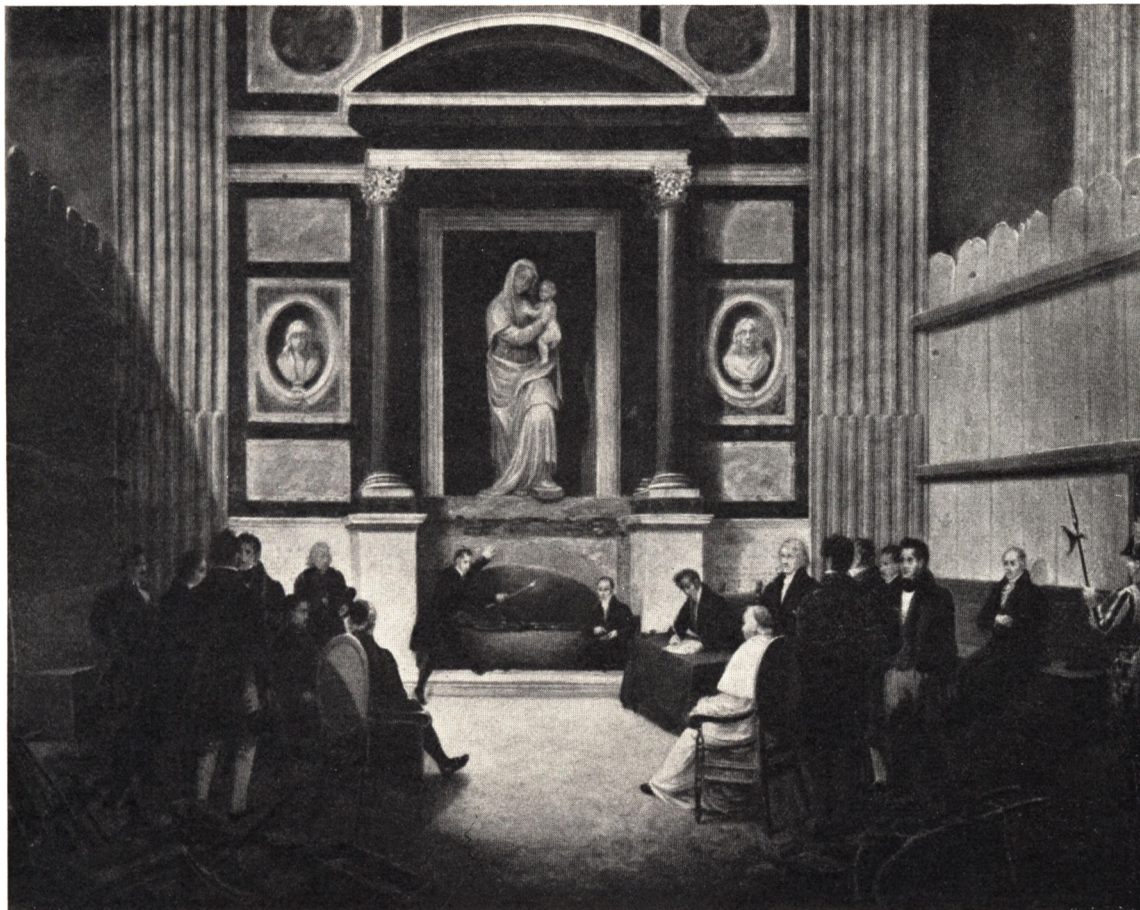
Den bekymrede Moder har næppe haft alvorlig Grund til Ængstelse; i Breve til fortrolige, mandlige Venner hjemme priser Andersen vel den frie aandelige Atmosfære i Paris, er begejstret for Komedien og Operaen og finder tillige, at man vænner sig til Stadens hele »særdeles lette Tone«, hvor alt »viser sig uden Gevandt«; men han tager dog bestemt Afstand fra, at der »i det sandselige« ikke vises tilstrækkelig

»Decorum«, at »Udsvævelse betragtes som en naturlig Nødvendighed«; og at »selv hellige Genstande gøres gemene«. Hans omhyggelig førte Regnskabsbog fra Turen viser en saa gennemført Økonomi, at han alene af den Grund næppe har gjort sig skyldig i ringeste Udskejelse. Bortset fra enkelte Udgifter, som Anstanden eller den ham saa kære Pynt krævede (Visitkort, Frisør, hvide Handsker, ny Vest (6 frcs.), Cravate (3 frcs. 8 sous), bevæger han sig paa det beskedneste økonomiske Niveau. Middagen naar kun en sjælden Gang 2 fr. eller 2 fr. 2 sous, ellers koster den regelmæssigt 1 fr. 7 s. Aftensmaden bestrides for 1 fr. — naar den overhovedet forekommer — undtagen en Gang, hvor »Pateten« til den ene Frank forsødes med Sukkervand til 6 s. Af og til debaucheres med en Appelsin (6 s.), en Citron (4 s.), Kirsebær (8 s.), Hindbærsaft, lidt Kaffe, Chokolade, endog en Snaps (10 s.), men ellers er foruden Udgifterne »for Logis og alt dér«, omkring 4 frcs. om Dagen, større Poster kun Betaling for Sproglærere, Bøger, Udflugter, Teatre, Papir (ikke helt uvæsentlig), altsammen dog med højst maadeholdne Beløb. Samvittighedsfuldt anføres ogsaa Kage til Falbes Børn 6 s., en Gliedermann til Viggo (Drewsen) 5 s., adskillige Gange »en Tigger 2 s.« og højst elskværdigt: »til A., som bad derom, 2 frcs.«. Der er ingen Tvivl om, at Digterens Dag, selv under det, han kalder for Paris' »Omtumlen«, er endt saaledes, som han nogle Aar tidligere i Digtet »Studenten« har skildret det:

Han tænker paa mangen en Barndoms Drøm,
 Imedens han stopper sin Hose,
 Da bliver om Hjertet han ganske øm,
 Hans Kinder se ud som en Rose.
 Han yndes af mange, har dog ingen Ven,
 Endsige en lille Veninde;
 Ti flagre hans Sukke i Vinden hen
 Til Nar for de lystige Vinde — —

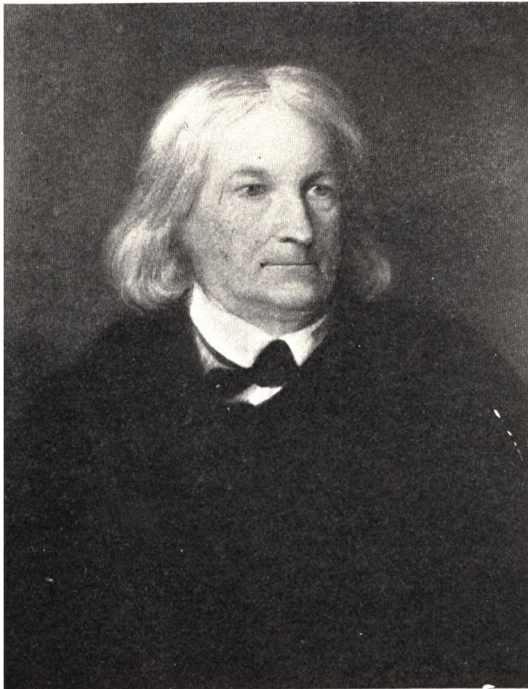
— I Paris paabegynder Andersen sit dramatiske Digt »Agnete og Havmanden« og fuldfører det i den lille schweiziske Bjergby Le Locle hos Slægtninge af den københavnske Urmagerfamilie Jürgensen, som ogsaa Tegneren Fritz Jürgensen tilhørte. I Begyndelsen af September naar han Italien og kommer efter Ophold i Milano og Firenze den 18. Oktober til Rom.

Kort Tid iforvejen var Raphaels Grav i Pantheon bleven aabnet for at konstatere, om den netop i denne Periode særligt forgudede, store

F. Diofebi: Aabningen af Raphaels Grav i Pantheon i Aaret 1833. Som Vidner Generalvikaren, Governatoren og Maggiordmoen. Omkring dem udvalgte Medlemmer af flere romerske Selskaber og af S. Luca-Akademiet, blandt hvilke ses Thorvaldsen. (Thorvaldsens Museum)

Malers Lig virkelig laa deri. Som Vidner havde foruden de højeste, gejstlige og civile Autoriteter, været til Stede udvalgte Medlemmer af en Række romerske, kunstneriske og litterære, Selskaber og Akademier, deriblandt Thorvaldsen. Netop paa den Dag, Andersen var indtruffet til Rom, fandt den højtidelige nye Bisættelse af Raphael i Pantheonkirken Sted, og i Processionen saa den unge danske Digter blandt det fremmede Lands betydeligste Mænd sin berømteste Landsmand »skride langsomt frem med sin Vokskærte«. Dagen efter havde han faaet sig indført hos ham. De to danske Proletarbørn stod overfor hinanden, det ene fra Fødselsstiftelsen og Grønnegade i København, det andet fra en eller anden Fattigvaaning i Odense og fra Munkemøllestrædet der. Thorvaldsen var tre og tresindstyve Aar gammel, stod med den selv-

Thorvaldsen.
Maleri af Vogel v. Vogelstein. (Privateje)

forstaaeligste Sikkerhed paa Højden af et Verdensry, blev, for at tale med Jul. Lange, betragtet »snart mere som en Gud end som et Menneske«. Andersen gik i sit niogtyvende Aar, var stadigt lige usikker paa sig selv og sin Fremtid og nagedes af den Fornemmelse, at fra han vandrede ind ad Københavns Vesterport for »at blive berømt«, havde han til Dato kun gaaet det »forskrækkelige meget igennem«, som hans Barndoms Tro vel havde ventet men dog ment vilde blive overvundet hurtigere end sket var.

Den olympiske Berømthed og den efter Lykken jagende unge Digter synes imidlertid straks at have fundet hinanden; de havde noget fælles, ikke blot af samme Art Barnestue

men ogsaa af samme selvoptagne Barnesind.

Thorvaldsen viste sin unge Landsmand rundt hos sig, som var han en Slægtning fra Landet, og fortalte ham paa sit uforandrede udprægede københavnske om baade sine Kunstsager og sine Idéer. »Den jævne Ligefremhed«, skriver Digteren i sine Erindringer, »det milde, hjertelige hos den store Kunstner greb mig, der var forunderlig blød, saa at jeg næsten i Taarer forlod ham, uagtet vi nu hver Dag, som han sagde, skulde ses«. Venligt anerkendende hørte Thorvaldsen Andersen læse sin »Agnete og Havmanden« højt — endogsaa to Gange, første Gang »hos Prinsessen«, det vil sige Frederik den Syvendes landsforviste Moder, der var gaaet over til den katholske Religion og levede i Rom. Den store Billedhugger, som i Parenthes bemærket ganske manglede litterært Begreb, trykkede Andersens Haand, »roste Harmonien, Musiken i det hele« — og »saa er det saa dansk«, sagde han, »det er fra Skoven og Søen derhjemme«. Rigtignok betror Fru Læssøe i et Brev Henriette Hanck, at tredje Gang kunde Thorvaldsen ikke udholde at høre den Andersenske Digtning, hvorover Digteren blev meget »opbragt paa Thorvaldsen og bagtalte ham afskyeligt«, men da Venner

hjemme fra meldte, at det i Danmark var gaaet rent galt med »Agnete«, hvorover Andersen, der havde sat de største Forventninger til sin nyeste Frembringelse, blev indtil Selvmord fortvivlet, trøstede Thorvaldsen ham paa det bedste, og, hedder det i Erindringerne, »da han en Dag mærkede, hvor bedrøvet jeg var, tog han mig om Halsen, kyssede mig og bad mig samle Mod«. Efter at Andersen derpaa havde berettet om et Smædedigt, man havde sendt ham hjemme fra og om den ubetænksomme og lidet kærlige Maade, hvorpaa endog hans bedste Ven, Edvard Collin, udtalte sig i et Brev om hans sidste Digtning, skal Thorvaldsen, efter Andersens Fremstilling, heftigt have bidt Tænderne sammen og »i øjeblikkelig Vrede« have sagt: »Ja, ja, jeg kender dem hjemme. Mig var det ikke gaaet bedre, om jeg var bleven dér. Jeg havde maaske ikke engang faaet Lov at sætte en Modelfigur. Gud ske Lov, at jeg ikke trænger til dem! Gør man det, da ved de at pine og plage«, hvorpaa han fortalte den unge Digter »Skyggesiden af sit Liv og sin Ungdom, hvorledes han var bleven krænket og dømt hjemme i Danmark« (noget, Thorvaldsen iøvrigt ikke synes at være bleven i fremragende Grad). — Helt uden Skygge synes heller ikke, som antydet, Andersens Følelser for Thorvaldsen at have været. Han skriver ogsaa til Fru Læssøe: »Thorvaldsen har De jo paa Afstand, og det er det bedste for enhver stor Genius. Jeg vil ikke tale ilde om den levende, ikke række Dem Kikkert for at se Solpletterne. Aldrig har jeg vist skrevet sandere Ord end i »Agnete«: Tro paa Ingen, ej Dig selv. Det er sørgeligt, at der ligger et Livs Sandhed deri«. Men hvorom alting er var i Rom Thorvaldsen en stærk moralsk Støtte for Andersen, og de to Mænd havde bevaret et godt Minde om hinanden, da de senere mødtes i Danmark; lige indtil Thorvaldsens Død vedligeholdte de et venligt og fortroligt Forhold.

De fremmede Kunstnerkredse i Rom grupperede sig i Trediverne dels omkring det franske Akademi, der havde Horace Vernet til Præsident og samlede alle Franskmand, dels omkring tyske Maleratelierer, hvortil Danskere og Holstenere sluttede sig, sammen med Svenskere og Nordmænd; paa Osteriet kom om Aftenen Tyske og Skandinaver »sammen i eet Lag«, som Andersen skriver. Københavnerne Kuchler og Petzholdt, Holstenerne Ernst Meyer og D. C. Blunck, Slesvigeren H. V. Bissen var de mest fremragende Kunstnernes navne omkring det største af de store, Thorvaldsen. Blunck har i 1837 paa et Billede, der købtes af Thorvaldsen, fremstillet en Kreds af »danske Kunstnere paa en

Danske Kunstnere, blandt hvilke Thorvaldsen, paa en Festdag i Osteriet La Censola i Rom 1837. Paa Bænken til venstre Bindesbøll med en Langust i Haanden, Marstrand bøjer sig over hans Skuldre for at tage den i Øjesyn. Lige overfor dem Thorvaldsen, Ernst Meyer, der ryger sin Cigar, Blunck ved Siden af, han afvisker sin Tallerken i Samtale med J. Sonne med den graa Hat paa Hovedet. Constantin Hansen træder ind ad Døren; Küchler sidder noget tilbage og aftegner de pyntede Almuesfolk, der er grupperede om Bordet til venstre. Oliemaleri af D. C. Blunck, Rom 1837. (Thorvaldsens Museum)

Festdag i Osteriet La Censola i Rom«. Her ses omkring Spisebordet paa Bænk med Thorvaldsen Ernst Meyer, Blunck og J. Sonne, lige overfor Bindesbøll og Marstrand; Küchler sidder noget tilbage og tegner en Gruppe af festklædte romerske Almuesfolk, der er grupperede omkring et andet Bord; Constantin Hansen træder ind ad Døren. Til de tysk-danske Kunstnerkredse, blandt hvis dominerende Medlemmer endnu under Andersens første Romaophold hørte Carstens' Venner og Elever, de »historisk stiliserende« Landskabsmalere Anton Koch og J. C. Reinhardt (medens »Nazarenernes« berømte Fører, Overbeck, stod i køligt Forhold til Thorvaldsen og levede mere isoleret med sine Disciple) sluttede sig danske Videnskabsmænd og Digtere, deriblandt Ludvig

J. Coffi: Moccoli-Aften i Rom, 1834.
Corsoen ses i sin hele Længde paa Karnevalets sidste Dag. (Thorvaldsens Museum)

Bødtcher, som i mange Aar havde været bosat i Rom, og Hertz, der nød Statsstipendium samtidig med Andersen. De to Modstandere fra København kom hinanden venligt i Møde under italiensk Sol og Himmel. »Jeg glemmer let ved et Haandtryk det bitreste«, skriver Andersen, »hvor kan man mellem alt det store huske det smaa!« Hertz og han rejste, efter at have gjort Karnevalet med i Rom, over Albanerbjergene og Kampagnen til Neapel, Pompeji, Capri og Ischia.

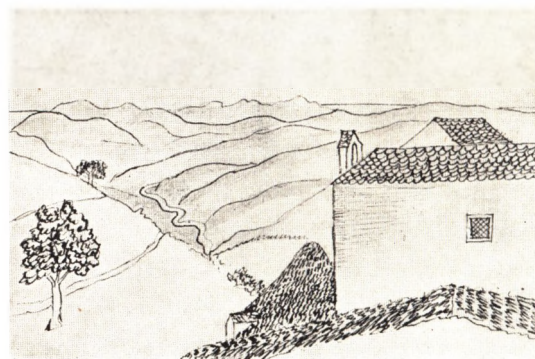
Opholdet i Italien fra September 1833 til Maj 1834 betegner et stort aandeligt Vendepunkt for H. C. Andersen. Han har selv utrætteligt betonet, at han skylder Italien og Samlivet i Rom med danske og tyske Kunstnere og Lærde den ham ganske nye Forstaaelse af bildende Kunst og Skulptur, Arkitektur og Historie. Italiens Natur virkede begejstrende paa ham og skærpede hans medfødte, levende Natursans; Indtrykkene af de italienske Landes naive og maleriske Folkeliv uddy-

En italiensk Bondekone, 1834.
Haandtegning af H. C. Andersen.

i den? Men det kommer nok. Det er mig alt, som jeg var født her i Rom, havde levet her bestandig, saa bekendt synes mig nu hver Genstand, selv Folkelivet . . . »Munkene paa Æsler og Frugtpigerne skjulte bag Bjerge af Appelsiner, og saa et lille Slagsmaal mellem Bønderne . . . « Hele Rom fortæller han, at han har »gennemvandret«, og »aftegnet« i en Skizzebog, hvoraf mange Blade, der viser udpræget kunstnerisk Sans, endnu er bevarede. »Alt er malerisk«, skriver han, »hvor jeg ser, selv min Genbos, Spækhøkerens, Butik; jeg vil ridse den af!« Og i Nytaarsbrevet den 1. Januar til Fru Læssøe hedder det tilsidst: »Endelig har jeg bestemt mig til at gengive dette, *gjort mig selv til Romer*, tænkt mig ind i deres Væsen og skriver nu en Novelle i Prosa. . . Bødtcher, der har været 12 à 14 Aar her i Rom, har hørt første Kapitel og var ganske

bede hans intime Opfattelse af Smaa-folks og Børns Verden. »Italien er Fantasiens og Skønhedens Land«, hedder det i Breve hjem. »Italien lader sig ikke beskrive. Egnene maa ses, Luften indaandes, den er som de saligste Kys! . . . Aftenhimlen er et Ildhav, hvor lysegrønne Skyer svømme, som var det Pinietræernes Dryader, der fløj bort . . . O, hvem der kunde flyve fra Italien ind i Guds Rige!« Længe føler han sig ganske overvældet: »Hver Dag ude lægger en Maaned til mit Liv, hver Dag skærper det aandelige Øje, raphaelske Engle og forstenede Guder taler til min Skønhedssans, og jeg ser og føler kun, at jeg intet kan gøre . . . Her er for meget Stof; hvor kan man male Solen, naar man staar inde

Udsigt over Albanerbjergene, 1834.
Haandtegning af H. C. Andersen.

henrykt over den sydlige Luft, den romerske Natur, . . . jeg vil ende den i Neapel; ti Scenen foregaar der, og *det bliver kun Ting, jeg selv har oplevet* . . .» Hermed er Andersen naaet frem til at sammensmelte sine levende Indtryk af Italien med al sin heftige Sindsbevægelse over »Agnete og Havmanden«s kranke Lykke hjemme, der havde bragt Minderne om hans Barndom, Opdragelse, Velyndere, Venner, Ønsker, Forhaabninger, Skuffelser til at staa for ham med en Styrke, der tvang til Produktion. Romanen »Improvvisatoren«, som Andersen paabegyndte i Italien, fortsatte paa Rejsen hjem i München og fuldendte hos Ingemann i Sorø, virkeliggør fuldkomment hans Plan om at kostumere sig som Italiener og kun

skrive Ting, han virkelig havde oplevet. Hovedfiguren, den unge italienske Digter Antonio, er Andersen selv, som med sin Bogs Titel paa en Maade tager en Handske op, der var ham tilkastet af Heiberg, der fra sit æstetiske Systems Dommersæde havde betegnet ham som en Art Improvisator. Og i italiensk Klædebon og Sceneri lever saa at sige lutter danske Skikkelser fra Digterens Liv: hans Moder (Dominica), de første Velyndere, Brødrene Høegh Guldberg (Excellensens Skikkelse i Palazzo Borghese), Rektor Meisling og Frue (Professor Maretti og Santa), den tabte Kærlighed, Louise Collin i hendes tidligste Ungdom (den lille Abbedisse), Ungdomsvennen Carl Bagger (Bernhardo), den gnavne Lavskritiker, Bibliotekaren og Teatercensoren C. Molbech (Habbas Dahdah) o. s. fr., alle anskueligt indrammede af livfulde Skildringer fra italiensk Natur og Folkeliv.

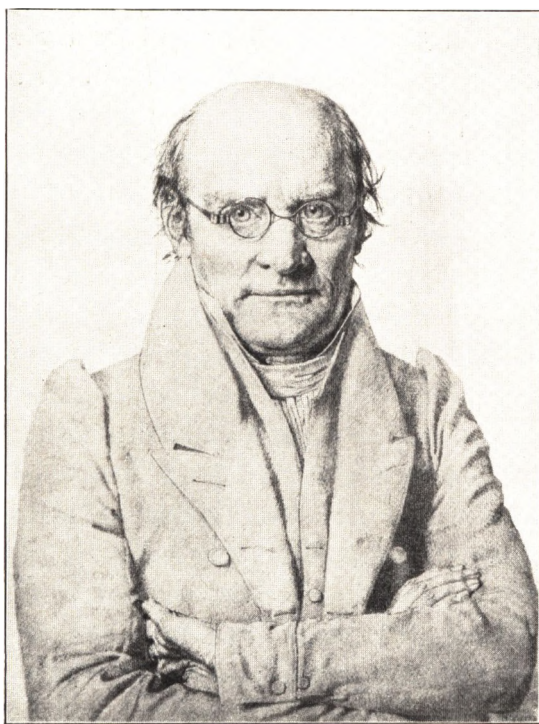
H. C. Andersen i Rom, 1834.
Blyantstegning af A. Küchler.

Carlsplatz i München, 1834.
Haandtegning af H. C. Andersen.

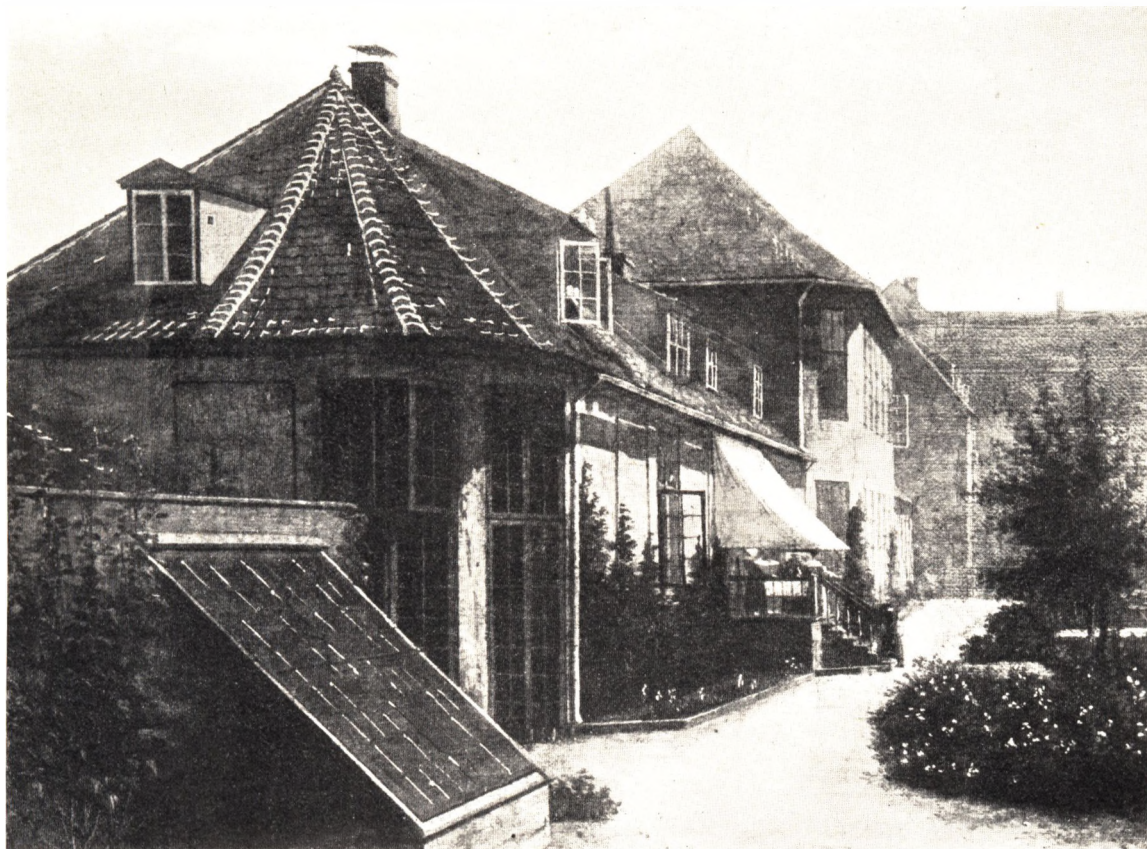
IMPROVISATOREN«, som udkom i Foraaret 1835, »gjorde Lykke, og Andersen var glad«, skriver Edvard Collin ud fra en sikkert paalidelig Erindring, der bekræftes af velvillige, til Dels endog begejstrede Anmeldelser i godt anskrevne, danske Tidsskrifter. Forlæggeren maatte da ogsaa allerede Aaret efter udsende en ny Udgave; Andersen har selv i sine Erindringer brugt den Vending, at Bogen »rejste mit faldne Hus, samlede igen Vennerne, ja forøgede endog disses Antal. Første Gang følte jeg nogen sand Erkendelse (: Anerkendelse)«. Det fremgaar yderligere af Digterens Korrespondance fra Tiden, at Mænd som Hauch og Hertz, der tidligere havde kritiseret ham bidsk og bedsk, nu kommer ham forstaaende i Møde. Indenfor hans private Vennekredse kalder endog den for Andersens Muse mindre entusiastiske Fru Wulff Bogen »en behagelig Piece«, og med særlig Glæde modtager Andersen et langt, hædrende Brev fra Filosofen Sibbern, »hvis Henrykkelse over Paludan Müllers »Amor og Psyke« (der havde været Andersen en saa smertelig Torn i Øjet) lagdes til Beviserne for dette Digts Fortræffelighed«.

Andersen fremhæver udtrykkelig, at det store Publikum fulgte de mere

Filosofen F. C. Sibbern. Litogr. efter Maleri af C. Købke.

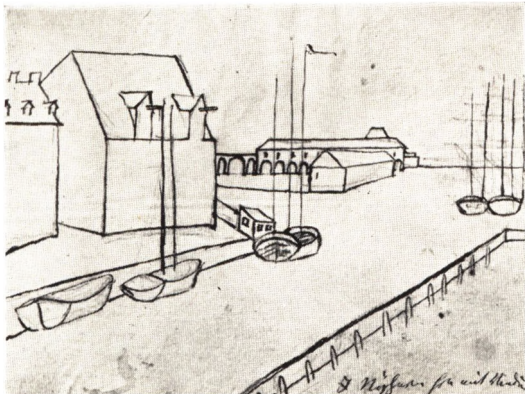
fremragende Aander. »Aldrig har noget Arbejde af mig saa levende grebet Mængden«, hedder det den 29. April 1835 til Henriette Wulff, »alle Mennesker er saa elskværdige, saa nydelige imod mig. Jeg er »paa Bølge« . . .« Fornemme og velhavende ældre Damer (som Andersen i Følge et medfødt Anlæg altid kunde omgaas fortræffeligt) søger ham, indbyder den omtalte Digter til Middagsselskaber, sender Erkendtlighedsgaver. »Nu ved De, at jeg er meget stor«, skriver han den 19. Januar 1836 til Ungdomsveninden fra Odense Henriette Hanck: »Ingen Vinter er gledet saa roligt og lykkeligt hen som denne. »Improvisatoren« har skaffet mig en Agtelse hos de Ædleste og Bedste, Mængden selv

Botanisk Haves Direktørbolig, ca. 1830. Anonymt Oliebillede.
(Bymuseet i København)

har faaet mere Ærbødighed, Næringsssorger kender jeg Gud ske Lov ikke til, og jeg har i den senere Tid ordentlig kunnet gøre mig Livet behageligt. Bladudgiverne sender mig Blade, Reitzel (Forlæggeren) Bøger og Kobbere; saa sidder jeg i brogede Tøfler og Slobrok med Benene i Sofaen; Kakkellovnen snurrer, Maskinen synger paa Bordet og Røgelsen gør godt«. I et Par beskedne, men nette, Værelser, ganske vist paa Skyggesiden af Nyhavn, men til Gengæld med Udsigt ned i den smukke, botaniske Have, er det, at dette herlige Biedermeier-Billede af en ung Digter paa Moden præsenterer sig! Tilmed bliver Digteren malet: »Jeg sidder for Kunstneren paa Anmodning«.

Pinligt berører alene, at det litterært førende »Maanedsskrift for Litteratur« ikke har noget Ord tilovers for »Improvisatoren« og først to Aar efter Bogens Fremkomst i Anledning af Andersens næste Roman omtaler ogsaa den i en Artikel, der nærmest kun gentager den gamle

Udsigt fra Andersens Vinduer i hans første Bolig i Nyhavn. Haandtegning af H. C. Andersen.

Tale om Andersen som Naturbega-
velsen med »en meget opvakt og leven-
de Fantasi, en letbevægelig Følelse
og en godmodig Grundstemning men
uden Kraft, først og fremmest For-
standskraft, Reflektionsevne, Skarp-
hed og Klarhed, overhovedet uden
det mandige og dygtige i den hele
Karakter, som maa gøre Digteren
skikket baade til energisk Koncep-
tion og konsekvent Udførelse«.

Da den berømte H. C. Andersen tyve
lange Aar senere nedskriver sine

Erindringer paa Dansk, føler han sig endnu saa paavirket af denne
litterære Kendelse og Krænkelse, at han utilbørligt tilslører den An-
erkendelse, der dog ellers fra Pressekritikens Side i Danmark blev
skænket »Improvisatoren«, og kun højst mangelfuldt refererer Vidnes-
byrdene herom.

Andersens Uretfærdighed har alligevel en Retfærdighedens Kærne, ti
i de for hans Produktion epokegørende Aar 1835 til 1838, hvori han
blandt mere udsender hele tre Romaner fra og om sit Liv — »Impro-
visatoren«, »O. T.«, »Kun en Spillemand« — er det ikke dansk Littera-
turkritik, der fører ham frem, ikke dansk Læsepublikum, der skaffer
Kritiken sin mest levende Resonans, det er *tysk*. Ude fra ydede straks i
Anledning af »Improvisatoren« fremragende litterære Navne Andersen
den uforbeholdne og varme Anerkendelse, som Litteraturens Vejere og
Vragere i København trent maalte Digteren ud med ikke altid lige
fint justerede Lodder. Andersens »Vid og Lune, Humor og folkelige
Naivetet« — for at gentage Chamissos Ord i »Morgenblatt für gebil-
dete Stände« — vurderedes videre og dybere, hans Natursans og Evne
til malerisk Fremstilling skattedes anderledes umiddelbart, han place-
redes overhovedet af tysk Kritik som Digter langt overlegnere, friere,
retfærdigere end af Kritiken hjemme. Folk som Chamisso, Willibald
Alexis, Franz Gaudy og anonyme Anmeldere i betydelige, tyske Tids-
skrifter traadte lige oprigtigt og energisk op for den unge danske Digter
allerede ved Udgivelsen af hans første Roman, »denne kyske, fromme
Bog«, som Chamisso kalder den, i hvilken »hver en Ting er frisk, le-
vende og værd at holde af. Alt er baade følt og set, Livet gengivet

uden den Tieckske Klogskab, som han, til min ofte store Fortrydelse, lader Skemamennesker aandrigt kramme ud med, uden at de ejer hverken Kød eller Blod. Ganske særlig vellykket er Skildringen af Barndoms- og Ungdomsaarene«.

Forbavsende hurtigt slutter den tyske dannede Læseverden sig til sine Kritikere og tog Andersen op som en af sine egne. Efter »Improvisatoren«, der i 1836 udkom hos Campe i Hamborg og vandt stor Udbredelse, fulgte samme Aar i Breslau »Harzrejsen«. »O. T.« kom (i Leipzig) Aaret efter den danske Udgave, uden dog at gøre samme Lykke som »Improvisatoren«; men med »Nur ein Geiger«, der i Maj 1838 udsendes af det store Braunschweiger Firma Fr. Vieweg & Sohn, fornyes og forøges mange Fold »Improvisatoren«s Held. Allerede i August s. A., da Andersen altsaa kun var 33 Aar gammel og daarligt havde en halv Snes Aar bag sig som Forfatter, kunde Chamisso skrive til ham: »Det er ret og billigt, at De hører til de mest yndede Forfattere i Tyskland«. Og han tilføjer om Bogen med dens »vidunderligt dejlige Barndommens Poesi«: »Den gør ingen Dem efter i vor modbydelige, forheglede (gehegelten) Tid«. Et for Andersen særlig velkomment Hib til Storhegelianerne i Danmark!

Med Henblik paa, at Bogens Helt af en Spillemand vel har Kunstnersjælens Gave og Længsel men forkommer som en stakkels Landsbymusikant paa Grund af manglende Kraft og Holdning overfor Livet ender Chamisso med for egen Regning at sige: »At Deres denne Gang mere smægtige Helt gaar til Grunde, er vel nok begrundet i hele Bogens Anlæg men virker just ikke velgørende og kunde bibringe en den Mistanke, at De, hans andet Jeg, vilde kævles og kives med Skæbnens Uretfærdighed. Lad os bare sunde og friske være fornøjede med hvad vi kan opnaa, og Gud fri os for al Sønderrevethed og Smerte, som man nu for Tiden ganske modbydeligt hænger frem til Skue alle Vegne«. Rimeligt nok turde det vel være, at netop den store Følsomhed, med hvilken Helten i »Kun en Spillemand« er opfattet og udført (og som gjorde, at Søren Kierkegaard i Danmark kaldte ham »et Flæb«) har haft sin Andel i, at Andersens Roman, med den af Chamisso antydede sjælelige Indstilling hos tysk Publikum, i endnu højere Grad end »Improvisatoren« øvede stærk og vedvarende Virkning.

I Datidens tyske Kritik af H. C. Andersen forekommer tillige en Tone af rent personlig Velvilje, der laa den samtidige danske Kritik fjærn. Brockhaus' »Conversationslexikon der Gegenwart« optog allerede i 1838

Andersen som »en af de talentfuldeste danske Digtere i den nyeste Tid, hvis Ry dog er mere anerkendt i Tyskland end i hans Fædreland«, og gav yderligere sin Karakteristik en egen varm Farve ved at tilføje: »Han besøgte 1833 og 1834 Tyskland, Schweiz, Italien og Frankrig, hvor hans harmløse Væsen, aabne, ærlige Ansigt og kærligt straalende Øjne, der aabenbarer et virkeligt Digtersind, overalt erhvervede ham Venner«. — Gang paa Gang har Andersen aabenhjertigt betonet, at han trængte til Ros, megen Ros, helst alles Ros for rigtigt at føle sin Fantasi tage Fart og sin Arbejdsevne svulme. Anerkendelsen af »Improvisatoren« fra dog helt mange Sider hjemme og navnlig i saa opløftende en Grad fra Tyskland satte ham da ogsaa i en virksom, forhaabningsfuld og stolt Stemning, der blot, som det nu ikke kunde være andet, for en Tid kunde afbrydes af Fortvivlelse, ofte paa Grund af blot en lille Smule Modgang. Som allerede en af hans Skolekammerater bemærkede: »Enten føler Du Dig i en Feverden eller ogsaa som det største Fæ paa Jorden«!

Efter »Improvisatoren« og »O. T.« skriver han i Løbet af 1836—37 til en af sine Fortrolige: »Jeg vil være den første Romandigter i Danmark! Mellem min Tidsalders *gode* Digtere *maa* man nævne mig; men jeg vil mere. Gud forlene mig Kraft dertil, mellem Danmarks *første* Digtere, mellem Holberg og Oehlenschläger, vil jeg nævnes. En stor Digter her, og en endnu større i den anden Verden, det er mit Forhaabningsbillede«. Videre end til ikke blot at naa sit Lands største Digtere men komme til at overgaa dem i den anden Verden er det vel ikke givet nogen tillidsfuld ung Digter at naa. Og samtidig fortæller han, at han har »faaet en smuk »Clove«, som jeg kan drappere mig med og lapse lidt; ti jeg er ung, føler mig lapsedung . . . Op og ned ad Østergade gaar man! »Ser Du, det er Digteren!« hvisker Damerne, og saa »skaber man sig«!

Ved Midsommertide 1837 foretager Andersen en lille Rejse til Sverige, hvor han af »Sveriges første Digterinde Madms. Bremer« faar at høre, at »Improvisatoren« er »den bedste Roman, hun har læst«. »Som *De* har skrevet«, siger den begejstrede Kollega, »er det, jeg vilde skrive. De lukker en ny Verden op for mig. Gud har været uendelig naadig mod Dem; De vil nævnes mellem de sande, store Digtere«. I Stockholm gør en anden Digter, Dahlgren, »en af de mest bekendte i Sverige«, stort Selskab for ham, hvor der til hans Ære afsynges en Sang, »som er trykket i svenske Blade«; Nicander forærer ham en Bog; han maa

drikke Dus med alle Poeterne, opfordres til at overtage den danske Redaktion af en paatænkt svensk-norsk-dansk »Nytaarsgave« for 1838 og meget andet godt. Men lige som han er kommen hjem, ser han den overlegne Anmeldelse af hans Romaner i »Maanedsskrift for Litteratur« og styrtes derved selvfølgelig ned i en sjælelig Afgrund, hvorfra han, jamrende, men med vanlig praktisk Snarraadighed, paa samme Dag opfordrer baade Ingemann og Sibbern til at hjælpe sig op ved at udtale Haabet om, at »en eller flere Stemmer vil hæve sig mod denne Dom og mod et Selskab, der kan have mange kundskabsrige Mænd i forskellige Fag, men forstaar sig meget lidt paa at være Smagsdommer«.

Det færdige Manuskript til »Kun en Spillemand« tager han med i Tasken, da han flygter ned til Ingemann i Sorø for at hente ogsaa mundtlig Trøst.

Da »Kun en Spillemand« vinder sin overordentlige Anerkendelse i Tyskland, har Andersen som sædvanligt selv skubbet lidt bag paa sin Triumfvogn. Ligesom Oversætteren af »Improvisatoren«, den i Hamborg bosatte, danske Forfatter, Professor L. Kruse, var ogsaa Sydslesvigeren, Kaptajn G. F. Jenssen (senere kaldet Jenssen-Tusch), der overførte »Kun en Spillemand« til Tysk, personlig Bekendt af Digteren, og til Fortalen, som Kaptajnen forsynede Udgaven med, leverede Andersen ham en Udsigt over sit Liv, der er en sammentrængt Forstudie til den følelsesfulde Skildring af Barndoms- og Ungdomstiden i hans senere udgivne Erindringer. Fortalen refererer sig ydermere til en Artikel, »Une vie de poète«, der allerede i Oktober 1837 har staaet i »Revue de Paris«, hvor en fransk Litterat Xavier Marmier, der forbigaaende levede i København og derfra korresponderede hjem om danske litterære og økonomiske Forhold, havde skrevet om Andersen og sluttet med en Oversættelse af »Det døende Barn«. Marmier fortæller, hvor-

Den svenske Digterinde Fredrika Bremer.
Stik efter Maleri af O. Sødermark. (Kgl. Bibl.)

Ingemanns Hus i Sorø, ca. 1832. Stik efter Maleri af H. Harder.

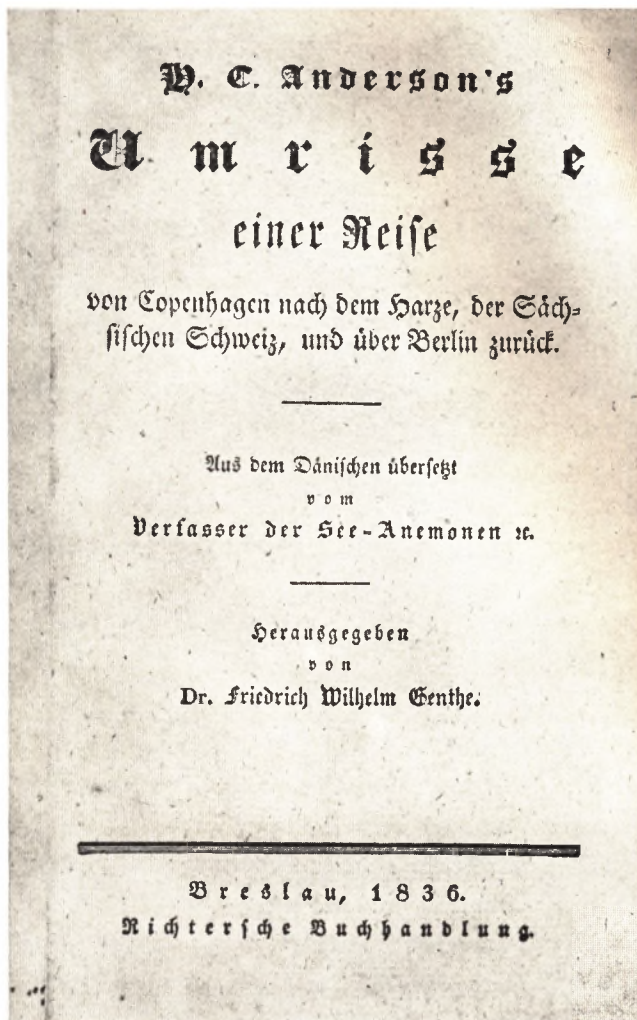
ledes han i København faar Besøg af en ham ubekendt »høj, ung Mand, hvis frygtsomme og forlegne Manerer og lidt kejtede Holdning maaske nok vilde have mishaget en lille Pyntedukke men hvis indsmigrende Blik og aabne, trohjertede Ansigt straks maatte vække Sympati og Tillid«. Da Franskmanden netop har et Bind af hans Værker liggende paa sit Bord, forstaar man, at »en Samtale paa flere Timer« kommer i Stand, hvori den unge Digter efter en »Konversation om poetiske Emner« aabner sit Hjerte for den Fremmede, »fortæller om alle de Genvordigheder, han har udstaaet« og meddeler sin »Livshistorie«. Denne stilles af Marmier i Belysning af Eventyret om den gode Fe, der overøser Barnets Vugge med kostelige Hjertets og Aandens Gaver, hvorpaa desværre en anden Fe, hyllet i en Sørgekappe, »søger at tilintetgøre sin Forgængerindes gavmilde Værk«. Vel kan hun ikke røve Barnet dets glimrende Egenskaber men Hindringer og Farer taarner hun paa dets

Vej, »fordømmer det til sjælelige Lidelser, bitre Skuffelser og smertelig Nedslaaethed«. Under ganske samme Synspunkt introducerer nu Jenssen, suffleret af Digteren, »Kun en Spillemand«s Forfatter, idet han samtidig sørger for at hentyde til et af Hertz's Nederlag paa Scenen og oplyser, at »Fr. Paludan Müllers Digtninge for nylig i Tyskland er blevne karakteriserede som »svage Produkter«, medens »mange i Danmark gerne vilde løfte dem op i den syvende Himmel, hvorimod Andersen i Tyskland finder langt mere Anerkendelse end i sit eget Fædreland«.

Marmier, Jenssen, senere engelske Oversættere — og navnlig — Andersens Soranerven fra Skoletiden, Fr. Petit (som vidtløftigt skildrer Digterens Liv foran en tysk Udgave af »Fodrejsen«, 1846), har været

en Art mere eller mindre frie Reproducenter af et Selvportræt, som Andersen tegnede og — bevidst og ubevidst — flatterede. Tilsidst udførte han det i, om man tør sige, naturlig Størrelse gennem sine udførlige tyske og danske Erindringer. Aar ud og Aar ind er derefter disse Karakteristiker bleven efterskrevne og citerede i det uendelige paa engelsk og fransk saa godt som paa dansk og tysk, hvorved der i mange Henseender om hans Liv har fæstnet sig en fable convenue, som kun langsomt er ved at blive delvis berigtiget.

— I 1837 var Andersen lykkelig over Marmiers Artikel. »Le ikke ad min barnagtige Glæde!« skriver han i den Anledning til Henriette Hanck.

Titelblad til tysk Udgave af Andersens »Harzreise«, 1836.
(Laage-Petersenske Samling, København)

Det glæder ham ogsaa som det Tegn paa Popularitet, det virkelig er, at man i Tyskland udsender »Kun en Spillemand« i uautoriseret Ud-gave, inden den Jenssenske kommer frem, paa lignende Maade som man, uden at spørge Forfatteren, Aaret iforvejen har bragt den første tyske Oversættelse af Harzrejsen. Samtidigt beretter han i Foraaret 1838 til gamle Venner i Odense, at han bliver modelleret: »der kommer en lille Rigsdaler-Buste af mig«, og at udmærkede Efterretninger fore-ligger om »Kun en Spillemand«s Virkning indenfor Sveriges litterære Verden. Ved hans Fødselsdag i 1838 forærer en af hans rige Beundrer-inder ham »tolv Lommetørklæder, 6 Alen Klæde af invisible Farve og en Guldbrystnaal. Vennerne i København udtaler: »Andersen er bleven saa mageløs lapset, den største Modejunker. Han gaar i en Frakke til 60 Rdl. med Fløjels Foer, med en Hat som en Paraply og en Figur — ja, han bliver Dag for Dag smukkere!« Jette Wulff har endogsaa bebrejdet ham, at han »før var saa dejlig original, nu er De ligesom Kammerjunker X. og Løjtnant U. en fin, fornem Herre«, ja en af hans ældste Protektricer, Geheimeraadinde Colbjørnsen, der staar de Kongelige nær, siger endog: »De klæder Dem godt, har et fint Væsen, bliver jo omtalt i Aviserne, selv i en fransk! Hvo ved, maaske — man kan aldrig vide! — Ak, det vilde dog glæde mig, kunde De engang komme til Hoffet . . .« —

Sibbern havde, da han takkede Andersen for »Improvisatoren« udtalt som sit Haab, at Digteren efter saa lykkeligt at have ladet sig inspi-rere af Natur, Folkeliv og sine egne Oplevelser vilde naa fra det maleriske frem til at tage først historiske og dernæst filosofiske Emner op til digterisk Behandling. Allerede lige fra Skoletiden havde Andersen givet sig af med historisk Læsning og i Walter Scottsk Aand villet skrive historiske Romaner; dramatisk havde han ogsaa syslet med histo-riske Motiver. Raadet fra en saa fremragende Mand som Sibbern, der anerkendte hans Talent, har med Andersens Natur maattet gøre et stærkt Indtryk paa ham, og han skriver da ogsaa paa samme Tid, som han nyder sit Ry og sig selv i det københavnske Selskabsliv, at han studerer Filosofi, fordi han »søger en Digtning, passende for min Tids-alder og belærende for min Aand; et idealt Billede foresvæver mig, men Omridsene er saa uformelige, at jeg ikke selv kan tydeliggøre det . . . Stof mangler jeg ikke, tit overvældes jeg af Ideer, men jeg mægter ikke at hæve disse til mit Ideal; »Improvisatoren« og »Spillemanden« er kun Bestræbelser. Jeg føler Lyst til at behandle Christian den Andens Liv,

Ulfelds Karakter, Tycho Brahe, Napoleon, men jeg mægter det endnu ikke«.

Ved Siden heraf tænker han bestandig paa sin allerindeligste, gamle Kærlighed, Teatret, med dets stadig dominerende Betydning i dansk aandelig Liv og navnlig for københavnsk Berømmelse i dens allermest anskuelige Form med Klap og veritable Laurbærkranse. Længe havde han arbejdet med en historisk Tragedie («Dina»), men i Efteraaret 1838 kaster han sig energisk over Udførelsen af et Drama »Mullatten«, i Virkeligheden en versificeret og lyrisk udsmykket Dramatisering af den franske Forfatter H. Arnauds Novelle »Les épaves« (De Herreløse), som Andersen kendte fra det franske Tidsskrift, der havde biograferet ham. »Jeg lever og aander i denne Tid kun i en sydlig Verden«, skriver han til Henriette Hanck, »jeg er midt i Dramaet »Mullatten«, og dette vil vise Folk, om jeg er dramatisk Forfatter eller ikke . . . Det er aldeles ingen Teaterstads, det er kun menneskelige Følelser, mit »onde Blod« og mit »ædlere Jeg«, som jeg lærer at præsentere sig i smidige Vers; det Stykke vil bestemme, om jeg skal arbejde for Scenen eller kun som Romandigter . . .«

Med Andersensaarvaagne Forretningssans, der som en aldrig helt forsvundet, rød Traad snor sig igennem al hans Stemningssvingning, Usikkerhed paa egne Evner, tilsyneladende Konfusion, vælger han at skrive sit Arbejde (der bringer ham til at lægge en paabegyndt ny Roman

H. C. Andersen kommer fra Frisøren.
Karikaturtegnning af Fritz Jürgensen. (Kgl. Bibl.)

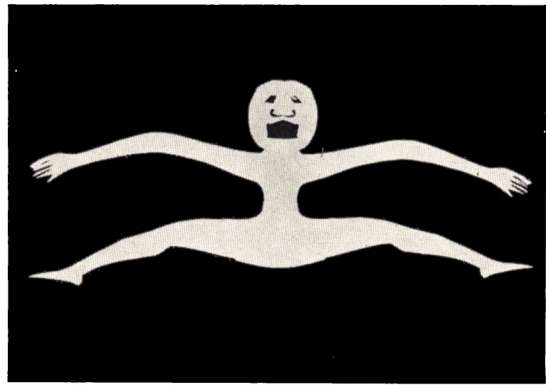
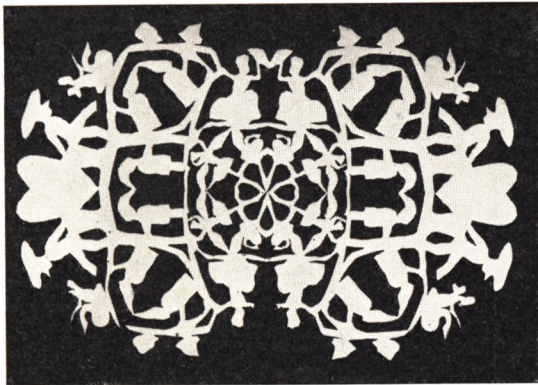
til Side) for det kongelige Teater og med Fru Heiberg i den kvindelige Hovedrolle netop paa en Tid, da, i Sæsonen 1837—38, forskellige Arbejder af selve Heiberg, Paludan-Müller og Hertz har haft Uheld med sig. Som den vittige Ingeborg Drewsen, født Collin, sagde: »Det er ikke Brøndkuren (som Andersen drak i Kongens Have), der gør Andersen rask; det er den mageløse Lykke, han har haft i Vinter, først »Fata Morgana« (Heiberg) saa »Fyrste og Page« (Paludan-Müller) og endelig »Flugten til Sprogø« (Hertz)«. —

MEDENS »IMPROVISATOREN« var under Trykning, og efter at Andersen havde fuldendt Teksten til den lille Opera »Liden Kirsten«, skrev han til Ingemann den 10. Februar 1835, at nu var han »begyndt paa nogle Eventyr, *fortalte for Børn*, og jeg tror det lykkes mig. Jeg har givet et Par af de Eventyr, jeg selv som lille var saa lykkelig ved, og som jeg ikke tror er kendte; jeg har ganske skrevet dem, som jeg vilde fortælle et Barn dem«. Der er givet sentimentale Forklaringer paa, hvorfor Andersen tog sig

paa at skrive Eventyr for Børn: Digteren skulde have følt sig saa daarlig forstaaet og behandlet af de Voksne, at han nu med Barne-sind og i Barnets Tale vendte sig til Børnene og dér fandt Lykkens Guldtavler. Forklaringen turde være den simple, at Andersen var den fødte Fortæller og Skribent, der saa at sige fra han fik Mæle havde snakket og berettet til Børn og Voksne og enhver, der baade vilde og ikke vilde høre paa ham, og at han, saasnart Pennens Brug blev ham givet, havde skrevet ustandseligt: Breve, Dagbøger, Digte, Sagn, Historier, Komedier, originale Ting og Laan. I de Huse, hvor han kom som fortrolig Ven, og der var Børn, samlede han sig gerne et Publikum ogsaa

Blad af Viggo Ørstedes Billedbog.
Indklæbet Illustration fra Andersens »Hyldemo'er«. Under-skriften af Andersen. (Laage-Petersenske Samling, Kbhvn.)

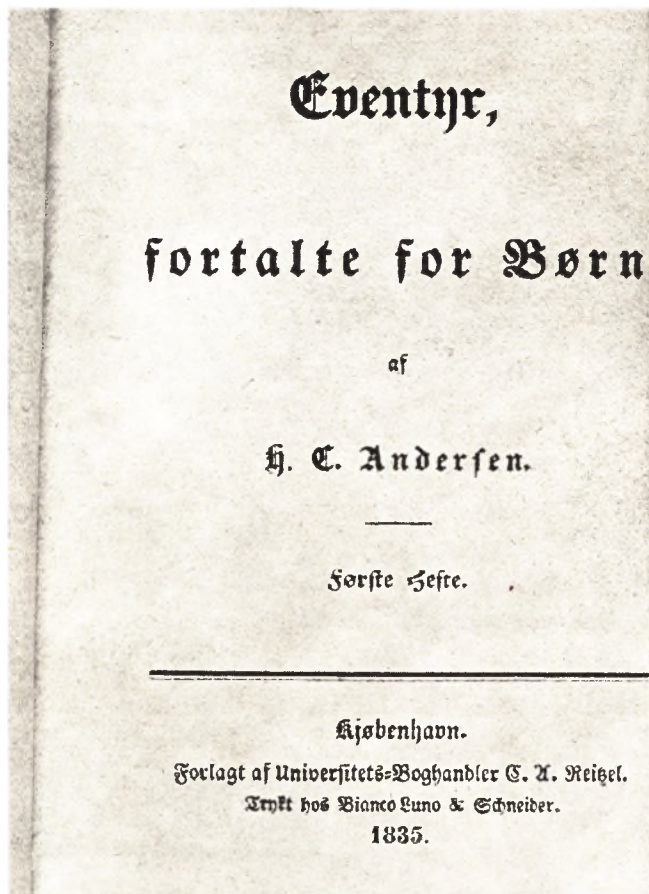

Klipninger af H. C. Andersen. (H. C. Andersens Hus, Odense)

blandt dem og havde sin Glæde af at fortælle Historier, anskueligt, drastisk, i det mest mundrette, for Børns Opfattelsesevne egnede Sprog, naar han da ikke tegnede morsomme Billeder for de smaa, klistrede trykte Billeder ind i Albumer til dem eller klippede dem fantastiske Figurer ud i Papir. Det laa nær for den ustandseligt producerende Digter engang i en Pavse mellem større Arbejder at prøve paa at føre Eventyr i Pennen saa nær op til den mundtlige Form, som han mente, det gik an. Selv tilskrev han ikke disse Smaafortællinger væsentlig Betydning. Hvor smerteligt og uretfærdigt han end kunde føle sig forkættet af den i Danmark dengang herskende æstetiske Religion, som han søgte at persiflere, naar han turde inlade sig paa det, var han dog selv saa vidt behersket af dens Dogmer, at Eventyr stod ham langt lavere i litterær Rang end Romanen og Dramaet, de »store« Former, i hvilke han ønskede at arbejde, for selv at blive stor. Da den første Samling Eventyr i Marts 1835 foreligger trykt, betegner han den overfor sin Ven, Adjunkt Lorenzen i Sorø, som en Ubetydelighed, og til Chamisso sender han Bogen med de koldblodige Ord: »Jeg tror i disse ret ejendommeligt at have udtalt det *barnlige*«, uagtet det lille Hæfte foruden de selvstændigt genfortalte Folkeeventyr »Fyrtojet«, »Lille Claus og store Claus«, ogsaa indeholder det fint

Klipning af H. C. Andersen.
(H. C. Andersens Hus, Odense)

Titelblad til den første Samling Eventyr af H. C. Andersen, 1835.
(Laage-Petersenske Samling, København)

at jeg ikke skulde have skrevet dem«. Med vanlig Vankelmodighed tilføjes: »Hvad skal jeg nu tro?« Uden at medregne Eventyrmotiverne i Harzrejsen, foreligger der jo allerede i »Digte« 1830 en hel stor Prosadigtning »Dødningen« som Begyndelse til den Samling Folkeeventyr, der blev opgivet af Forfatteren, da hans i en Note udtalte Forhaabning om Publikums Tilslutning var bleven skuffet. Fem Aar senere har han nu arbejdet »Dødningen« om til »Rejsekammeraten«, men da det famøse »Maanedsskrift for Litteratur« lige saa lidt omtaler de nye Eventyr som »Improvisatoren«, og et andet Tidsskrift »Dannora« (som havde løftet »Improvisatoren« til Skyerne) fremkommer med en treven og filistrøs Kritik af de smaa Digtninge, finder han sine Tvivl paa Rigtigheden af H. C. Ørsteds og »de manges« Opfattelse bekræftet, »og saa opgav jeg at skrive Eventyr«, som det hedder i Erindringerne, i Modstrid for-

malitiøse »Prinsessen paa Ærten« og »Lille Idas Blomster«, der, med stærke Hoffmannske Reminiscenser, dog bringer en ejendommelig Andersensk Blanding af poetisk Fantaseren og Satire.

H. C. Ørsted udtalte straks til Digteren selv, hvad denne — den 16. Marts — lader gaa videre til Henriette Hanck, at naar »Improvisatoren« gør mig berømt, gør Eventyrene mig udødelig«, men, protesterer Andersen, »det synes jeg ikke«. Og mod Slutningen af samme Eventyrenes Fødselsaar skriver han i Anledning af den lige udgivne Anden Samling: (Tommelise, Den uartige Dreng, Rejsekammeraten) til Ingemann: »*Mange sætter disse, forunderligt nok, selv over »Improvisatoren«.*

Andre derimod vil, som De,

øvrigt til hvad der staa længere fremme i samme Bog, hvor det tværtimod siges, at paa Trods af »Dannora«s Anmeldelse »paa-trængte« Eventyrene sig Digteren »saa levende, at han ikke kunde opgive dem«.

»Vekslede mellem Mismod og Lune bragte jeg i den Tid min anden Roman »O. T.«, fortsætter »Mit Livs Eventyr«. Paa en Sommerrejse til Fyen i 1836, da »O. T.« er udgivet, og Andersen allerede har skrevet Begyndelsen af »Kun en Spillemand«, har han dog i Følge Brev til Henriette Wulff gjort den glædelige Erfaring, at »overalt, hvor jeg kommer, og der er Børn, har de læst mine Eventyr«, og fra henimod Begyndelsen af 1837 opgiver han derfor Kræn-kelse og Betænkelighed og udsender i Marts s. A. den tredje Sam-ling, der indeholder »Den lille Hav-frue« og »Kejserens nye Klæder«. Den indledes med en oplysende

Fortale: »Ingen af mine Arbejder er blevne saa forskelligt vurderede som »Eventyr, fortalte for Børn«. Medens enkelte Mænd, paa hvis Dom jeg sætter stor Pris, har tillagt dem mest Værdi af, hvad jeg har skrevet, mente andre, at disse Eventyr var højst ubetydelige og raadede mig til ikke at skrive flere. En saa forskellig Dom og den tilsyneladende Tavshed, hvormed den offentlige Kritik forbigik dem, svækkede min Lyst til at give mere af denne Digtart; saaledes er et Aar hengaaet (i Virkeligheden nærmere halvandet), inden dette tredje Hefte følger de to foregaaende«. Samtidig med, at Andersen har taget Mod til sig og fortsat de smaa Hæfter, refererer han dog til Henriette Hanck, med oprigtig Forbavselse og Indignation mellem Linjerne, at Heiberg erklærer Eventyrene fra 1835 for at »staa højt over »Improvisatoren«

Titelblad til den første — illustrerede — tyske Udgave af H. C. Andersens Eventyr. Braunschweig, 1839. (Kgl. Bibl.)

og »O. T.«, og at de vil give mig det største Navn i vor Litteratur fremfor Romanerne«. Endnu i Februar 1838, efter at den lille nye Eventyrsamling er bleven godt optaget, skriver han til sin Ven Frederik Læssøe: »Et Eventyr arbejder jeg paa (det er »Lykkens Galoscher«) men er nu ked af disse Jonglørkunster med Fantasiens Guldæbler.«

– Den almindelige Opfattelse, der har støttet sig til Andersens uklare Ytringer og Citater i Erindringerne og som gaar ud paa, at hans danske Samtid viste Mangel paa Forstaaelse af Eventyrene ved deres Fremkomst, synes snarere at kunne erstattes med en Paavisning af, hvor lidet Digteren selv ikke blot til at begynde med, men ret langt

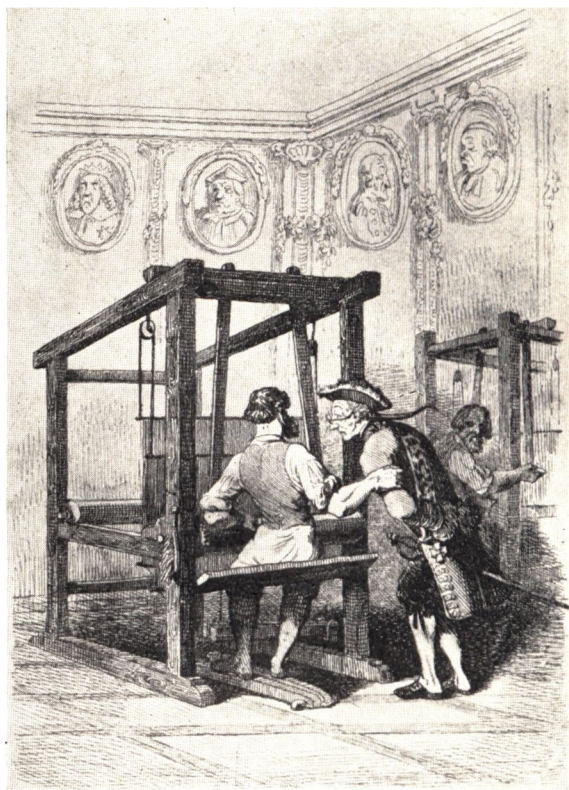

Illustration til »Kejserens nye Klæder« af G. Osterwald, Braunschweig, 1839. (Kgl. Bibl.)

Illustration til »Storkene« af J. Th. Lundbye, 1839. Pennetegning. (Privateje)

hen i Tiden, forstod hvad det var for et Fund, han havde gjort med disse Digtninge. Man skal saa vidt frem som til 1843, inden Andersen i et Brev til Ingemann betegnede udtaler, at nu er han »kommen paa det rene med at digte Eventyr. De første, jeg gav, var jo mest ældre, jeg havde hørt som Barn, og som jeg, efter min Art og Maade, gerne fortalte og omdigtede; de, jeg selv skabte, f. Eks. »Den lille Havfrue«, »Storkene«, »Gaaseurten« (fra Samlinger-

ne 1837—1842) vandt imidlertid mest Bifald, og det har givet mig Flugt. Nu fortæller jeg af mit eget Bryst, griber en »Idé« for den ældre og fortæller den saa for de smaa. . . Jeg har en Masse Stof, mere end til nogen anden Digte- Art; det er tit for mig, som hvert Plankeværk, hver lille Blomst sagde: Se lidt paa mig, saa skal min Historie gaa op i Dig! Og vil jeg det, saa har jeg Historien«. Rent fraset de enkeltstaaende, fremragende Mænd og Kvinder, (Andersen kalder dem, som Humøret er til, enten »mange«, der spaar ham evig Berømmelse ved de smaa Fortællinger, eller »enkelte«, der viser Eventyrene »et lille Glimt af Venlighed)« var dansk Publikum ingenlunde særlig langsomt til at anerkende den Art af Andersens Digtning, som skulde skabe ham et Verdensry.

Saa tidligt som et godt Aar efter anden Samlings Udgivelse, den 1. Februar 1839, indrømmer Digteren selv i Brev til Henriette Hanck, at »mine »Børne-Eventyr« er nu ved Phister og Fru Heiberg, som efter Haanden vil fortælle dem alle fra Teatret, komme i Mode«. To Dage senere begynder Phister ved en af Teatrets Aftenunderholdninger med at fremsige »Den uartige Dreng;« Rosenkilde følger senere med »Den standhaftige Tinsoldat« o. s. fr.

Men unægtelig har Tysklands større Publikum og højt udviklede Boghandel, der lod den danske langt bag sig, ikke blot med de Andersenske Romaner men ogsaa i Henseende til vor store Landsmands berømteste Digtninge taget Têten. Allerede i 1839 bringer Fr. Vieweg i Braunschweig samtlige første tre Samlinger Eventyr i et efter Tiden stateligt Bind, medens de danske Udgaver er overmaade beskedent udstyrede. Tilmed indeholder den tyske Udgave de tidligste Illustrationer, der over-

Illustration til
»Den grimme Ælling« af L. Richter, Braunschweig, 1846.

Illustration til »Hyldemo'er«
af Lor. Frøhlich i Tidsskriftet »Gæa«, 1845. (Kgl. Bibl.)

handel byde paa den samme samlede Illustrationer som den tyske. —

hovedet findes til Andersenske Eventyr, G. Osterwalds Tegninger, gengivne i gode Kobbere. Samme Aar bringer en Illustration af en dansk Kunstner, nemlig J. Th. Lundbyes smukke Tegning til Eventyret »Storkene«, men den bliver ikke trykt. Dette forbeholdes i Danmark Lorens Frøhlichs Tegning til »Hyldemo'er« i P. L. Møllers Tidsskrift »Gæa« for 1845. Samme Aar den 10. December 1845 faar den lille Olympia Freund til sin Fødselsdag den 10. December de tre første Samlinger af Eventyrene med en Række paa indskudte Blade malede Illustrationer i Akvarel af P. F. Skovgaard; men først i 1849 fremkommer en ved den danske Kunstner Vilhelm Pedersen gennemillustreret Udgave af de »Samlede Eventyr« — paa tysk hos Lorck i Leipzig.

Endelig i 1850 kan dansk Boghandel byde paa den samme samlede Udgave med de samme Illustrationer som den tyske. —

VINTEREN 1838—39 bragte Andersen betydelige Fremskridt i ydre Henseende og førte ham selskabelig set yderligere opad. Den 20. September 1837 fortæller han Henriette Hanck, at Frederik den Sjettes Yndling, den holstenske Statsminister, Grev Konrad Rantzau-Breitenburg, ved sin Sekretær har sendt ham en venlig Hilsen med Tak for »Improvisatoren«, som den store Mand »har læst og er bleven henrykt ved Skildringen«. Andersen sender ham da »O. T.«, og han læser den. »For et Par Dage siden kommer der et Bud for at spørge, hvad Tid jeg er hjemme, da Statsministeren vil gøre mig en

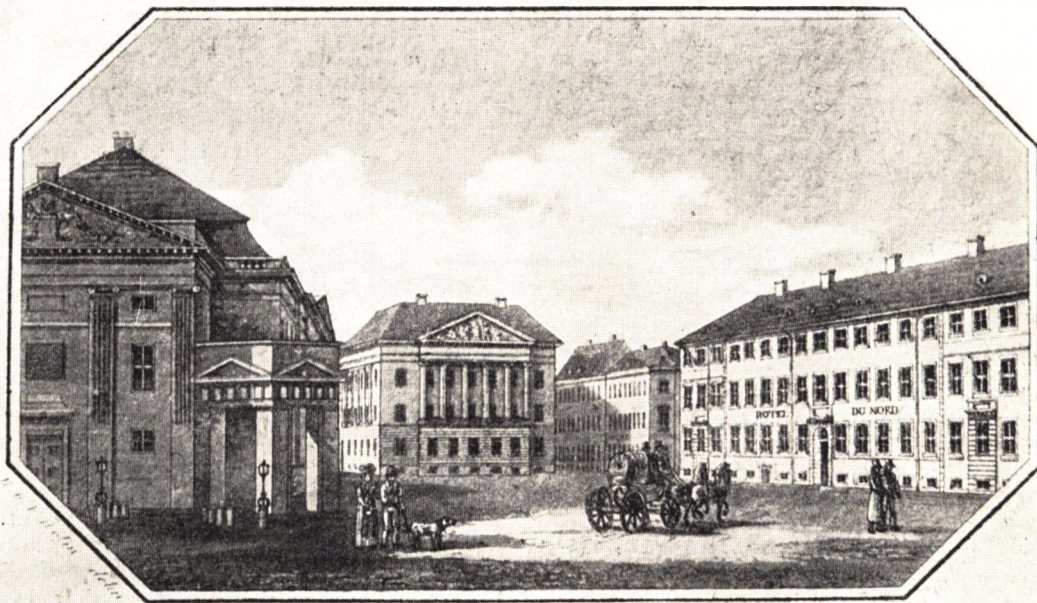
Visit. Jeg besluttede da at gaa til ham« (i »Mit Livs Eventyr« er det bleven til, at Grev Rantzau uforberedt en skønne Dag indfinder sig i Digterens lille Bolig i Nyhavn). Ved Andersens Besøg gentager Ministeren sin Tak, »særligt for Improvisatoren«, spørger, om han ikke kan gøre noget for Digteren og faar det Svar, »at jeg ønskede at komme til Italien igen eller faa noget vist om Aaret at leve af. Han fandt begge Dele billigt og lovede at tænke over Maaden at indlede sligt paa«. Resultatet blev — foruden Indbydelse til et Sommerophold paa Godset Breitenburg i Holsten — at Greven, efter at have konfereret med Collin og H. C. Ørsted, anbefalede til Kongen et Andragende fra Andersen om en aarlig Statsunderstøttelse af 400 Rdl., som ogsaa den 26. Maj 1838 bevilgedes, hvorved Digteren fik en fast Indtægt, der bragte ham ud over de vanskelige økonomiske Forhold, som hans utrættelige litterære Virken, der strækker sig til rene Lejlighedsdigte, ikke havde formaaet at overvinde. »Nu har jeg dog et lille Brødtræ i min Digterhave«, skriver han Sommeren 1838 til Ingemann, »og behøver ikke at synge for hver Mands Dør for at faa en Brødkrumme«. I December 1838 flytter han da ogsaa fra sine to smaa Stuer paa Skyggesiden i Nyhavn til det anstandsmæssige »Hotel du Nord« paa Kongens Nytorv, hvor Solen skinner.

Her er det, han i Vinteren 1838—39 skriver paa Dramaet »Mulatten«, som »vil vise Folk om jeg er dramatisk Forfatter eller ej«. Han »sluger i disse Nætter alle Bøger om Afrika og Amerika, er som hjemme mellem de Sorte, hos Struds og Løve, drømmer om slimede Slanger i det vaade Græs og gennemsigtig Luft med behalede Stjerner, som Columbuslandet ejer dem. Versene er saa gennemfilede, at man ikke begriber min Stadighed«. Den 25. Februar 1839 er »Mulatten« færdig, indleveres og antages den 4. April 1839 efter stærk Modstand fra Teatercensurens

Grev Konrad Rantzau-Breitenburg. Litografi af Em. Barentzen. (H. C. Andersens Stambog, Kgl. Bibl.)

HÔTEL DU NORD in COPENHAGEN.

auf dem Königs-Neumarkte.

Hotel du Nord i København, hvor H. C. Andersen boede (den store Bygning med Overskriften til højre).
Litografi efter Tegning af H. G. F. Holm. (Bymuseet i København)

Side og højst energiske Anstrengelser af Andersen selv og nogle af hans mest formaaende Venner. Det ledsages derefter af sin Forfatters mest brændende Forventninger og gælder, efter hvad han betror Henriette Hanck, for hans »mest originale, mest fuldendte Værk; den tropiske Sol, som brænder i mit Bryst, belyser hele Maleriet med alle Fantasiens sydlige Vækster, slanke Palmer og Blomster. Følelsen har plantet en Forgrund af Mimoser, og Lidenskabens besjæler Figureerne. Læs nu Stykket og tænk saa, hvorledes det staar til i det allerinderste!« Andersen hentyder med de sidste Ord til, at han i Stykkets Mulathelts Kærlighed til en fornem, hvid Dame har anvendt Stemninger fra sin stadig levende Forelskelse i den endnu ugifte Louise Collin, lige som i det hele taget den stærkt lyriske — Modstanderne sagde bombastiske — Skildring af den ædle, geniale, frihedselskende Mulat midt i en brutal og bornert, hvid Verden bundet i Andersenske Følelser overfor det højere Samfundslag, som Proletarbarnet var naaet op i, og hvor han ikke blot i sin Kærlighed men ogsaa paa mange andre Maader stadig syntes, at han ofte utilbørligt blev holdt paa Afstand. Døtrene i den

Thorvaldsens Hjemkomst til København, 1838.
Litografi efter Maleri af F. Westphal. (Bymuseet i København)

Collinske Familie, som naturligvis paa Forhaand var gjort bekendt med Stykket, fandt det »ækelt kreolsk«, Digteren ser det som et glødende Udtryk for al den utilfredsstillede Erotik, der i disse Aar fyldte ham, og som han ikke kan lade være at berøre overfor Vennerne. Til Chr. Wulff skriver han, at han gaar med en »brændende Længsel efter at gifte sig«, Henriette Hanck faar betroet, at »Mulatten« indirekte fortæller om Digterens »to Forelskelser«. I andre Breve klager han samtidigt over, at han — paa Trods af Riborg Voigt og den stadig mere end beundrede Louise Collin — har haft det »lidt for varmt om Hjertet« overfor en syttenaarig ung Pige, der nu har gaaet hen og forlovet sig, (det var H. C. Ørsteds Datter Sofie). Som Edvard Collin efter Digterens Død har udtrykt sig: Andersen var stærkt »fængelig«. — Thorvaldsens Hjemkomst til Danmark i September 1838 bliver for Andersen en særligt glædelig Begivenhed. Den som en Gud fejrede mindedes hjerteligt sin unge Ven fra Italien. Andersens forskellige Digte

Herregaarden Nysø paa Sjælland med det for Thorvaldsen af Baronesse Stampe byggede Atelier.
Thorvaldsen ses i Nærheden af Atelieret. Maleri af H. C. Buntzen. (Thorvaldsens Museum)

til ham ved store Fester gør overordentlig Lykke; han saa, som han skriver, »daglig Thorvaldsen i Selskabslivet og i hans Atelier« og levede i Sommeren 1839 »flere Uger ad Gangen ganske med ham« ude hos Baron Stampes paa Nysø, hvor Baronessen havde ladet bygge et Atelier til Thorvaldsen. For Resten fandt den aldrig rastende Digter ogsaa Tid til at sole sin svenske Berømmelse paa en lille Sommertur til Skaane, opholdt sig en Tid lang hos en af sine ældste, adelige Velyndere, Grev Moltke paa Glorup i Fyen, var et Besøg hos Vennen Ingemann i Sorø og arbejdede endda midlertidigt i København paa en af de stort anlagte Digtninge, i hvilke han mente at skulle finde sit »Ideal«, nemlig det episke Digt »Ahasverus«. »Første Akt«, skriver han til Frederik Læssøe, »bliver Jødedommen, anden Akt det yppige i Romerlivet, tredje Middelalderens Stræben, fjerde Ludvig den Fjortendes Tidsalder, femte

Oehlenschläger oplæser paa Nysø et af sine Digtværker. Pennetegning af Vilb. Marstrand. (Privateje)
 Personerne er fra højre til venstre: Thorvaldsen (indslumret), H. P. Holst, J. F. Schouw (?), Fr. Paludan-Müller (?),
 Sibbern (foroverbøjet) (?), H. C. Andersen (tager sig en Pris), Baron Stampes Familie.

vor bevægede Tid«. Behagelige Meddelelser tilgik ham om, hvorledes Medlemmer af den Collinske Familie paa en Rejse i Tyskland havde truffet »flere Venner af Andersens Muse, og de har glædet sig, især over et Møde paa Rhinen; det var med Komponisten Mendelssohn-Bartholdy; da han hørte, de var Danske, spurgte han dem straks, om de kendte Forfatteren til »Nur ein Geiger«. Han elskede mig højt, og Ingeborg (Drewsen) og Louise (den stadig hemmeligt tilbedte) sagde da, at jeg var dem saa godt som en Broder; Drewsen maatte vise ham min Haandskrift og min Bluse, som han havde med«.

Fra Nysø gør han i Sommeren 1839 Bekendtskab med Grev Moltkes paa Bregentved og Grev Danneskjolds paa Gisselfeldt, hvor han traf Kronprins Christian og Kronprinsesse Caroline Amalie, som indbød ham til i København at læse »Mulatten« for dem.

Uagtet Fru Heiberg under et Badeophold i Ems allerede havde indstuderet sin Rolle i Stykket, trak det ud med dets Opførelse. En fjerde Samling Eventyr, som Andersen under al den anden Virksomhed dog

Herregaarden Bregentved paa Sjælland, 1838. Maleri af F. Kjærskou.
(Privateje)

fik Tid til at fuldende, udkom i Oktober og tilegnedes den udmærkede Skuespillerinde, af hvem Succesen i saa fremragende Grad afhang; mere og mere utaalmodig venter Digteren, som dog endnu fuldendte sin henrivende »Billedbog uden Billeder«, der blev udgivet i 1840 og straks i Tyskland naaede en Popularitet mindst i Højde med Eventy-

renes, medens den lille »Samling Arabesker«, som Andersen selv kalder dem, i Danmark gik ret upaaagtet hen. Endelig begynder med November Maaned Prøverne paa Dramaet, og i December fuldbyrdes Geheimeetatsraadinde Colbjørnsens Drøm: Digteren kommer til Hoffet, til Kronprinsen og Gemalinde, hvor han forelæser »Mulatten«, hvis Opførelse er bestemt til faa Dage senere. Efter at Andersen om Morgenens fra sine Vinduer i Hotel du Nord har set »Maskinkarlene bære de nye Palmetræer, Palémes Seng og Markeds-Butikkerne ind paa Teatret«, naar imidlertid det Budskab Folk, der allerede staar opstillede udenfor for at købe Billetter: Kongen er død! — hvad der betød, at Teatret blev lukket og først aabnedes igen tre Dage efter Kong Frederik den Sjettes højtidelige Bisættelse i Roskilde den 10. Januar 1840. — En stor Sejrens Dag oprinder da for Andersen. Han triumferer ikke blot over Teatercensoren Molbech men staar ogsaa med Palmer i Hænderne overfor de Heibergske Kredse, der — Fru Heiberg indbefattet — stadig forholder sig meget køligt overfor det lyriske Negerstykke. Dramaet gjorde overordentlig Lykke paa det kongelige Teater, senere ogsaa i Sverige, hvor det blandt andet opførtes i Malmø, hvortil Andersen øjeblikkelig rejste og da paa festlig Maade hyldedes af det Lundensiske Studenterkorps og svensk Presse. Ormen i Berømmelsens Æble blev det danske »Fædrelandet«s Paavisning af, at Stykket, hvad Andersen ikke havde anført i den trykte Udgave, var en overordentlig

Herregaarden Gisselfeldt paa Sjælland, 1839. Maleri af C. V. Jensen. (Thorvaldsens Museum)

nøje fulgt Bearbejdelse af den franske Kilde. — Herover geraadede Andersen i heftig Bevægelse og besluttede trodsig at forfølge sit Held paa Scenen med en fuldkommen original Tragedie, der tillige »skulde nøje tage Hensyn til vort Teater og dets Kræfter«. I Løbet af Foraaret skrev han Tragedien »Maurerpigen« men stødte med sit Arbejde paa det mest afgjorte Uheld. Den af Teatrets »Kræfter«, som det i den givne Forbindelse mest kom an paa, Fru Heiberg, nægtede haardnakket at spille Hovedrollen, uagtet Andersen i Følge sin fortrolige Veninde Fru Signe Læssøe's Vidnesbyrd »krøb til en utænkelig Grad baade for Heiberg og for Konen«. Fru Heiberg skriver selv i sine Erindringer, at han modtog hendes Afslag »som et heftigt, uartig Barn« og efter lidt iforvejen at have »skrevet et Brev til Heiberg, fuldt af Kærlighed og Ærbødighed« nu erklærede, at »han godt forstod, det var Heiberg, der, skinsyg paa hans Ære som Digter, havde formaaet mig til at nægte ham min Bistand«.

Da tilmed, som det fremgaar af Andersens Dagbøger, hans haabløse

Kong Christian den Ottende som Kronprins.
Maleri af Gertner fra ca. 1839. (Privateje)

Dronning Caroline Amalie som Kronprinsesse.
Litografi. (Odense Folkemuseum)

Kærlighed til Louise Collin, der netop nu stod umiddelbart foran Brude-skamlen, bryder heftigt op paany, vælger han sit gamle Kurmiddel: i de sidste Dage af Oktober 1840 rejser han bort, efter at have forsynet det endnu ikke opførte »Maurerpigen« med en Fortale, fuld af Tilbageblik paa al den Modgang, han i sit Liv mener at have været Genstand for. I hans Dagbog staar under 2. Oktober: »Sovet uroligt! Kærlighed til Louise Collin vaagnet stærkt paany! Bestemt at rejse!« Og i Rejse-dagbogen noterer han den 13. Januar 1841, efter at Frøken Collin den 24. November er blevet Fru Lind: »Vemodig og sorrigfuld, tænkte paa min tabte Rose i Danmark«. Den 2. Februar følger: »Jeg tænkte paa Louise hjemme. — O, jeg er træt paa Legeme og Sjæl«.

DET FÆDRELAND, som H. C. Andersen henimod det nye Aar 1841 flygtede bort fra, i eksalteret Følelse af at være hvad et med hans noget beslægtet Temperament har kaldt »det jagede Dyr i den danske Litteratur« var Heibergs og det kongelige Teaters, Maanedsskriftets og Fædrelandets Litteraturkritiks, Thorvaldsens og det københavnske Selskabs, den høje Embedsstands,

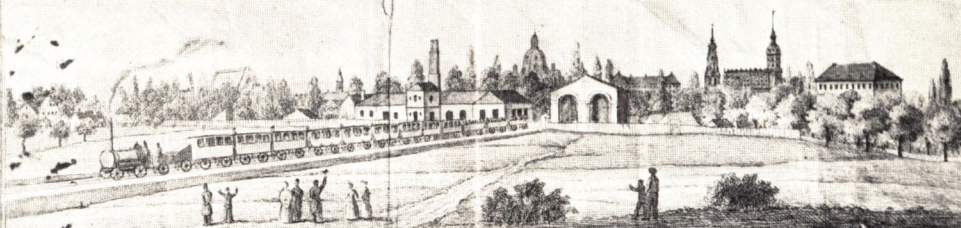
de store Herregaardes, det enevældige Forgemaks Danmark. I den Selvoptagethed, der for Andersen var den bærende Livets Kraft, havde han ikke ænset det sidste Decenniums kendelige Forberedelse af epokegørende, politiske og sociale Omvæltninger; ingen Fornemmelse var naaet ind i hans Bevidsthed af, at Grunden med hver Dag var bragt mere til at vakle under baade den snart tohundredeaarige Enevælde og Kielerfredens kun et kvart Aarhundred gamle, dansk-tyske Monarki. Af Uwe Jens Lornsens Breve til F. H. Hegewisch ses det, hvor tidligt fremragende Slesvigholstenere erkendte Holstenernes og de tyske Slesvigeres nødvendigt fremadskridende Orientering mod Syd og paa den anden Side en dertil svarende dansk, national Samling med Rygstød mod Skandinavien. Ogsaa den eneste mulige — eller rettere sagt umulige — Løsning af Sagen, den, som ikke blot Tyskerne men ogsaa Danskerne indtil efter Wienerfreden i 1864 satte sig imod, ser disse Mænd. Allerede i December 1832 kan Uve Jens Lornsen skrive: »Jeg er ikke bange for det erkedanske Parti. Jeg bygger mit Haab om, at Danskerne lader sig bringe til Fornuft, derpaa, at de betydende Mænd iblandt dem vil dele vor Indsigt i, at det i vore Anliggender fremtidigt ikke gælder en Modsætning mellem Danmark og Slesvig-Holsten, men den højere liggende Modsætning mellem Skandinavien og Tyskland, og at Danskerne kun kan sikre sig mod Tyskland ved at opbyde deres fulde Folkekraft, som alene kan blive stillet dem til Raadighed, hvis Danmark og Slesvig-Holsten bliver enige. Men denne Enhed er kun tænkelig, hvis man anerkender vel ikke den fulde historiske men dog den *naturlige* Ret, det vil sige, det kan komme til, at vi (Slesvig-Holsten) afstaar (til Kongeriget) Haderslev-, Løgumkloster- og Aabenraa-Amter«.

Men for H. C. Andersen eksisterede ingen Tvist om formentlig dokumenterede, gamle slesvigholstenske Landskabsrettigheder eller mellem Oldenborgeres og Augustenborgeres dynastiske Prætensioner endsige mellem Dansk og Tysk overhovedet, han rejste ud i Europa med samme fuldkomne Mangel paa politisk og social Interesse som ti Aar forinden. Hans sidste Opholdssted i det dan-

Herresædet Breitenburg i Holsten.
Haandtegning af H. C. Andersen.

Leipzig-Dresdner Eisenbahn-Papier.

Der Bahnhof zu Dresden.

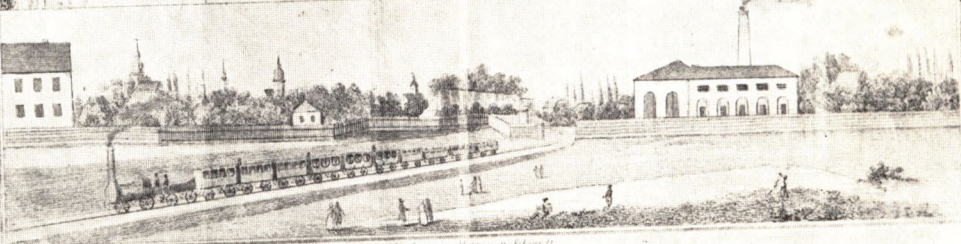
Im Jubilate Mendelson Bartholdy von
Eunyo Kien og Abat Nagler Mendelson
vor Bernd bog fand af det for i. p. p.
Luegig den 4 juli 1841.

Der Medlem i det i Heller ville berar
i p. p. berar det i p. p. med det med det
den guldte og guldte med det med det
den guldte og guldte med det med det
med det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det

af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det

af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det
af det med det med det med det

Der Bahnhof zu Leipzig.

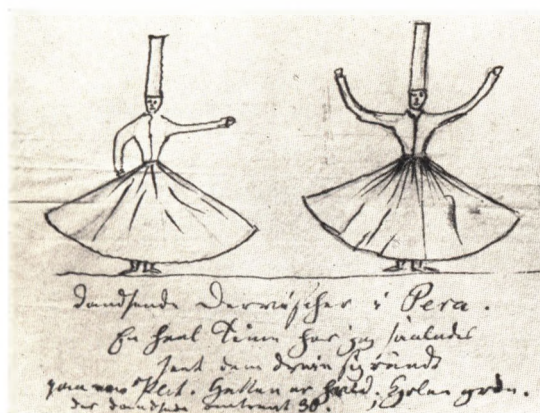
Der Bahnhof zu Leipzig.

Side af et Brev fra H. C. Andersen, 1841, skrevet paa et illustreret »Jernbane-Brevpapier« fra Tiden.
(H. C. Andersens Hus, Odense)

ske Monarki er Grev Rantzau Breitenburgs »dejlige Slot« midt i det loyale Holsten, hvor han har det »saa hyggeligt og godt«; paa Turen videre gennem Tyskland kører han for første Gang paa Jernbane og begejstres for Fremskridtet og det kulturelle Perspektiv i den nye Opfindelse, men han mærker intet til de liberale Forhaabninger, som Friedrich Wilhelm den Fjerdes Tronbestigelse havde kaldt til Live, ikke blot i Prøjsen men over hele Tyskland, eller faar nogetsomhelst Indtryk af den Spænding, der med Seklers Vægt netop dengang giver sig Udslag mellem Frankrig og Tyskland og afføder Sangen, som tænder overalt: Sie sollen ihn nicht haben, den freien, deutschen Rhein! Det er i Leipzig Mendelssohn og hans Musik, i München Kunstnerkredsene omkring Malerne Kaulbach, Cornelius, Stiegler og Billedhuggeren Schwanthaler, der fængsler ham, Filosofen Schelling gaar med i Købet. Lige saa fjernt staar han enhver politisk eller social Rørelse i de mange andre Lande, han gæster, italienske, Grækenland, Tyrkiet med Balkan, Østrig. Digteren bruger sine Øjne og lader Fantasiaen spille — om end, synes det, noget mere rutineret journalistisk og mindre poetisk end paa sin første Udenlandsrejse — opsøger berømte Kaldsfæller, Kunstnere og Grave, Gesandter og fyrstelige Personer, holder sig nøje à jour med Udbredelsen af sine Skrifter, gaar i Teatret og paa Kunstsamlinger. Taknemlig priser han

Tyrkiske Grave ved Constantinopel, 1841.
Haandtegning af H. C. Andersen.

Dansende Dervisher i Pera.
Haandtegning af H. C. Andersen, 1841.

hjælpsomme danske og holstenske Landsmænd, hvor han træffer dem, synger i Athen kollegialt sin Sørgekantate fra Studenterforeningen over Kong Frederik den Sjette for en græsk Folkesanger, der glæder ham ved at have faaet Indtryk af, at »det har været en god Konge«, føler sig smigret over, at den østrigske Minister ved det græske Hof, Prokesch-Osten, komplimenterer ham paa en Soirée ved at deklamere Chamissos Oversættelser af Andersenske Digte og har hos en anden østrigsk Minister, Stürmer, i Konstantinopel — hvad han betror Signe Læssøe i et Brev — den »Courage« første Gang at fortælle »Gaaseurten« og »Kejserens nye Klæder« paa Tysk. —

I Rom erfarer Andersen, at hans bange Anelser med Hensyn til »Maurerpigen« bekræftede sig, Stykket gjorde kort efter Nytaar 1841 Fiasko paa Teatret, og ud paa Foraaret faar han at vide, at Heiberg i Satiren »En Sjæl efter Døden« har ladet sin Mefisto overmaade nærliggende og nærgaaende sige om ham:

Alt længe skinner hans Berømmelses Maane
 Over hele det store Kongerige Skaane;
 Og i Tyskland nyder han alt en Hæder,
 Som nedenfor Hundsrück mon begynde
 Og ender ovenfor Svinemünde;
 I Constantinopel han snart vil trykke
 Midt i Seraillet et Mesterstykke.
 Da staar han i Litteraturens Hegn
 Som det orientalske Spørgsmaaltegn;
 Og mens Stor-Eunuken hans Isse kroner
 Og dybt af Inferiørerne knæles
 Læser han »Mulatten« for Sultans Koner
 Og »Maurerpigen« for dem, der skal kvæles.

Medens Andersen i Breve hjem som sædvanlig harmes og klynker over sit Vanheld og fordi »Heiberg har været saa ond imod mig«, er det glædeligt at konstatere, at han i »En Digtets Bazar«, der indeholder den poetiske Skildring af hele Rejsen, kan give Heiberg et rigtig godt og giftigt Svar. Det er paa Bogens sidste Blad. Forfatteren naar paa Hjemvejen Hamborg med det lige overfor liggende, danske Altona. Han møder københavnske Landsmænd paa Jungfernstieg, der fortæller, at medens han har været i Orienten, er man hjemme »gaaet meget fremad, vi har faaet Omnibus i København«! — »Ja,« fortsætter Andersen, »det gaar fremad, siger jeg til mig selv, idet jeg paa min Vandring ser Hei-

Ernst Meyer: H. C. Andersen, Blyantstegning, Rom 1843. (Den kgl. Kobberstiksamling)

Mein Bruder Arthur.

Eine Novelle incognito

von

Johannes Haring.

Nach dem Originale des Dänen
H. C. Andersen.

Hamburg & Leipzig.
Verlag von Schuberth & Comp.

St. Petersburg.
W. Gräffsche Buchhandlung.

Titelblad til en tysk Oversættelse fra 1843 af Johannes Haring (Carl Bagger): »Min Broders Levnet«, der af Reklamegrunde anføres som forfattet af H. C. Andersen.

og Orientrejse; de potenserer den blot i Retning af Bekendtskaber, Anerkendelse og egne Oplæsninger af Eventyr. Aaret 1844 bringer en af de mest epokegørende i saa Henseende, til Tyskland, hvor Andersen ikke blot, som kendt og feteret Digter, i Leipzig, Dresden, Berlin omgaas Schumann og Clara Schumann, Steffens, Savigny, Bettina v. Arnim og mange flere af Selskabets Spidser, men hvor han ogsaa fandt det tyske »Hjemmenes Hjem« hos Arvestorhertug (senere Storhertug) Carl Alexander af Sachsen-Weimar paa Slottet Ettersburg i Thüringerwald, »hvor Luther talte, hvor Goethe sang« og den danske Digter nu læser op, arrangerer Buketter og erhverver sig oprigtige Venner for Livet med sin fastslaaede tyske Berømmelse som Baggrund. Paa Hjem-

bergs Navn bragt til Hjørnet af Altona. Jomfru Sichlau har med »Emilies Hjertebanken« ført hans Navn til Elben, dér staar det paa Plakaten, som er klistret paa Gadehjørnet: en dansk, omrejsende Trup giver Heibergske Vaudeviller i Altona! Er hans Navn først ved Elben, let flyver det da over den, — saa kommer han i Humør, og det er godt for ham selv og for os med«.

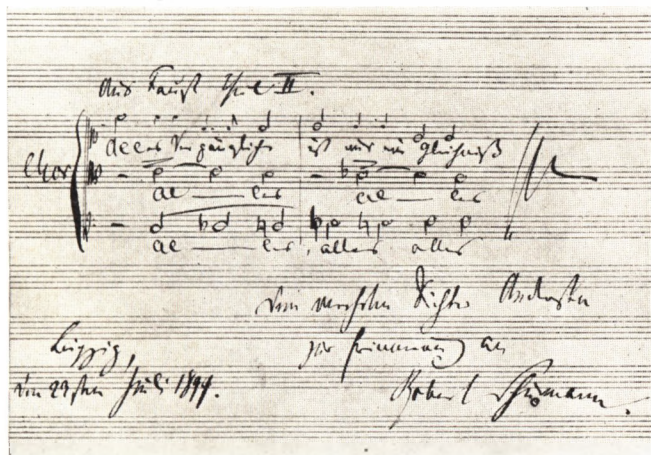
— De talrige Rejser, som H. C. Andersen foretog i de paafølgende fem Aar — mellem stadig Produktion af Teaterstykker, som det ofte opførte, muntre »Den nye Barselstue« (1845), 5 nye Samlinger Eventyr (1842—47) og den lidet vellykkede, filosofisk-verdenshistoriske Digting »Ahasverus« (1847) — adskiller sig i Karakter ikke fra den første store Europa-

vejen er han sammen med Grev Rantzau-Breitenburg Gæst hos Kong Christian den Ottende og Dronning Caroline Amalie paa Føhr og derefter alene hos Hertugen og Hertuginde af Augustenborg paa Augustenborg Slot.

— Saa tidligt som i 1839 skriver Andersen til Henriette Hanck efter at have omtalt sine »tyske Erobringer«: »Men hvor skal jeg faa Frankrig og England? De to store Magter maa jeg have, før faar jeg ingen Frist«. Sin franske Ven Marmier betror han to Aar senere i et Brev: »O, gid jeg var tysk, fransk eller engelsk! Jeg havde da en større Bane, nu begrænser Sproget mig ved nogle faa Mile«. I 1843 har han da ogsaa efter de første smukke Resultater i Tyskland, hvor baade Romaner, Eventyr, Billedbog uden Billeder og »En Digters Bazar« allerede foreligger i en Række Udgaver, foretaget en Tur til Frankrig, men uden noget i hvert Fald aabenbart Resultat i den af ham ønskede Retning,

Storbertug Carl Alexander af Sachsen-Weimar, 1856.
Maleri af Richard Lauchert.

Nodeblad af Robert Schumann, 1844.
(Andersens Stambog, Kgl. Bibl.)

uagtet han under sit Ophold i Paris traadte i ret livlig Forbindelse med Alfr. de Vigny, Lamartine, Alex. Dumas, Rachel. Han talte Sproget daarlige, og intet forelaa endnu af ham oversat til Fransk; Marmiers Artikel med »Det døende Barn« lod sig kun anvende som et noget udførligere Visitkort; en af ham i Jenssens Fortale til første Udgave af »Nur ein Geiger« anført »L'improvisateur«, über-

Carl Alexanders Lystslot Ettersburg, ca. 1850. Staalstik af Poppel. (Landbiblioteket i Weimar)

setzt von v. Lundblad, Paris 1838«, er næppe nogen Sinde udkommet; først fra 1847 kendes »L'improvisateur ou La vie en Italie« ved Madame Camille Lebrun.

Andersens næste store tyske Rejse i 1845—46, som han udførligt refererer Kong Christian den Ottende, gav Andersen de tydeligste Beviser paa sin stadig stigende Popularitet, den bragte ham i Forbindelse med nye, fremragende Mænd og Kvinder, deriblandt Brødrene Grimm og Alexander v. Humboldt. Gennem Humboldt introduceredes han hos Friedrich Wilhelm IV, læste Eventyr og hædredes med den røde Ørn, hans første, længselsfuldt imødesete Dekoration. Det danske Ridderkors modtog han først efter sin Hjemkomst fra denne store, tyske Triumfrejse, uagtet han hjemme gennem indflydelsesrige Venner havde gjort de største Anstrengelser for at opnaa det inden Afrejsen.

Paa engelsk foreligger i 1845 en Udgave (hos J. Clarke & Co.) af »Kun en Spillemand« med Bekendtgørelse fra Forlaget om, at det udsender »The new danish Tales by Hans Christian Andersen« i 9

Bind, indeholdende »Improvisatoren«, »Kun en Spillemand«, »O. T.« eller »Liv i Danmark«, »En Digters Bazar« og »Maanens Fortællinger« (Billedbog uden Billeder). Der tilføjes, at Forlaget »for at sikre sig de tidligste og bedste Oversættelser af Andersens populære Noveller« har »truffet et Arrangement med en engelsk Herre, der bor i København, om at oversætte dem med Forfatterens øjeblikkeligt følgende Autorisation,« saa at det vil »være i Stand til at offentliggøre alle hans nye Værker samtidig med deres Fremkomst i København«. Af en Fortale til denne Series Udgave af »Kun en Spillemand« ses det imidlertid, at Foretagendet er blevet opgivet til Fordel for de kendte Oversættelser

Lamartine. Litografi af Em. Bærentzen.
(Andersens Stambog, Kgl. Bibl.)

af Romanerne ved Mrs. Howitt, som kommer i det følgende Aar, der ogsaa bringer hele fire Udgaver af Eventyr samt »En Digters Bazar«. Mr. Clarke skriver, at det er et Bevis paa Forfatterens »store Fortjenester, som har fundet et Ekko i den engelske Verden, at saaledes to Oversættere paa en Gang har givet sig til at overføre hans Værker«, og ingen ringere end Øjeblikkets populæreste, engelske Forfatter, Charles Dickens, er det da ogsaa, som efter Læsningen af »Improvisatoren« sender den ham ubekendte danske Digter en af sine Bøger »fra hans Beundrer«. Paa det saaledes fremkomne Grundlag foretager Andersen i 1847 over Holland — hvor en Række af hans Bøger ogsaa er oversatte, og Digteren bliver Genstand for stor Hyldest — sin meget omtalte Rejse til England, hvor han indbydes til at læse op i de fornemme Kredse og er Gæst i Dicken's Hjem, medens dog Omstændigheder, som han inderligt beklager, hindrer, at han bliver forestillet ved Hoffet.

Under Opholdet i London forefalder en lille Episode, som kaster sin karakteriserende Belysning over dette og dermed ogsaa over H. C. Andersens andre litterære Argonavtertog.

De Gang bet vor med g. L. i. H. v. H.
lebeten Wunsch angedringt, Ham
Andersen perfide zu empfangen. Das
ist die sehr gekonnt bi. H. v. H.,
zwei Zeichen an der Hand, der
Wichtigsten Ged. Gatte und Hofmeister
Dann von Meyer (Wilhelmstr. 67)
mit der Worten zu schreiben,
Joh, durch gnädige
Anstalten der Maj. (Die
Herrn der Damm v. Humboldt
in der Nacht) der Herr
und Herr, der Herr
Hofmeister zu H. v. H.,
der Herr zu H. v. H.,
die Herr zu H. v. H.,
Copenhagen nach H. v. H.,
H. v. H. zu H. v. H.,
Dankbarkeit zu H. v. H.,
Dich planter die H. v. H.,
Dich der Herr zu H. v. H.,
Andersen die H. v. H.,
H. v. H. zu H. v. H.,
Dankbarkeit

Brev fra A. v. Humboldt til Andersen angaaende dennes Audiens hos Kong Friedrich Wilhelm IV. (Andersens Stambog, Kgl. Bibl.)

Friedrich Freiligrath skildrer den i sine »Nyere politiske og sociale Digte« (1849—51). H. C. Andersen har i 1842 været Gæst i Freiligraths dengang fredelige Digterhjem ved Rhinen, men efter den Tid har politisk Forfølgelse drevet den tyske Digter i Landflygtighed. Nu fortæller Freiligrath, hvorledes han vandrer om i London og føler alt sit gamle, romantiske »Digterhovmod« fuldkommen bortvejret af Kæmpebyens Tusinders og atter Tusinders Stræben og Strid og Daad og Død. Dette »modige Liv« er ganske uden Anelse om hans »Laurbær« og sætter ham ubarmhertigt en Staalspore i Siden for at ride ham ind i »ny Stræben og Handling, haardt og barsk og skarpt«. Saa møder han paa Gaden H. C. Andersen, der først ikke kender ham

igen: »Jeg synes, De var mere mørk den Gang! Nu er De saa hvid — og — meget mere bleg!« Den anden beder ham hjem til sig i Forstaden. Men Andersen svarer:

Ja, kære Ven, naar bare jeg kan naa
Saa langt. Men jeg er bleven, vil De se,
Optaget for en Maaned eller saa.
I Dag hos Hambroe! Han er min Bankier.
Til Rothschilds Middag jeg i Morgen maa.
Og husk den hele store haute volée:
Grev Reventlow og Lady Palmerston,
For ej at glemme Lady Guff Gordon.

De aner ikke, hvor de hædrer mig,
De kære Damer, naar jeg læser op
Om Juletræer og Ærens Tornevej,
Om Tinsoldater, Lopper, Bold og Top — —
Jødinder, Kristne, ganske einerlei!
Tit spørger jeg med Graad mod Himlen
vendt:
Har vel saa megen Lykke jeg fortjent?

Den tyske Digter var ikke, som Andersen, af proletarisk Herkomst, men havde faaet et stærkt Indtryk af den revolutionære Kamp for Proletarens Ret, der var gaaet H. C. Andersen ganske forbi.

— Ikke helt uden Grund gjorde man sig i København lystig over H. C. Andersens uafledelige Rejser »som litterær Probenreuter« for at anføre et af »Kjøbenhavnsposten«s mest ondsksfulde Udtryk, eller som »rejsende Virtuos« for at tale med den blidere Inge-
mann. Den liberale Oppositions hensynsløse Vittighedsblad, »Corsaren«, der betragtede Andersen som en politisk foragtelig Eunuk og heller ikke litterært gennemgaaende var ham gunstig, karikerede Gang paa Gang den snart

rigt dekorerede Digter med hans Pegasus paa Ruller, og i Hauchs Roman »Slottet ved Rhinen«, som udkom 1845, blev Andersen gjort til Genstand for en gennemført Satire, der er uhyggeligt nøje kalkeret over Virkeligheden. I Digteren Eginhards Figur findes skaanselsløst samlet alt det baade latterlige, irriterende og indignerende, som man kunde sige om H. C. Andersen. Han befinder sig paa Rhinrejse for at finde digterisk Stof, er frygtagtig, skriver evigt ned og læser evigt op, plager Folk med at fortælle om sine Eventyr, som de skal fortælle igen til deres Børn, frydes forfængeligt over de mange berømte Mænd, han har besøgt paa sine talløse Rejser, trænger ind paa musikalske Damer, for at de skal spille Melodier til hans Digte, er samtidig himmelstormende og paakalder Medlidenheden, vil være mere berømt end dem, hvis Navne nu klinger lydeligst paa Jorden, men klager over, at han betaler sin Laurbærkrans dyrt, »hverken har Hustru eller Elskerinde,

A handwritten letter on aged paper, written in cursive. The text is in English and expresses affection and concern. The signature is 'Charles Dickens'.

Dreaded being a beggar in old England, and
young women now, and my eldest boy
is more than 20 years old. But we have
children of all ages, and they all love
me. You will find yourself in a house full
of admiring and affectionate friends, varying
from three feet high to five feet high.
Mind! You must not think any more
of going to Switzerland. You must come
to us.

With kind regards from all my
family. Believe me
yours affectionately
and cordially
Charles Dickens

Hans Christian Andersen.

Brev fra Charles Dickens til H. C. Andersen.
(Andersens Stambog. Kgl. Bibl.)

Karikatur af H. C. Andersen fra „Corsaren“, 1847.

s. fr. Bogen vrimler af Hentydninger til Andersens Protester mod Kri- tiken, Eginhards Fantasi anerkendes men man bebrejder ham Mangel paa Evne til at underordne sine Fantasiprodukter under en »Idé«; der fortælles om hans »Plagiater« og Mangel paa Kundskaber. Ud- talelser af Eginhard har endog til Grundlag omtalte Ytringer af An- dersen selv, og hvad der er det personligt allermest nærgaaende, Bogen spotter over Eginhards Rædsel for sindssyge Mennesker; tilsidst bliver han selv sindssyg og bringes til Galehuset, efter at han i et Boghandler- vindue har set sig afbildet med store Rejsestøvler paa, under vild For- følgelse af den flygtende Muse, som han truer med et Dagblad, hvor der med store Bogstaver staar at læse: Eginhard, klassisk Digter. — Med en Værdighed, der virker dobbelt velgørende paa Baggrund af de talrige Andersenske Fortvivlelsesanfald over daarlige Anmeldelser og ukærlig Omtale, optager Digteren denne ondartede Parodi. Roligt skriver han til Ingemann: »Det er Andersen! Her er alle mine Svag- heder samlede! Jeg vil tro og haabe, at jeg har gennemgaaet (d. v. s. overstaaet) denne Periode, men alt, hvad denne Poet siger og gør, kunde

Børn eller Hjem« og sjæleligt og legemligt bryder sammen efter sin Fantasis Udflugter til Digtingens eventyrligste Egne. Han digter om Jomfruen ved Flodbølgen, hvis Bil- led han altid vil mindes, men er i frygtelig Vildrede med hvad han egentlig skal kaste sig over inden- for Litteraturen: en Dame har sagt, han havde mest Talent for Natur- skildringer, nu siger en anden det modsatte, nogle raader ham til at skrive Komedier, andre Tragedier — hvilke af disse Veje skal han vælge? Han laaner sine egne Bøger fra Lejebibliotek for at se, hvor meget de er læste, gemmer i et saf- fiansindbundet Album alle fordelag- tige Recensioner af sine Skrifter lige ned til Forlæggerens Lovprisninger, samler paa Billeder af sig selv o.

jeg have sagt og gjort. Vel tror jeg rigtignok, at der, for at gøre mig tro, hører endnu et Supplement til, som jeg fortrøster mig ved har en Del bedre Elementer, hvorved jeg i Livet bliver taaleligere«. Og paa det infame eller i hvert Fald højst ubetænksomme i Angrebet, Hauchs Hentydning til Andersens Frygt for Sindssyge, gaar han ogsaa kun stiltfærdigt, bedrøvet og alvorligt ind: »Min egen Bedstefader var sindssyg, min Fader blev det kort før sin Død. De vil saaledes forstaa mig, hvorledes Opløsningen bliver for den ulykkelige i den Hauch'ske Digtning — Opløsningen hos ham, der er *mit* Billede. Jeg har en febrilsk Følelse ved Tanken om, hvad jeg her har læst, ved den Berørelse paa *en af mit Hjertes dybeste Streng* . . . Her er intet at gøre, intet at sige; det er en Sød, jeg *maa* lade gaa over mig«. »Det bitreste deri er«, slutter han, »at jeg, som er lidt klogere end mit Grel-Billede, herefter *maa* søge at være mindre aaben; men det skal jo ogsaa være godt og klogt«. — Allerede overfor Hauch praktiserer Andersen den Klogskab, til hvilken hans frygtagtige, smigrende Forsigtighed i Tidernes Løb viser sig at være udviklet. Han *vil* ikke være Uvenner med sin Angriber, og da Hauch, foranlediget af Ingemann, tilskriver Andersen et halvt indrømmende, halvt undskyldende Brev, i hvilket hans Hovedsynspunkt er, at en digterisk Figur som Eginhards *maa* være sammensat af Indtryk fra forskellige Modeller, tager Andersen hjerteligt mod Forklaringen og — har den Glæde hurtigt efter i et af de største litterære Tidsskrifter at læse en anerkendende Afhandling af Hauch over den Andersenske Digtning!

— I Brevet til Ingemann om Hauchs Bog meddeler Andersen, at han overfor den Hauchske »Sød«, der »vel ikke har forstyrret mit Humør som i gamle Dage« men dog gjort ham vaad, saa han føler sig som »vaadt Brænde, der ikke fænger Flamme«, vil anvende sit gamle Middel: »Nu rejser jeg ud! Saa tørres man i det varme Solskin!« — men først »kommer paa Søndag Jenny Lind«.

Den berømte svenske Sangerinde, som Andersen traf hos Balletmester Bournonville under hendes Gæstoptreden paa det kgl. Teater i København 1843, blev Digterens tredje store — og ulykkelige — Kærlighed. Hendes Stemme, som Mendelssohn skal have sagt om, at en saadan fødes kun en Gang hvert Aarhundrede, hendes dramatiske Spil, yndefulde, kvindelige Væsen, religiøse Opfattelse af sin Kunsts Naadegave og Ansvar, vel ogsaa det, at de begge to var udgaaede fra ganske fattige Hjem, gjorde det stærkeste Indtryk paa ham. Han har skrevet, at »ved

Jenny Lind.
Maleri af Erwin Magnus. (Nationalgalleriet, Berlin)

Jenny Lind har jeg først forstaaet Kunstens Hellighed, ved hende har jeg lært, at man maa glemme sig selv i det højeres Tjeneste! Ingen Bøger, ingen Personer har bedre og mere forædlende, for en Tid, virket ind paa mig som Digter end Jenny Lind«, og i hans intime Optegnelser fra 1843 læser man: 10. September. Jenny Linds første Fremtræden som Alice i »Robert af Normandiet«; hun fremkaldtes. Om Aftenen med hende hos Bournonvilles, hendes og min Skaal drukket; forelsket. — 11. September. Sendt Jenny Lind et Digt. 12. September. I Aften hos Bournonvilles med Jenny Lind; foræret hende en Mappe. 13. September. Jenny Lind anden Gang i

Robert; hun fik en Buket og et Digt af mig; forstemt over, at hun rejser paa Lørdag. 14. September. Rejsen udsat; hver Dag hos hende; sendt hende mine Digte; gaaet paa Thorvaldsens Udstilling med hende. 16. September. Jenny Linds Koncert; om Aftenen hos Bournonvilles. Jenny og jeg fortrolige. Jaloux paa Gynther. Vi kørte i Omnibus, og jeg fulgte hende hjem. 18. September. Besøgt hende. Læst de Andres Digte, tænkt paa at fri . . . 19. September. Sendt hende mit Portræt. Skrevet Vise. Aftenen hos Nielsens, hvor hun fik en Serenade af 300 Studenter. Jeg elsker hende; kom hjem om Natten Kl. 1 $\frac{1}{2}$. 20. September. Ude paa Toldboden Kl. 4 $\frac{1}{2}$, sagt Jenny Farvel, stukket Brev til hende, som hun maa forstaa. Jeg elsker. —«

I den følgende Maaned skrev Andersen over Indtrykkene af Jenny Lind sammen med Minder fra hans egen Barndom og om hans Moder Eventyret »Engelen«; ogsaa i »Nattergalen«, der stammer fra samme Tid,

W. v. Kaulbach: Illustration til Andersens Eventyr »Engelen«. Fotogravure.

spores Jenny Lind. Da »den svenske Nattergal« i 1845 kom tilbage til København, var hun og Andersen dagligt sammen. Hans Optegnelser fortæller ogsaa dengang om, hvor elskelig *hun* og hvor »forhaabningsfuld og glad« *han* var paa Trods af, at Jalousi foruroliger ham. Men den 21. Oktober hedder det: »Dagen før hendes Afrejse; Middag hos Jenny i Hotel Royal fra 5 til 12. Hun drak min Skaal som hendes *Broder*.«

Andersen skulde gense hende ofte, i Berlin, i Weimar, i 1847 i London, men det var og blev som »Broderen«. I 1852 giftede hun sig med Musikeren Otto Goldschmidt, Aaret efter sætter Andersen sin Kærlighed til hende et Minde i »Under Piletræet« og atter et Aar senere, paa en ny Fart ud i Verden, besøgte han hende og hendes Mand i Dresden, hvor »en lille Søn stirrede paa mig med store Øjne. Jeg hørte hende igen synge, det var den samme Sjæl, det samme Tonevæld! Tauberts lille Sang: »Ich muss nun einmal singen, ich weiss nicht warum« er som bleven til paa hendes Læber . . .«

»Bedrøvet og dog glad, underlig tankefuld«, fløj Digteren, som han skriver, videre — mod Illyrien.

UNDER ANDERSENS OPHOLD hos Hertugen af Augustenborg i Efteraaret 1844 — hvor han i forbigaaende bemærket til en Tegning af J. Th. Lundbye, der sendtes ham fra »Dansk Folkekalender«s Udgiver, skrev sit populære Eventyr »Den lille Pige med Svovlstikkerne« — kunde endnu den slesvigholstenske Advokat og Digter Chemnitz overrække Landsmanden fra Kongeriget som kollegial Hyldest en egenhændig Afskrift af sin »Schleswig-Holstein meerumschlungen«, der for første Gang var bleven sunget ved »Schleswiger Liedertafel«s Fest den 24. Juli s. A. Men allerede dengang var det maaske kun Andersen blandt yngre, danske Digtere, der roligt vilde have indlemmet den slesvigholstenske Nationalsang i sin Samling; en Følelse af skæbnesvangert stigende Modsætning mellem Slesvigholstensk og Dansk og derigennem mellem Tysk og Dansk i videre Forstand beherskede mere og mere de tænkende Lag indenfor det danske Folk. Da den prøjsiske Konge Friedrich Wilhelm den Fjerde i 1845 gæstede sin Ven, Kong Christian den Ottende, hyldedes han med en Festforestilling paa det kongelige Teater, og Germanernes store Lærling, Oehenschläger, sang paa Tysk:

Augustenborg Slot. Litografi af Em. Bærentzen efter Tegning af A. Juuel. (Andersens Stambog, Kgl. Bibl.)

Doch der German und der Skandinav
Sind beide bieder und beide brav.
Aus einer Wurzel entsprossen.
»Ihr sollt Euch lieben und zanken nicht!«
So die Natur uns im Herzen spricht,
Als ehrliche Bundesgenossen.

De velmente Ord var i Virkeligheden ikke blot Udtryk for et ældre Slægtleds Syn fra Tyverne-Trediverne men indeholdt populært Christian den Ottendes Politik overfor hans to Folk indenfor det samme Rige; de var ogsaa optagne i den officielle »Berlingske Tidende«; men den store offentlige Mening vendte sig fra dem; man nærede ikke længere broderlige Følelser for Tyskere. I Andersens Øre har de sikkert haft en lige saa ægte Klang som de Festens Ord til Pris for dansk Litteratur overhovedet, der paa hans store Tysklandsrejse i 1846 udtaltes i Jena af selve de Augustenborgske Kravs Kronjurist, Slesvigeren, Professor Michelsen.

Tegning af J. Th. Lundbye,
hvortil H. C. Andersen skrev sit Eventyr
»Den lille Pige med Svølstikkerne«.

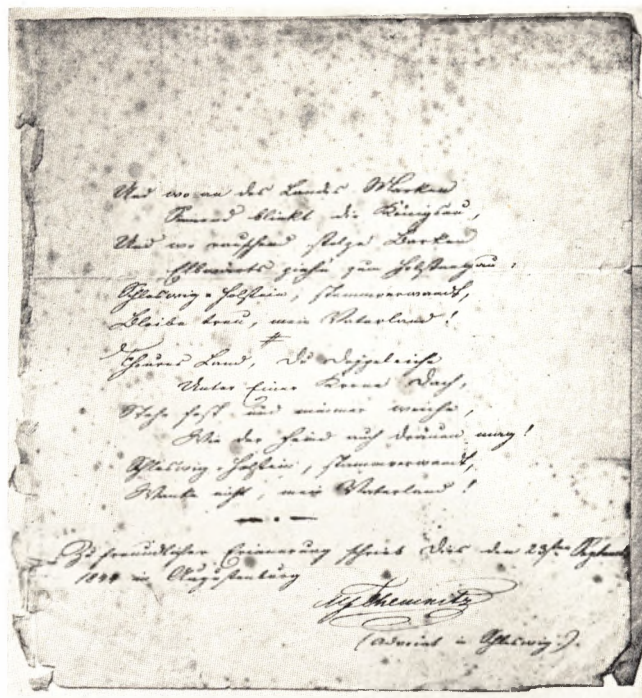
Men kun to Aar efter havde Rejsningen i Hertugdømmerne fundet Sted, Hertugen af Augustenborg, Michelsen og de andre slesvigholstenske »Landsmænd« var bleven Danmarks Fjender, og det tyske Forbund sendte, med hele den tyske Folkestemning bag sig, Tropper i Felt mod de Danske; Christian den Ottende laa i sin Grav; den nedarvede Regeringsform var brudt sammen; Bondesoldaten, der maatte ud at slaas med Tyskerne, fejredes som Indbegrebet af dansk Ærlighed, sund Sans og Tapperhed i Modsætning til tysk Løgn, Forskruethed og Pral.

Med sin aldrig helt opgivne, romantiske Dyrkelse af Napoleon som Geniet, hvis blodige Pen digtede Historie, var H. C. Andersen ingen Ven af Krudt og Kugler i deres Realisme. Selv Krig, der ikke berørte hans eget Folk, kunde volde ham en Modfølelse, som næsten fysisk smertede, end sige da naar Kampen, som Danmarks i 1848—50, havde udpræget national Karakter, bragte Mænd i Fare, der stod ham meget nær,

og satte alle Sind omkring ham i Bevægelse. Dertil kom, at paa den ene Side af det Krigens frygtelige Svælg, som i Martsdagene 1848 aabnede sig for Andersen, stod hans Fødeland og Sprog, hans Konge og Medborgere, paa den anden Side det Land, hvis store Digtere han beundrede som taknemlig Discipel, hvor hans Ry var skabt, og han fra Tronen til Barnekamret havde oprigtige Tilbedere og Venner.

Et Brev til Arvestorhertug Carl Alexander i Weimar fra Begyndelsen af 1848 giver en fortræffelig Eksposition til det Drama, der snart skulde foregaa i Andersens Sind: Februarrevolutionen har fundet Sted, Digteren er paa Besøg hos »den unge Enkedronning«, taler med hende om »Begivenhederne i Frankrig«, begge lige medfølende med »det stakkels gamle Kongepar« og »den ædle Hertuginde af Orleans«, Enkedronningen er »dybt bevæget og sagde mig, at vi oftere maatte ses, at det Gamle i disse Tider maatte holde sammen«. »Hvad vil der ske? »ud-

raaber Andersen til sin tyske Beskytter og Ven, »dê store Bølgeslag naar ogsaa til vore Kyster . . . Alt er nu Politik! . . . Imidlertid holder jeg fast paa den usynlige Traad i det enkelte Menneskes Skæbne og i hele Verdens Gang: En kan ikke styrtes, En kan ikke forandres: Gud. Gud holde sin Haand over det kære Tyskland, hvor jeg har saa mange, jeg holder af! Gud være Danmark god, hvor jeg jo som Blomsten er vokset fast med Rod! Gid Menneskene kendte og forstod hinanden, da var der mere Kærlighed end Had!»

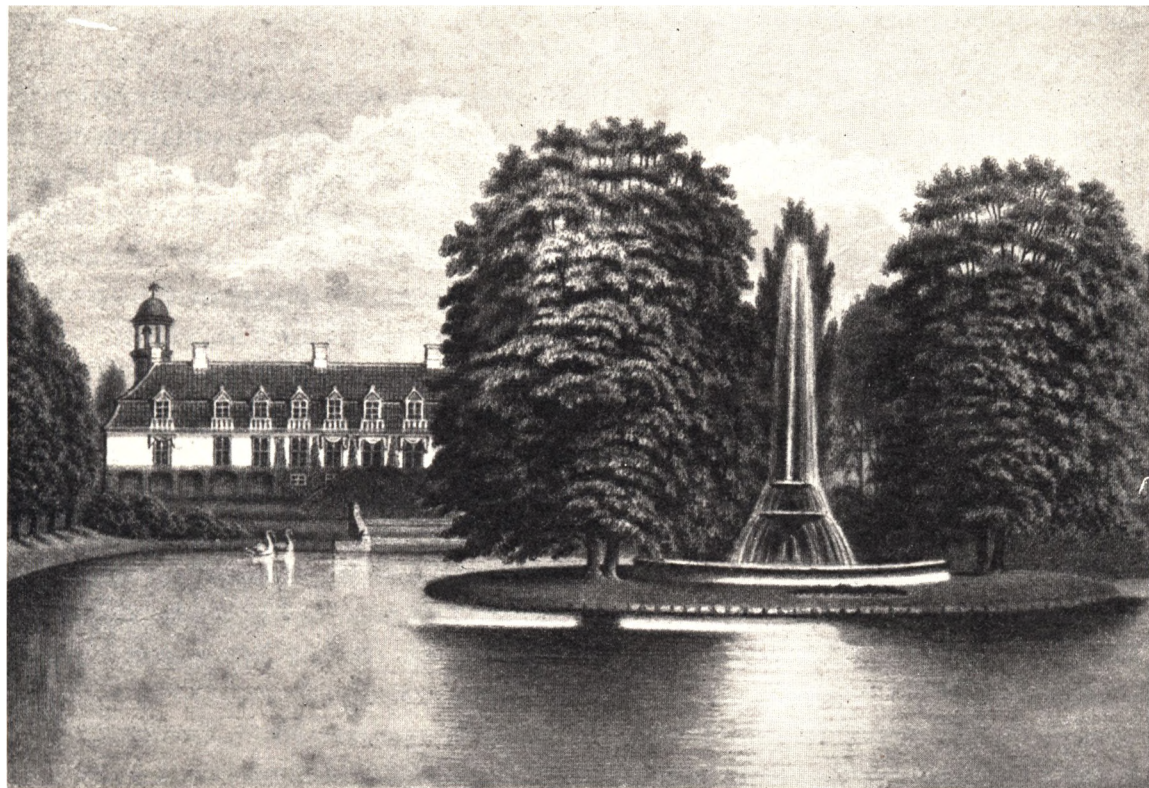
Sidste Vers af »Schleswig-Holstein meerrumschlungen«, egenhændig skrevet af Forfatteren, og skænket H. C. Andersen. (H. C. Andersens Hus, Odense)

– Andersens Uro stiger: »De Bevægelser, som gaar igennem Landene, føler jeg gennem Fingerspidserne«, hedder det i et noget senere Brev til Arvestorhertugen, »Danmark, mit Hjem, og Tyskland, hvor der er saa mange Mennesker, jeg elsker, staar fjendtligt ligeoverfor hinanden; Deres kongelige Højhed vil kunne føle, hvorledes alt dette smerter mig. Dog jeg vil ikke tale om Politik, der altid har staaet for mig som en fjern Taage!« – Men den 20. Maj 1848 – altsaa efter baade Slesvigholstenernes Nederlag ved Bov og Prøjsernes Sejr over de Danske ved Slesvig, der fremkaldte saa stor en Betænkelighed hos Danmarks Styrende og stærk Modløshed hos Befolkningen – er Andersen flygtet fra København over til Grev Moltke paa Glorup i Fyen, hvor han flittigt arbejder paa sin nye, danske Roman »De to Baronesser«. »Det er saa velsignet at leve med Guds Natur og sig selv. Skoven er uendelig dejlig, Vejret fortræffeligt, og Kukkeren synger fra Morgen til Aften silde«, skriver han til Henriette Hanck. Han kan roligt trække sig tilbage, uagtet »her er ganske som i en Lejr, hele Fyen er besat med vore Tropper«. Digteren iagttager paa passende Afstand: »Der ekserceres og skydes hver Dag; en Hest har faaet en Kugle i Hovedet, og en Bonde en i Benene;

men der var ingen af dem, der tog sig i Agt, og det skal jeg nok; De kender mig«.

— Ofte nok har Andersen i tidligere Aar udtalt sig ublidt om Danmark og Danske og det ikke alene, naar han mente sig uretfærdig bedømt og behandlet hjemme eller paa Grund af det fugtige, upaalidelige Klima, som han tilskriver meget af sin Tandpine og Gigt; der er en Dobbeltbund i Ordene, naar han skriver, at i det danske, taagede Væde føler han sig »i den vaade Lergrav, hvor Fiskeren og hans Kone kom, da de havde for store Ønsker«. »Italien er mit Fædreland«, siger han Gang paa Gang og i lang Tid efter sin første Rejse. En Kunstners Fædreland ser han alle Vegne, hvor der lever Kunst og Aand, og mest, hvor de staar højest. At det for en Digter var en Ulykke at være født i et lille Land som Danmark, skrev han til Marmier, og som den vidtberøjste Mand spotter han ofte Danskes naivt hovmodige Udtalelser om deres Lands uovertræffelige Skønhed og dets Aandslivs sjældne Størhed. Han applauderer Heibergs Ord om Danskernes to Hovedegenskaber: Nysgerrighed og Misundelse og tilføjer for egen Regning, at de, særligt Københavnerne, er smaalige, onskabsfulde, grinebideragtige, (et Sted endog: »onde, kolde, sataniske«) mangler Alvor og den store Stil. Han siger med Rette, at han virkelig har den bedste Vilje til at se alt, hvad der duer noget hjemme, glæder sig ogsaa over meget smukt og godt i Danmark, er en beredvillig og begejstret Propagandist i Skrift og Tale for dem i det aandelige Danmark, der synes ham at have Format, H. C. Ørsted, Jerichau, Hartmann og ganske særligt Thorvaldsen, som han paa tysk har udgivet en højst elskværdig, romantisk-anekdotisk »biografisk Skizze« af. Andersen kan endog — rigtignok med lidt Henblik paa sin særlige Berømmelse — tale om den danske Litteraturs høje Bjærgkæde, hvorfra Aandens Floder vil kunne strømme ud over Europas Lande, men alt i alt har hans Kritik overfor Fædrelandet været vaagen og tiltagende, hver Gang han udefra vendte tilbage til hjemlig Begejstring for Humlebien, der surrede omkring en Borre ude ved Rungsted Strand, og naar han mødte indgroet Skepticisme overfor Udlandets Digtning, Kunst og Publikumsdannelse.

Men paa Trods af Andersens baade muntre og skarpe Blik for dansk Selvforgudelse, og uagtet han nærede levende Uvilje mod al politisk Bevægelse, afskyede Krig og frygtede for hvad Opgøret mellem Danmark og det store, tyske Fædreland kunde bringe ogsaa ham af Tilbagegang og Skade, følte han sig grebet af den Danskbegejstring, der

Herregaarden Glorup paa Fyen, ca. 1850. Litografi af S. J. Grønvold.

med Martsdagene i 48 gik som en nedbrydende Storm hen over alt det, Andersen var opdraget i og aandeligt havde levet og næret sig af: den dansk-tyske, kulturelle Huslighed, det dobbeltsproglige, landsfaderlige Kongevælde med sit patriarkalske Samfundssyn, Tilbedelsen af Filosofi, Digtning, Kunst, med »politisch Lied« som »garstig Lied«. Og saa sjæleligt spændstig, instinktivt dansk og kun sig selv var denne paa kulturel Kosmopolisme, universel Fremskridtsglæde og Almenmenneskelighed indstillede Romantiker, at han under Treaarskrigen – foruden patriotiske Lejlighedsarbejder af liden Betydning – i »Fædrelandet« for 5. Marts 1850 skrev den absolut mest troværdige nationale Sang, vi Danske ejer: »I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme«. I den er der hverken Freja eller Brage eller Landsoldat. Dens Oldtidskæmpegrave staar blot som i Naturen mellem Æblegaard og Humlehave, nær den friske Strand, hvor Dannebrogen vajer. – Den er et Udtryk for sin Digers sunde og sandfærdige Landskabsskildring i Lyrik og Prosa og hans hele naive Danskhed i Syn og Sprog.

Efter Slesvigholstenernes Nederlag i 1850 fulgte en Fred, som blev Indledningen til indre Kiv i Danmark Aar efter Aar og til den paafølgende, ulykkelige Krig i 1864. I Øjeblikket følte Freden imidlertid som en uhyre Befrielse for mørke Ængstelser og blev omskrevet til en Sejr, der med uheldsvanger Overdrivelse betragtedes som en Konstatering af dansk Folkeaaands og militær Dygtigheds Overlegenhed over tysk. H. C. Andersen tog baade i København og hos Godsejer-venner paa Landet med al sin Letbevægelighed, sit Arrangementstalent og sin Ævne til at finde Øjeblikkets træffende Ord Del i Glæden over Sejren, men hans gamle Ven fra Italien, Ludv. Bødtcher, har fortalt en lille Anekdote, der sikkert nok er noget ondt »grupperet«, som Andersen vilde have udtrykt sig, men dog lige saa sikkert indeholder Sandhed. De to Digtere mødte i 1851 ved Troppernes Hjemkomst til København hinanden paa Gaden. »Er det ikke herligt«, sagde Bødtcher, »saaledes at se et helt Folk i Begejstring?« »Jo«, svarede Andersen henkastende, »men i Morgen rejser jeg til Udlandet. Farvel!« »Ja, rejs Du kun«, raabte Bødtcher efter ham, »nu, da Ingen her mere bryder sig om *Dig!*«

Under Krigen havde Andersen udsendt en ny Samling Eventyr; Romanen »De to Baronesser«, der foregaar paa danske Herregaarde, var udkommet og vakte større og mere berettiget Interesse end den omsider fuldendte og i 1847 udgivne filosofisk-historiske Digtning »Ahasverus«. Desuden havde Andersen, som den første af de »rigtige« Digtere, indladt sig med det tidligste Folketeater i København, »Casino«, som aabnede i 1848, og for hvilket han skrev en Række Eventyrkomedier, med stærk Benyttelse af fremmede Motiver, først »Mer end Perler og Guld« i 1849, senere »Ole Lukøje« (1850) og »Hyldemo'er« (1851).

Rejsetrangen var i Krigsaarene tilfredsstillet ved en flere Maaneders Tur i 1849 til Sverige, »hvor intet Kanonskud lød«, medens Digteren, baade for de danske Sympatiere og sin egen Regning, fejredes højlig af Kongehuset, Digterverden, Publikum, og hvorfra han hjembragte Stof til sin levende Rejsedigtning »I Sverige« (1851), der kan betegnes med hans egne Ord om »En Digtters Bazar« som en »Samling Noveller, Arabesker og almindelig Rejseskildring«.

Men efter tre-fire Aars stærke — og styrkende — nationalt danske og skandinaviske Bad længtes Andersen efter sit Europa, der i Mellemtiden ikke havde glemt ham, men hen over alle lokalt politiske og mi-

litære Kampe havde sendt Oversættelse paa Oversættelse ud af hans Skrifter.

Efter at den første Udgave overhovedet af Andersens samlede Skrifter var paabegyndt paa tysk i 1846 (sluttet 1852), udkom i Fredericia-slagets Aar paa tysk den første store, illustrerede Udgave af hans »Samlede Eventyr«; allerede et Aar senere, medens Tysklands Ungdom sørgede over Slesvigholstenernes Nederlag, maatte den optrykkes paany; i samme Aar fulgte Digtene o. s. fr.

Ogsaa i England havde Krigsaarene fortsat den tidligere, statelige Række af Udgaver. »De to Baronesser« udkom paa engelsk samtidigt med paa dansk, og for at gøre det hele endnu hjemligere, meddelte det store litterære Tidsskrift »The Athenæum« endog, at »Andersen selv havde skrevet Bogen paa engelsk«. Samme Aar forelaa i England flere nye illustrerede Udgaver af enkelte Eventyr og endogsaa en Oversættelse af Digterens gamle »Harzrejse«. I Amerika trykkes de engelske Udgaver glat væk efter; og paa fransk var »Improvisatoren« fra 1847 fulgt af en illustreret Række Eventyr i 1848.

Med Jubel skrev Andersen i Juli 1850 til Carl Alexander: »Min kære Arvestorhertug! »Fred! — Fred med Tyskland!« klinger det gennem Landet og gennem mit Hjerte! Det er virkeligt som et Solskin, som en Søndagsfest, der gik op for mig . . . Nu kan jeg gerne tænke paa at komme til Naboerne, Brødrene hinsides Elben, Landet, hvor Goethe sang, hvor Luther lærte, hvor Kunst og Videnskab har sendt saa mange Straaler ud over Verden, hvor jeg har modtaget saa megen Godhed, har Venner og Vennen i Weimar. Fred! Fred med Tyskland! Erkendelse *der*, at Dansken kun vil se sin Ret. O, det gør mit Hjerte saa vel!« Og med en vis diplomatisk Hensyntagen til den stadige tysk-fjendtlige Stemning i Hjemmet, ikke mindst blandt hans nærmeste Omgivelser, genoptager Andersen hurtigt efter Freden sine Udenlandsfarter, med særligt lange og fortrolige Ophold i Tyskland.

PAA SIN HALVHUNDREDAARIGE Fødselsdag den 2. April 1855 udsendte H. C. Andersen »Mit Livs Eventyr«, og afsluttede dermed sin lange Række af mere eller mindre direkte affattede Selvbiografier. Gudinden Danas Prolog til »Ungdomsforsøg« i 1822 danner paa en Maade Begyndelsen, derefter følger udførlige Breve fra Skoletiden til den gamle Collin og andre, en hel lille Skare danske, franske, tyske og engelske Litteraters og Oversætteres inspirerede Revue-

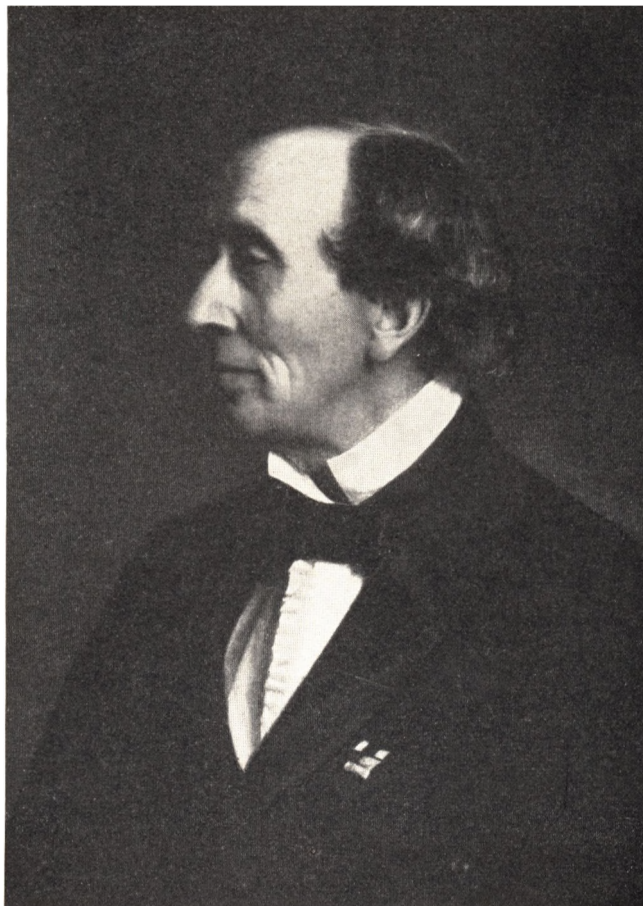
artikler og Fortaler, tilsidst Digterens egenhændigt skrevne Fremstillinger i »Das Märchen meines Lebens ohne Dichtung« fra 1846 og dette Værks udvidede Bearbejdelse til Dansk 9 Aar senere.

Som i Almindelighed bemærket og delvis paavist er denne Levnedsskildring af Digteren selv ikke »ohne Dichtung«; Edvard Collin, den af Andersens Jævnaldrende, der havde set ham mest til daglig, hjulpet ham i de mangfoldigste, praktiske Anliggender, haft Lejlighed til gennem Breve og Manuskripter at faa et Indblik i hans Sjæleliv som ingen anden, protesterede — efter Andersens Død — i sin Bog om Andersen og det Collinske Hus med gode Grunde mod meget i den; en senere indledet, rationel Andersen-Forskning har i nyere og nyeste Tid kunnet og vil utvivlsomt yderligere være i Stand til at paavise mange Svagheder i den hele Skildring. Billedet, som Andersen tegner af sig selv, er sikkert nok for sødligt, men det er elskværdigt, og mellem Linierne staar med indtagende Naivetet saare meget at læse, som for den tænkende Læser indeholder ypperlige Korrektiver.

Hvad Andersen i sine Erindringer vil fremstille for Verden er sit efter hans egen Opfattelse »eventyrlige« Levnedsløb, fra han var den lille Proletardreng, til han blev ikke blot den berømte Digter, tiljublet af Børnene, hædret af de voksne, men den fine Mand i Rangen, Ven med ikke alene Aandens og Kunstens men ogsaa de rigtige Fyrster, afbildet, besunget, dekoreret og — benaadet af Gud, hvem han derfor maatte være endnu meget mere taknemlig end de jordiske Potentater. Det hedder i Slutningen af »Mit Livs Eventyr«s tyske Udgave: »Det er en Lyst at leve og tro paa Gud og Mennesker. Aabent og fuld af Tillid, som sad jeg mellem kære Venner, har jeg her fortalt mit eget Eventyr, udtalt baade mine Bekymringer og min Lykke, ytret min Glæde over enhver Hyldest og Anerkendelse, saaledes som jeg tror, at jeg vilde kunne udtale den for Gud selv. Om det er Forfængelighed? Jeg tror det ikke; jeg følte mig bevæget og ydmyg, da jeg sagde det; min Tanke var Tak til Gud«.

Et Sted i »Mit Livs Eventyr« skriver Andersen, at han voksede op »from og overtroisk«. Det er han utvivlsomt blevet ved at være hele Livet igennem. Fru Læssøe protesterer en Gang imod, at Andersen kalder sin Gudstro virkelig »Religion«, og med Kristendommens Dogmer stod han ikke altid paa lige god Fod, for saa vidt som hans helt personligt tilrettelagte, naive Gudstrang overhovedet gav sig af med dem. For ham var det ene fornødne, at der *maatte* være en kærlig Gud,

som ad uransagelige Veje, belærende, revsende og tilgivende, gennem mærkelige Tildragelser, der kun tilsyneladende var Tilfældigheder, tog sig af alle sine Børn, og ikke mindst havde ført og ledet det arveligt belastede, men rigt anlagte, lille Fattigbarn, han selv havde været: »af ondt kom godt, af Smerte kom Glæde«. Et inderligt og sympatisk Indtryk af Andersens hjertensgode Syn paa Gud og Verden faar man gennem en Samtale mellem Oehlenschläger og ham selv, der efter Andersens egen Beretning er gengivet af en dansk Forfatter. De to Digtere talte om Udødeligheden. »Det er igen Deres enorme Forfængelighed,« sagde Oehlenschläger, »De er ikke tilfreds med det, De har faaet i denne Verden, De vil end-

H. C. Andersen, 1869.
Maleri af Carl Bloch. (Privateje)

ogsaa være udødelig!« »Ja,« svarede Andersen, for jeg kunde blive vred paa Gud, om han ikke gav Evighed til alle de Mennesker, der har det saa daarligt her i Verden og næsten aldrig har Glæde; det vilde være ukærligt af ham, og det gør han heller ikke, jeg maa tro paa en Udødelighed«.

– Da han udgiver sine Erindringer paa dansk, har han foruden Sikkerheden om, at Gud er ham god, naaet det saa brændende tilstræbte, at hans Fædreland er stolt af ham. Oehlenschläger og Ørsted er døde og borte, og navnlig Thorvaldsen vandret heden; af de mere lokale Udødelige var Ingemann national Jubelolding, Heiberg og Hertz saa at sige forstummede, andre mindre egnede til populær Begejstring. Udlandets haardnakket stigende Interesse for den danske Eventyrdigter

Kongedatteren paa Erten.

Neuruppinbillede af »Kongedatteren paa Erten»
(H. C. Andersens Hus, Odense)

lod ikke i Længden hans Landsmænd uberørte, man begyndte at trænge til ham for sin egen Prestiges Skyld. I 1846, fra sin store, man kan roligt sige, Triumfrejse i Tyskland, havde Andersen skrevet til Edvard Collin netop i Anledning af den store Selvbioografi, som Tyskerne havde ønsket til deres samlede Udgave af hans Skrifter, tillidsfuldt bedt sin Ven gennemse den og udslette deri, hvad han vilde. Han tilføjede videre lige saa troskyldigt, at enten maatte han »lide overordentlig Uret hjemme i alt, eller det store Tyskland staar under Nul i Forhold til det intellektuelle Danmark . . . mit Hjerte flyver mod Gud,

og for ret at nyde det, tænker jeg paa det Collinske Hus, føler, at var De her, fulgte De ret min solbestraalte Vej, jeg tænker paa Deres Fader, mener, han har Glæde af mig, og den Tanke er min højeste Lykke. »Men,« maatte han fortsætte, »og dog, han ved det ikke, opfatter det ikke saa. Jeg er selv for mine Bedste i Hjemmet kun: Andersen, det skikkelige Menneske, der har Talent men tror skrækkelig meget om sig selv, og Danmark har anderledes Størrelser«. I et senere Brev fra samme Rejse skriver han sig »gal i Hovedet« over, at Edvard Collin i den efter »Slottet ved Rhinen« paafulgte, gunstige, men ikke særligt forstaaende, Recension af Hauch over Andersens Digtning kan finde mere Oprejsning for ham end i »alle tyske Laurbærblade«. Her løfter Andersen Hovedet: »Nej, min Fa'er, der ligger en Oprejsning for mig i den Erkendelse, jeg lidt efter lidt maa aftvinge dem hjemme . . . der ligger en Oprejsning i, at mine Skrifter gaar, selv i slette Oversættelser, ud over

hele Evropa . . Der skal, jeg tror det paa Gud, engang lyde en anderledes Dom om mig, og saa vil de alle hjemme paastaa, at de har forstaaet mig og erkendt mig«.

Fra Halvtredserne-Tredserne at regne var denne Profeti gaaet i Opfyldelse, og Andersen kunde hengive sig til sin menneskevenlige Glæde over Anerkendelsen med dem, der stod ham nær, og sine Landsmænd overhovedet — ganske i Modsætning til den virkelig indgroet forfængelige, der i Foragt for Mennesker blæser dem allesammen en lang Marsch.

Indenfor Andersens Produktion efter hans halvtredsindstyvende Aar falder Romanen »At være eller ikke være« (1857), hvor Digteren uden megen Dybde søger at skildre et enkelt Menneskes Forhold til baade Gud og den moderne Tidsaand, der med Andersens Barnetrang til Harmoni i Tilværelsen opfattes ægte liberalistisk overfladisk. For ham er hans Tid »Opfindelsernes« store, fremadskridende Aarhundrede med sin »Udvikling«, hvor Mennesker i alle Retninger — under Guds selvfølgelige Førelse — har det »so herrlich weit gebracht«. Han var begejstret for og paavirket af den ham intellektuelt uendeligt overlegne Hans Christian Ørsteds almenomfattende Naturfilosofi, saa godt han forstod den; han sværmede for og berømmede foruden den Ørstedske Opdagelse, »Daguerres Opfindelse«, Jernbanerne, Dampskibene, Frigørelsen af Jøder og Slaver, Menneskehedens »Solidaritet«, altsammen med Øjnene tæt lukkede for alle konkrete, politiske og sociale Spørgsmaal, i tillidsfuld Følelse af, at de i

Neuruppinbillede af »Der standhafte Zinnsoldat.«
(H. C. Andersens Hus, Odense)

Ved Suiets Muur stod en Gæt af Geranier,
 Der sad hun paa Trappens Marmorsteen,
 Saa ung, saa deilig, hun folgte Kastanier,
 Sad med Blomst i Haaret og bare Been,
 Hun saae med to Livens Dine paa Gen,
 Var man ei en Ismand, strax blev man en Spanier.
 (31. Tid. Nr. 184 P. 219.)

Karikatur af H. C. Andersen fra Vittighedsbladet »Sværmer«, 1863.
 (Kgl. Bibl.)

kommen paa det rene med at digte Eventyr«) ladet falde, men derimod i 1852 suppleret sine, som han nu kalder dem »Nye Eventyr«, med et Hefte »Historier« (»Aarets Historie«. »Verdens dejligste Rose«. »Et Billede fra Castelsvolden«. »Paa den yderste Dag«. »Det er ganske vist«. »Svanereden«. »Et godt Humør«). Derefter fortsætter han lige til Aaret før sin Død med i hver Bogsæson at udsende et nyt Hefte »Eventyr og Historier«. Til det selvstændigt genfortalte Folkæventyr og det — med mange fremmede Laan — frit opfundne, kommer — for at tale moderne — short stories af forskelligst Art: Stemningsbilleder og Livsbilleder, religiøse og historiske, populær-videnskabelige og filo-

Bunden allesammen gode, kære Mennesker »skred fremad« med det evige Liv i Udsigt under Regimente af Verdensfaderen Vorherre. Ti den »Ene«, som han skriver, blev altid, selv da Andersens Barnheds, Ungdoms og Manddoms landsfaderlige Folkeherskere, egentlig til hans Forbavselse og ganske imod hans Følelse, var forsvundne.

I Rejsebogen »Fra Spanien« (1861) genoptager han sine poetiske Rejseskildringer med en i talrige indlagte Digte udtalt, ungdommelig Varme, der bekræfter Edvard Collins Udtalelse om den altid let fængelige Andersen; men det er i Eventyr og Historier, at han ogsaa i denne sit Digterlivs sidste Periode yder det afgjort betydeligste.

Tilføjelsen til de første Eventyrsamlingers Titel: »fortalte for Børn« har han efter Samlingen af 1842 (da han »er

sofiske Fantasier, Samfunds- og sel-skabelige Satirer, af forskelligt Omfang og meget uensartet Betydning, men saa at sige alle af høj, sproglig Rang. Den første Samling giver allerede et typisk Billede af Emnevalg og Kvalitet. »Aarets Historie« rummer en overordentlig frisk, malerisk Skildring af dansk Natur i dens Aarstider, fint indvævet i Eventyrfantasier. For »Verdens dejligste Rose« er Brorsons Salme »Den yndigste Rose er funden« Motivet, der rigt kunstnerisk varieres. Men »Paa den yderste Dag« nærmer sig betænkeligt Traktaterne, »Stemmingsbilledet fra Castelsvolden« bliver til det rene ingenting, og »Svanereden« indeholder med sit smukke Foredrag et meget for »populært« Fugleperspektiv over Danmarkshistorien. Til Gengæld virker »Et godt Humør«s Beretning om Ligvognskuskens Søn

H. C. Andersen paa Frijsenborg. Amatørfotografi.

Nytaarsbrev fra Prins Valdemar af Danmark til H. C. Andersen, 1867. (Andersens Stambog, Kgl. Bibl.)

og hans »Gravbog« ved sit virkeligt gode Humør, og i »Det er ganske vist« har Andersen paa et Par Sider skabt en ganske uforglemmelig, fuldendt mesterlig, med lige saa naturlig som opfindsom Anskuelighed udført Skildring af Sladders og Uvederhæftigheds evige Kredsløb i Verden. — Den første samlede Ud-gave af Andersens Værker paa dansk begyndte at udkomme i 1854, og de enkelte Hefter »Eventyr og Historier«

Parodisk Udkast til Buste af H. C. Andersen.
Tegning af Hans Tegner til Vittighedsbladet »Punch«, 1875.

blev hvad man nu til Dags kalder en Standardartikel, der hørte sikkert med paa det aarlige Julemarked. I Løbet af Aarene blev den aldrende Digter en uantastet Autoritet paa sit Omraade og en fredhellig Mand. Hans Statsunderstøttelse, der af Christian den Ottende var bleven forhøjet med 200 Rdl., steg i 1860 til et Tusinde; fra Professortitelen, der var bleven ham tildelt i 1851, steg han videre op paa Rangstigen til Etatsraad, tilsidst Konferensraad; Ridderkorset blev et Kommandørkors. Frederik den Syvende overtog ham i Naade fra Enevælden, og hos Kong Christian den Niende med de mange Børn blev hannæsten hjemmevant; blandt Landets fornemste Slægter, i rige københavnske

Købmandsfamilier færdedes han som Husven; han fejredes i Studenterforeningen som i Arbejderforeningen; Odenseanerne erindrede sig deres berømte Byesbarn, gjorde ham i 1867 til Æresborger og lod en Spaadom fra Barneaarene gaa i Opfyldelse ved at illuminere Byen; fra Udlandet dalede Anerkendelse paa Anerkendelse i Form af litterær Hæder og Ordensdekorationer ned over ham — H. C. Andersen havde naaet sit store, jordiske Maal.

Selvfølgelig udeblev Skumlerierne i Danmark ingenlunde, men der spottedes i Krogene, ikke længere, saa at han kunde høre det. Man havde efterhaanden faaet samme Indtryk, som den islandske Forfatter og Politiker Grimur Thomsen en Gang i Fyrrerne modtog, da han, der boede paa Hotel du Nord ved Siden af Andersen, hørte ham hulke og græde som en Kvinde i Anledning af et Angreb, han i »Corsaren«

havde været Genstand for. Islænderen gik ind til ham, trøstede ham og sagde: »Det lover jeg Dem, jeg skal aldrig sætte en Pen paa Papiret for at skrive imod dem«. Det var Synd at angribe en Mand, det gjorde *saa* ondt! Karikaturerne, der stadig kunde fremkomme i Pressen, var uden Brod, og da i Anledning af Konkurrencen til det Monument, man til Andersens store Glæde vilde rejse ham endnu i levende Live, et Vittighedsblad havde ladet gøre et parodisk Udkast til en Portrætbuste af Digteren, fik man Betænkeligheder og tog Billedet ud af Bladets Sats. Mere ondartede humoristiske Skizzer til

Parodisk Skizze til Monument for H. C. Andersen, omkr. 1874.
(Kgl. Bibl.)

Nyhavn 20,
hvor Andersen boede i sine sidste Aar.
Akvarel af Harald Henriksen. (Privateje)

samme Monument naede ikke ud over Tegnernes Mapper, hvorfra et enkelt af dem er havnet oppe paa det kongelige Bibliotek i København. Den i Andegaarden »kanøfede« grimme Ælling var blevet til Svanen, der sejlede i Herregaardens lune Kanaler og blev fodret af baade Voksne og Børn.

— Fra de første Aar i Halvfjerdserne var H. C. Andersen svagelig, og hans Rejser til Udlandet — med unge Venner som Ledsagere —

H. C. Andersen i sin Dagligstue hos Familien Melchior paa »Rolighed«. Træsnit fra Tiden.

foretoges nærmest for hans Sundheds Skyld. Paa sin halvfjerdsindstyveaarige Fødselsdag den 2. April 1875 kunde han endnu gøre Honnør og lade sig hilse og hylde af Konge og Kongefamilie, Danmarks og Udlandets litterære Verden, det kongelige Teater, der opførte »Den nye Barselstue« og »Liden Kirsten« som Festforestilling, Medborgere, der overbragte ham den officielle Indbydelse til Rejsningen af Statuen for ham, Chr. Richardt, der skrev Festsang og Redaktør Bille, der holdt Festtale, Børn i Odense, som jublede over hans »Mer end Perler og Guld« og Børn i Amerika, som forærede ham en national Pragtbog. Men i sin Dagbog skriver han: »Hvilken storartet dejlig Dag, og dog, hvor ynkeligt er mit Legeme til at bære al den Velsignelse fra Gud! Jeg kunde ikke sove, da jeg kom til Sengs, overvældet af Tanker og Taknemmelighed«.

Alligevel planlægger han en Rejse til Mentona men føler sig dog for svag til den lange Fart, vil saa modtage en Indbydelse fra Grev Moltke

»H. C. Andersens Hus«, Odense, hvori der i 1908 indrettedes et Andersen-Museum. Fotografi af H. Lønborg.

paa Bregentved, men Rejsen opsættes og maa opgives, da han er bleven daarligere og daarligere. Den 12. Juni forlod han da sine Stuer i Nyhavn for at tage Ophold hos Familien Melchior, paa Villaen »Rolighed« udenfor Østerbro i København, med Udsigt mod Sundet. Her blev den gamle Digter plejet paa det kærligste til sin Død, der indtraf den 4. August 1875. Han havde haft stærk Feber hele Natten men sov fast over tolv Timer i Træk og gled om Formiddagen stille ind i Døden. »Nu er Lyset slukket« skrev Fru Melchior i hans Dagbog, som hun i den sidste Tid havde maattet føre paa egen Haand. »Hvilken lykkelig Død! Klokken 11,5 Minutter udaandede den kære Ven sit sidste Suk«. —

H C. ANDERSEN har vist sig ikke at høre til de Digtere, der, som Heine siger, kun er udødelige, saa længe de lever. Han gik bort i en Tid, da netop en ny Litteraturretning var ved at trænge frem i

Illustration til
 »Hun duede ikke« af Arthur J. Gaskin,
 London 1893.

iblandt de første af Hans Tegner illustrerede. Men fra 1890 begynder de billige Folkeudgaver, og indtil Aarhundredets Slutning følger Slag i Slag Nyoplag af »Eventyr og Historier« med de ældre Illustrationer, Vilh. Pedersens og Fröhlichs; nye Illustrationer kommer til, Fr. Syberg 1885, Hans Tegner i den store Ud-gave fra 1900.

De forløbne 25 Aar af det nye Aarhundred har set en stadig stigende Udbredelse af Andersens Digtning i hans Fædreland; 1903 bringer den — i 1924 genoptrykte — saakaldte »Kunstudgave« med Vilh. Pedersens Tegninger gengivne, dels efter Originaltegningerne, dels efter de ældste Træsnit; den illustrerede »Jubilæumsgave for danske Børn«

hans Fædreland, og religiøse og sociale Ideer begyndte at bane sig Vej, som laa hans romantiske Livssyn uendelig fjernt. Men det er et Symbol og en Profeti, at just det nyes første Mand, Georg Brandes, var den, som, faa Aar før Andersens Død, havde givet vor Litteratur den fineste og mest levende Karakteristik af de Andersenske Eventyr, højt hævet over noget af hvad hans egne Samtidige havde kunnet skrive om dem.

Deres Livskraft er da ogsaa godtgjort i de halvhundrede Aar, der er forløbne siden Andersens Død.

I Tiaaret efter Andersens Bortgang, da det nye litterære Gennembrud fuldbyrdes, trænges Andersens Digtning naturligt nok noget i Baggrunden, om end der i Firserne foreligger nye Ud-gaver af enkelte Eventyr, der-

af Eventyrene og Historierne i Udvalg naaede i Hundredaaret efter Andersens Fødsel et Oplag paa 145.000; 1919 bragte en illustreret og kommenteret 5 Binds Udgave af samtlige »Eventyr og Historier«, som genoptryktes i 1925 o. s. fr.

Men ogsaa Udlandet, særligt Tyskland og de angelsachsiske Lande, følger samme Kurve op efter, om end med forskellig Styrke og paa bredere eller smallere Grundlag. Iøjnefaldende stærk er Stigningen for de seneste Aars Vedkommende i Tyskland; den Laage-Petersenske Samling i København indeholder saaledes fra Aarhundredets Begyndelse til Verdenskrigen 80, under Krigen 18 og i *det sidste Femaar* endog 68 nye tyske Udgaver, overvejende af Eventyrene.

Nævnes maa det ogsaa, at Andersens Digtning i høj

Grad har inspireret andre Kunstarter, ikke blot den bildende Kunst til Illustrationer, men ogsaa Musiken til Kompositioner over Digtene og først og sidst Eventyrene, der er benyttede som Grundlag for Sangspil, Melodramer, Korstykker, Balletter, Operaer; her træffer man foruden nordiske Navne som Weyse, Gade, Hartmann, Rung, Heise, Lange-Müller, Grieg, Enna, Klenau, Tyskere (Schumann, Reinecke, Hollaender, Winternitz m. fl.), Czechere, Ungarere, Italienerne, Schweizere, lige til den moderneste moderne Russer Stravinsky.

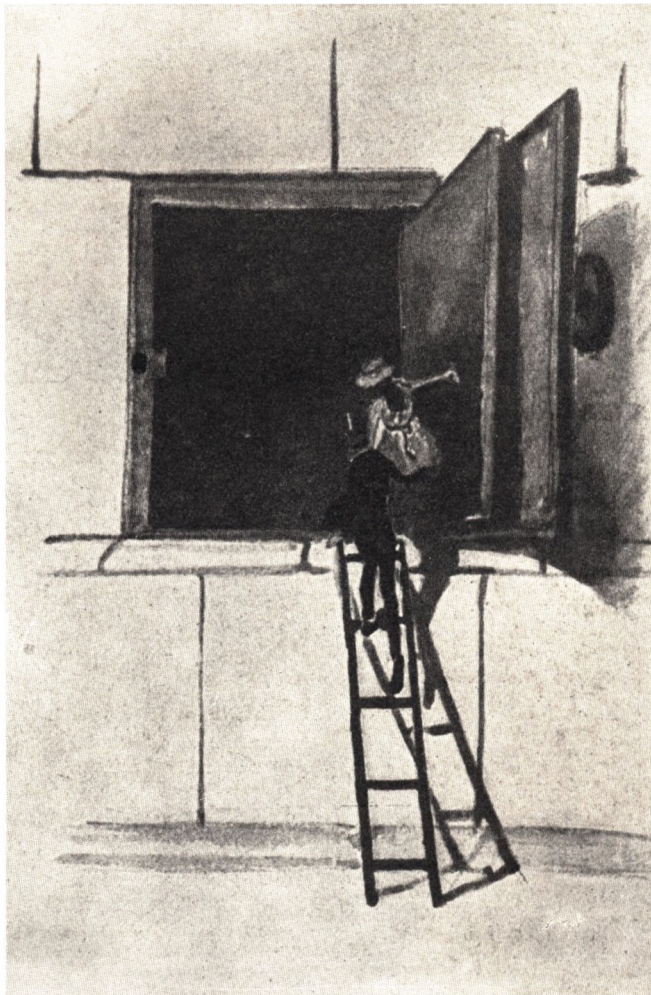

Illustration til
»Hyrdinden og Skorstensfejeren« af Alfred Thon,
Berlin 1919.

DET ER BLEVEN SAGT af en fremragende, dansk Litteraturhistoriker, at Eventyret danner »Midtpunktet i Andersens Digtningens Stjernefigur«. Billedet er lykkelig fundet. H. C. Andersens Eventyr kan virkelig sammenlignes med en *Stjerne*, som fra sin danske Himmel har kunnet lyse ud over en Verden, med forskellig Styrke og Glans, men, som det synes, uforgængeligt.

Soldaten og Heksen fra »Fyrtøjet«.
Gruppe fra Den kongelige Porcelænsfabrik, København.

J. Gelert: H. C. Andersen.
Statue, rejst af Dansk-Amerikanere i Lincoln Park, Chicago.

TILFØJELSER OG RETTELSER

Samtlige i Værket gengivne Haandtegninger af H. C. Andersen stammer fra »H. C. Andersens Hus«, Odense. Det lille Digt fra Andersens Barneaar (S. 25) er hentet fra de Collinske Samlinger, Kgl. Bibl.; Kùchlers Tegning af Andersen (S. 93) findes i Skandinavisk Forening i Rom. — S. 18, 12. L. f. n. Ægreelse, læs Ærgrelse; S. 24 og S. 74, i Underskriften, A. Lønborg, læs H. Lønborg; S. 126, i Underskriften, Landbibliotek, læs Landesbibliothek.

1 9 2 5

TRYKT HOS J. D. QVIST & KOMP. EJNAR LEVISON KØBENHAVN